

THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS;

SIVE,

CHRONOLOGIA DE VOCATIONE OMNIVM

populorum, & propagatæ per vniuersum orbem fidei, Christianæq. religionis descriptio: Auctore F. Arnoldo Mermannio Alostano.

MATTH. XXVIII.

Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra: euntes ergo docete omnes gentes.

MARC. XVI.

Illi autem profecti, prædicauerunt vbique, Domino cooperante, & sermone confirmante, sequentibus signis.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini.
ANNO M. D. LXXIII.

AD LECTOREM.

Amice lector, en tibi damus Theatrum omnium mortalium conuersionis ad fidem Christi, velut aut scenam quandam, in qua aliæ, aliæque personæ, suos quæque actus habent, partesque agunt; aut tabulam, vnde (sicut ex charta Cosmographica prouincias, ciuitates, arces, fluuios, & eiusmodi discernere licet) cuius probatum compertumque esse queat, qua ætate cum primis, quibus Apostolis, apostolicísue viris, quibus Pontificibus Max., demũ quibus Imperatoribus, seu Regibus, seu principibus, prouinciæ quæque ac populi ad Christianam religionem, verumque Dei cultum, abdicata superstitione, venerint. Illud duntaxat præmonuero, neminem mihi istuc succensere debere, si alios aliosque populos ab alijs alijsque Apostolis, alio atque alio tempore ad sanam mentẽ bonamque Christianæ pietatis frugem solicitatos reductosque referam, quu varia metamorphosi ac vicissitudine reciproca, hos atque ilios, nunc superstitionem religione, nũc contra (pro temporum morumque malitia, seu mortalium inconstantia) sæpenumero, hanc illa commutauisse liquidissimum sit. Istuc audenter dixerim, neminem à fide cathol. desciscere posse, aut ad hæresim facile deficere, qui huic, non meæ (nequis iactantiam mihi impingat) sed Christianæ adeoque catholicæ scenæ patientem accommodet aurem. Vale.

ILLVSTRISSIMO DOMINO PRINCIPI,

D. Fulgentio de Bragança, Sereniss. regis Hispaniarum D. Philippi cognomento proprio Catholici, affini proximo, studiorum reiq. Cathol. Mecęnati singulari, S. P.

OT mihi tantisq. cũ virtutum artiumque encomijs, tum clarissimi generis nobilitatis titulis tua Illustrissima Celsitudo celebrata est, vt ea sola ob mentem perpetuò venerit, cui inter tumultuantiũ grassantiumque bellorum & vndique gliscentium tragicos strepitus atque fragores, hasce meas elucubratiunculas nuncu pare meritò debuerim. Nam cùm ferè inter arma leges silere, & Musarum studiorumque quasi interregnum esse soleat; nunquam Musas tuas, Augustinos, Ambrosios, Hierony-

ronymos aliosque eius classis (quæ est huius tui animi constantia) feriari permittere, nullum literis vacuum officio tempus concedere, non modò nullū diem sine linea, sed nullam penitus diei partem absque literario penso elabi sinere , tua Illustrissima Excellentia alioqui occupatissima , prædicatur adeo , vt instar illius Scipionis Africani nunquam sis magis negociosus , quàm cùm videris ociosus; nunquam sis minus solus, quàm cùm putaris esse solus : aut in morem illius clarissimi viri Marcellini Augustalis præfecti, quem tantopere laudibus efferunt SS. Hieronym. & August. cuique multas operas literarias elucubrarunt, quòd inter bellandū militandumque aduersus Gotthos in Italiam Alarico rege irrumpentes, de origine animæ, de prouidentia, tamquam aliud agens, philosophari non desineret. Illa enim non solùm stoica, verumetiam Christiana ἀπάθεια est, nobisque oraculis diuinis commendata,

ta, qua, non vt Bias, vt Socrates, vt Pericles, vt Zeno quispiā in tauro Phalaridis, aut aliud eiusmodi popularis auræ vile mancipiū, sed vt Christianus, in extremis vitæ humanæ ærumnis & cladibus, animo suo imperans, suique solidè compos, summam retinet tranquillitatē, in summa rerum omnium tempestate, spe fultus æternæ beatitudinis. Qui enim ita compositus ordinatusque est, tametsi cælum ruat, impauidum ferient ruinæ. Neque procul ab isthoc fortitudinis fastigio abesse videri debet tuæ amplitudinis sublimitas; quæ inter crepitantium bombardarum horrida Vulcani tonitrua, & densissima Cyclopum flammantiaque fulmina, omnemque hanc præliorum frequentiam, non solùm studia non remisisse; verùm etiam enixius intendisse fertur, & doctoratus titulum, qui paci est sacer, feruente vndique bello, quo Ecclesiam cathol. apud Belgas Barbari, cognomento Guesij, indefesse adoriuntur, premunt,

munt, fatigant, quæsiuisse. Egregiè profectò imitaris illum, qui existimabat, aut omnes reges philosophos, aut omnes philosophos reges esse oportere, pro tua regia indoléque philosophica, qua feliciter natus es, & ab atauis editus. Nullo enim tempore neque pacis, neque belli, philosophia non est necessaria, sine qua nec pax diuturna constare, neque bella iusta, aut fèlicia geri queunt. Scitum nãque est illud M. Ciceronis, frustra esse arma foris, si desit consilium domi. Neque ego aliunde (vt Cornelium Balbum Gaditanum, cuius M. Tullius meminit; Viriatum Lusitanum, qui Consulares Roman. exercitus sæpe cecîdit & fudit; Traianũ, Adrianum, Antoninos, Bonosum de quo Fla. Vopisc. vt inquã hosce aliosque id genus seu Hispania, seu Lusitania oriũdos principes viros omittam) non alia de caussa hactenus inde, ab origine prima, regna ista, tanta frui secundarum rerũ prosperitàte arbitror,

neque

neque tot regnorum, coloniarum, prouinciarumque accessione creuisse in quãdam monarchiam, nisi ex armorum vi, prudenti freta consilio, tanquam non neruo, sed Reip. robore quodam firmissimo. Theodosius verò Mag. genere Hispanus, accitus à Gratiano, & deinde à Valentiniano AA. ad imperij consortium: deinde Richaredi, Alfonsi, Ferdinandi, Caroli, Philippi, cæterique, quos enumerare longum est, hasce, quas dixi, artes, virtutesque bellicas religioni Cathol. coniungentes, quantam nomini Christiano vindicando, diuulgandoque operam commodarint, quot triumphos de Gotthis, Vandalis, Saracenis, Mauris, hæreticis, perduellibus duxerint, & ecclesiasticæ, & profanæ historiæ memorant, vsusque quotidianus, cum Indicarum ac Turcicarum, tum Belgicarum rerum testatissimus est ac probatissimus. Quocirca quum tanquam theatrum quoddã, toto mũdo propagatæ religionis Christiana cu-

næ cudere exprimereq́ue in animum induxissem, eiq́ue operi Mecænatem quærerem, operæ precium facturus mihi sum visus, si talem deligerem, qui inter bellorum negocia, quæ nescio quo œstro perciti, nobis facessunt hæretici, Musarum ocia putaret non esse negligenda, aut rebus afflictis sine fruge transigenda. Ita namque prima nascentis ecclesiæ Christianæ ætas inter ferrum, neces & ignes adoleuit, ita sæuientibus magis magisq́ue tyrannis altius altiusq́ue radices egit, & persecutionum grassationibus, quasi suis iustis momentis absolutisq́. numeris creuit in orbem hunc vniuersum omnium temporum, omnium locorum, omnium populorum, ita quidem, vt neque populus vllus, neque locus quisquam, neque tempus religiónis Christianæ expers vnquā fuerit. Quum igitur bene ordinatam Rempub. in primis ciuium concordia, tum armis atque consilio maximè tueri necessarium sit,

&

& bella quidem gerere ſit Regum ac Imperatorum Rerumpub. clauum tenentium: deinde cùm iuſtáne an iniuſta ſint bella, plurimum referat adſperandū bonum, aut metuendum euentum malum, idq́ue non niſi ex cauſſa æſtimari poſſit; cauſſa verò æquior meliorq́ue eſſe nō queat, quàm ea quæ in Deum religionemq́ue refertur. Quum, inquam, ita comparatum ſit, noſtrum hic fuerit pro virili oſtendere, quibus gradibus atque momentis Fides Chriſtianaq́ue Religio cuncto terrarum orbe primùm orta, deinde aucta & prorogata ſit. Hinc inferemus quot martyrum necibus cōſecrata, quot tyrannorum machinationibus ſuperior euaſerit, donec tandem Conſtantino Magn. Imperatore A. ipſamet regna & imperia Numini deuota dicataq́ue ſunt. Inde verò concludemus, quot deinceps Regum, Imperatorum, principum, ducum, comitum, baronum, ſiue edictis, ſiue conatibus religio hucuſque ſit

 ſer-

seruata. Denique hanc addemus coronidem, ab hac ita fundata radicataque Ecclesia desciscere, non tam esse erroris excusabilis, quàm desperatæ malitiæ vitium: & illud certè, aut hîc ex virtute mulctandum, aut in vltimas terras deportandum, vel instar membri malè affecti contagiosique ense recidendum; ne pars sincera trahatur.

Cohortabimur verò Reges & Imperatores, vt munii suorii memores, quo in loco sint constituti, seriò cogitent, nihil fide Cathol. prius, nihilque charius ducant, si vel suæ vel patriæ saluti & incolumitati satis consultum volunt. In ea excolenda obseruandaque omnes cogitationes, omnes operas, omnia studia ponant. Omnia potius, ipsam adeo coronam & vitam, non dicam periculo, verumetiam certissimo exitio exponant, nihilique faciant, magis quàm religionem semel acceptam pessum ire sinant, quam tot tantisque laboribus partam,

quam

quam tot annorum curriculis asseruatam, quam tot locorum & populorum, tanta consensione traditam, in confesso est omnibus. Profectò si pro focis, aris, Dijs laribus, Dijs penatibus, Dijs immortalibus, olim apud quantumcumque Barbaros, pugnare, non minima religionis pars erat, & corripiendorum armorum grauissima caussa, neque Regibus cathol. neque fecialibus aut indicendorum, aut suscipiendorum bellorum occasio vlla iustior contingere potest, atque ea, qua impiorum in Deum Diuosque omnes theomachia opprimitur, sacrilegorum incestuosa, in sacratam Numini pudicitiam, tyrannis retunditur; perduellium hominum, qui non nisi rem malam, alio prætexto meditantur, sanguinaria barbaries & crudelitas plusquam Neroniana (id quod sexcentis exemplis probatum est) vsque ab radicibus euellitur, & Erynnis illa, malorumque Athe hæresis,

Diris

Diris ſemel ſempiternis deuouetur ac mancipatur. Tuæ humanitatis candoriſque fuerit, ornatiſſime princeps, meos conatus & erga Remp. ſtudia æqui boniq́ue facere. Vale in Domino. Datum Antuerpiæ decimo Calẽdas Auguſt. 1572.

Veſtræ Illuſtriſſimæ Celſitudinis obſeruantiſſ.

Frater Arnoldus Mermannius Aloſtanus.

THEATRVM CONVERSIONIS GENTIVM TOTIVS ORBIS; SIVE, CHRONOLOGIA DE

Vocatione omnium populorum, & propagatæ per vniuersum orbem fidei Christianæq; religionis descriptio.

TALIA vniuersa, ipsaque adeo orbis vrbs princeps Roma, fidei religionisque Christianæ auspicia atque initia cepit anno salutis, id est, à nato Christo, plus minus xliiij. Claudij Imper. secundo. Claudius verò edicto publico (fortè nimio Simonis magi studio, cui auream statuam hac cum inscriptione nuncuparat, Simoni magno Deo) Is, inquam, Claudius præcepit Iudæos omnes Roma excedere, auctore S. Luca. Quos miseratus Agrippa Iudæo- Act.18.
rum à Claudio rex cõstitutus in Iudæam admisit: verùm mox illi res nouas moliti, & in alias & alias seditiones versi, immẽsam cladem atq. stragẽ, teste Iosepho & alijs, sunt perpessi, alijque morte, alij profli-

profligatione & exilio, alij proſcriptione ſunt mulctati. Interim Apoſtoli accepto nuper ſpiritu ſancto, & induti virtute ex alto, teſtes ac confeſſores & martyres Chriſti futuri, euangeliumque deportaturi ad omnes mundi ſinus, atque angulos, coacta ſynodo, commodatis communicatisque mutuò fidei religionisque ſentētijs, capita ipſa in Symbolum quod vocamus, conflauere: vt produnt S. Clemens, Cypria. Ambro. Ruffi. Pet. Chryſol. Auguſt. Leo papa, Iſido. & alij auctores claſſici. Atque ita demum ſumma cum conſenſione, relictis ob peruicaciam Hieroſolymis, in gentes diſperſi, prædicauerunt, vbique Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis, inquit S. Marcus cap. 16.

Epiſt. ad Iac. frat. Domini In Compendio fidei in expoſit. ſymb. epiſt. 81. & Ser. 38. in ſymb.

Ser. 57. & ſequent. Ser. 1. in Vigil. Pente & lib. ad Catech. Epiſt. 13. decret. lib. 2. de diui. off. & lib. 6 ety. ca. 19. & lib. 1. de ſum. bo. cap. 23.

Orbis igitur vrbi ſupremæ atque præcipuæ, Apoſtolorum caput ſeu vertex ac primas in fidem religionemque Chriſtianam aſſerendæ vindicandæque (non ſine numine Diuûm) deſtinatus eſt, ab Oriēte in Occidētem, à Iudæis ad Gentes, vti dudum oraculis compluribusque vaticiniis diuinis fuerat præſagitū, S. Petrus hominum piſcator iuxta Chriſti ſponſionem

nem auſpicatiſſimus futurus, & in ſuum rete, mundum vniuerſum felici omine Chriſtique præſidio pertracturus. Quum enim Antiochenſem fundaſſet Eccleſiá, vbi primùm Chriſto qui nomen dederát, vocati ſunt Chriſtiani, ibique epiſcopatum adminiſtraſſet ſex annos, prædicato interim diſperſis per orbem profugisque Iudæis euangelio in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, Bithynia, tota Palæſtina, & Syria, annoque ſeptimo appetente, expugnaturus Simonem magum ac præſtigiatorem, contendit Romam, ibique cathedram ſacerdotalem, ſedemq́. Epiſcopalem, apoſtolicam, primam tenuit, aſſeruit, vindicauit annos xxv. vſque ad vltimum, hoc eſt xiiij. Neronis, quo etiá cruci affixus eſt, corpore tranſuerſo, capite deorſum, pedibus ſurſum; aſſerens ſe indignum, qui, vti Dominus, crucifigeretur. Eius hiſtoriæ locupletiſſimos pariter ac grauiſſimos auctores habemus, Hiero. in Cata. ſcript. Eccleſ. Euſeb. Cæſ. Tertull. Aug. Irenæ. Cyrill. Hieroſ. Egeſipp. Paul. Oroſ. Theodorit. Fit. Lactant. Cypria. Pet. Chryſol. Abdi. Babylon. Amb. Athana. Phil. Brixienſ. Vincent. Lirin. Epipha.

Act. 11. S. Petrus præſedit eccleſiæ Antiochenſi, ſecundum Niceph. Cõſtát. annos 11. in ſua Chro.

Ecc. hiſt. lib. 2 cap. 14. & lib. 3. cap. 1 & ſequent. & in Chronic. lib. de præſcript. hæret. De hæreſ. ad Quod. Hæreſ. lib. 2. cõt. lit. Petil. cap. 51. epiſt. 165. de ſchiſmate Donatiſtarum & alibi.

Epipha. Clement. Rom. Clement. Alexan. Orige. Nicepho. Constant. Patriarch. Nicepho. Call. Doroth. Iustin. Philosoph. Mart. Io. Chrysost. Bernard. Leon. Pont. Max. Maxi. Taurinens. Grego. Turo. Freculph. Lexouiens. Eutrop. Io. Zona. Sulpit. Seuer. Fulgent. Ruspens. Afr. Georg. Cedren. Honor. Augustodu. Optat. Mileuit. Damas. pōt. Max. Adon. Vien. Historic. cunctos, omnium concil. Patres, Iustinia. Imp. Photium patriarch. Constant. qui, cùm fuerit Græcus, neq. parum de hæresi suspectus, à quo nihil eiusmodi expectandum videbatur, præter cæteros elegantissimè Diui Constantini Mag. donationem S. Syluestro Pont. Max. eiusque successoribus factam, describit Dionys. Corinthi Episcop.

Lib. 3. cont. hær. Valent. cap. 1. & seq. Catech. 2. 6. 11. 17. Lib. 3. de excid. Hiero. cap. 2. Lib. 7. cap. 7. Lib. 1. Fabul. hæret. Lib. 3. cap. 21 de Vera relig. lib. 4. Epist. 2 ad Antonia. Serm. 107. lib. 1. hist. Apost. Lib. 5. Epist. 32. & alias. In apol. pro sua fuga.

Neque aliunde (per Deū immortalē) vnquam hæreses emerserunt, nisi, quod huic sedi, in qua, teste S. Cyp. & rerum perpetuo vsu atque experientia, nunquam hæreses aut natæ sunt, aut educatæ non acquiescatur: nisi, inquā, quod huic sacerdoti, vnico & singulari Christi Vicario, ouilisque Dominici pastori œcume-

œcumenico ac vniuerſali, à reliqua fraternitate vniuerſa non obediatur, inquit Cyp. lib. j. Epiſt. iij. Vni Petro ſe petram conſecrauit, eumque ædificandæ Eccleſiæ, cui portæ inferi nullo tempore præualerent, baſim ſolidam fore diſſeruit: vni Petro claues regni cælorum tradidit: vni Petro ligandorum iuxtà ac ſoluendorum peccatorum auctoritatem conceſſit. Matth. xvj. In vnius Petri nauiculam ei contra omnem ventorum, aquarum, fluctuum, tempeſtatum iniuriam, ſuppetias laturus, & opem, conſcendit Luc. v. Pro vnius Petri fide ac perſeuerantia rogauit. Luc. xxij. Vni Petro firmandorum fratrũ et in fide ſeu inſtruendorum ſeu reparandorum collegarum curam commiſit. Ibid. Vnius Petri erga ſeſe affectum atque ſtudium accuratè, imo ter maximè explorauit & inquiſiuit. Cum vno Petro tanquam pari & velut alter ipſe cenſus eſt. Denique vni Petro & paſcendos & regendos ſuos agnos oueſque credidit. Ioan. xxj. Matth. xvij. Quumque omnibus idem periculum immineret, pro vno Petro oratũ Patrem habuit: vt reliquorum extincta, Petri

Lib. de hæreſ. cont. Nouato. hæret.
Lib. 1. To. 2. hæreſ. 21. 27. & in anchorat.
Lib. recog.
Lib. conſtit. Apoſt. & in compend.
Lib. 4. Aromat.
To. 2. homil. 6. in Luc.
In Chronol.
Lib. 2. cap. 14. & ſeq. & Lib. 3. cap. 1. ec. hiſt.
In Synopſi.
In Paræneſ. ad gent. circa illud Pſal. 48 Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.
Serm. de Io. bapt. & Ser. de S. Pet.
Ser. 2. de anniuerſar. die aſſumpt. & alib.
Ser. de Pet. & Paul.
Lib. 1. hiſt. cap. 24.
To. 2. lib. 1. cap. 16.
Lib. 9. To. 3.
Lib. 2. hiſt.
Lib. de incarnat. & grat. cap. 11. in Cõpend. hiſt. in Chronic.
Lib. 1. & 2. cont. Donat.
in pontifical. in ſext. ætat.
Nicen. Conſtant. Epheſ. Chalcedon. & reliq.

C.lib.1.l.de ſumma Tri. & fid. cath. in Nomocanono. Tit.8.cap.1. Dionyſiſi allegat D. Euſeb.Cæſ.lib. 2.cap.25.

vnius fides, nulla temporis intercapedine, nulla hominum iniuria, nulla mortalium barbarie, nullis diaboli artibus, nulla vi, nullo aſtu, nulla tyrannide deleretur. Luc. xxij.& exauditus eſt pro ſua reuerentia Heb. v. vt fides Petri nunquá abroganda, cæterarum Eccleſiarum fidem roboraret, aut labefactatam purgaret, ab Eccleſia S. Petri quaſi omnium matrice & parente reliquæ omnes veritatis ſempiternæ ac inuictæ lumẽ acciperent,acceptú cuſtodirent,amiſſum fortè, reciperẽt,illi poſtremò quicquid tandem æqui boniq; haberẽt,acceptũ ferrent: vti ex probatiſſimis quibuſq; ſcriptoribus liquet, quos enumerare longũ eſt. Cæterũ cũ huic noſtræ cõpendioſæ tabulæ incongruũ eſſet,& incõmodum, vniuerſarũ Eccleſiarũ ſucceſſiones, omniú epiſcoporũ, ſeu doctorũ, ſeu paſtorũ ſeries examuſſim cõmemorare, maximæ eiuſq; antiquiſſimæ (vt D.Irenęi verbis vtar) omnibuſque cognitæ à glorioſiſſimis duobus columinibus SS.Apoſtolis Petro & Paulo Romę fundatæ,& conſtitutæ Eccleſiæ, eã quam habet ab Apoſtolis traditionẽ, annunciatamq; hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſco-

Epiſcoporum perueniẽtem ad nos vſque indicantes, confutamus ac confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui malá placentiam, ſiue philautiam, vel vanam gloriam, vel animi vicium, mentiſque cæcitatem, & malam ſentẽtiam, aut quamcumque cupiditatem, præterquam omnes colligunt, ſapiunt, credunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnes conuenire Eccleſias, hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique conſeruata eſt ea quę eſt ab Apoſtolis traditio. Ita fere ille. Et hæc quidem ita paucis de triumphante in fidei religioniſque faſtigio, rerumq; Chriſtianarũ potiunte Roma, dicta ſunto. Iam nunc cæteras Apoſtolorũ & Apoſtolicorum virorũ Eccleſias, inde deriuatas atq; oriundas inſpiciamus.

Palæſtina & cũcta Iudæa, ipſaq; Hieroſolyma Epiſcopũ, & Apoſtolũ ſortita eſt · ſtatim à Dñi paſſione cõmuni totius ſenatus Apoſtolici conſtitutione atq; ſuffragiis S. Iacobum fratrem Domini, cognomẽto Iuſtũ, anno Chriſti nati xxxiij. ibiq; ſacerdotis munere functus eſt xxx. annos,

id est, vsque ad Domit. Neronis septimum, eius cathedra asseruata est summo cum honore, sicut & S. Petri, Pauli, aliorumque Apostolorum icones: vti legere est apud Euseb. Cæs. hist. Ecc. lib. ij. cap. j. & xxiij. & lib. vij. cap. xiiij. & xv. Nicepho. Constant. patri. in Chrono. Hiero. in Catal. Ioseph. lib. xx. Antiq. Iudaic. cap. Egesipp. lib. v. Abdi. Babylon. lib. vj. Nicepho. Call. lib. ij. cap. xxxviij. Clem. Alexand. lib. vj. & vij. Strom. Io. Zona. To iij. Ado. Viennens. de vj. ætat. Georg. Cedren. in Compend. Hist. August. To. iiij. lib. exposit. in epist. S. Paul. ad Gal. lib. ij. cont. Crescon. Grammat. cap. cxxxvij. Hippolyt. Episc. Portuens.

In Iudæa item fidē Christi deprædicarunt & propagarunt S. Matthęus ex publicano apostolus, ibiq; Euangeliū Hebraicè scripsit anno xlj. apud Capernaitas, & S. Iacobus frater Ioannis Zebedæi filius prædicauit xij. tribubus quæ erant in dispersione, quem securi percuti iussit Herodes Iudæorum Tetrarcha anno xxxvj.

Al. Simeon Cleophæ filius.

Simon quoq; Chananæus Christi Euangeliū Iudæis prouulgauit, & Iacobo è pinnaculo templi præcipitato, & fullonis

fuste

fuste interfecto,in Episcopatu surrogatus est anno lxiij.vt habet Chronol. Niceph. Cōst. Euseb. Cæs.lib.iij.Ecc.Hist. cap. xj. & in Chro. Hieron.in Cata. Nice. Call. lib.ij.cap.xij.Clem.Alex.vij.Strom. Egesip. Io. Zona.Georg.Cedre. Ado.Viēnēs.

Ferunt Matthiā etiā in Iudæ Iscariotis locū suffectum,populū Iudaicū docuisse, Sophro. HistoriaTreueriana,scriptor quidā Hebræus vitæ S. Matthię nuper Abdię Babylo. adiectus.Hic mihi obiter adnotādum putaui, id quod prodit Euodius, secūdùs à S.Petro Antiochensiū episcopus, explicans illud Act. viij. de ecclesiæ Christi dispersione, nimirū omnes discipulos lxxij. diaconos, fideles huc illuc timore persecutionis grassātis, vertisse solū,et relicta vrbe Hierosolymitana,in diuersas terras dirēptos,exceptis apostolis, quib⁹ edicto diuino cautū fuerat, & inhibitū ante annū xij.Hierosolymis excedere:et interea eos passim cōmuni studio atq; conatu mutuā cōmodasse omnes operā diuulgādo Euāgelio Iudęis,quod refert Eus.Cęs.

Inde mundi partitione quodammodo facta, ad suas quisque prouincias sorte obtingentes abierūt, iuxta illud Ps. xviij.

Rom. x. In omnem terram exiuit ſonus eorum,& in fines orbis terræ verba corũ: & primum quidem per diſcipulos profugos & diſperſos Iudęæ,Galilęæ,& Samariæ ciuitates Chriſtum didicerunt, Act. viij. & ſeq. demum verò catechizatos quoſque, fideique rudimentis imbutos, & ſeu per Philippum, ſeu alios Euangeliſtas Baptiſmi ſacro fonte luſtratos, Apoſtoli Petrus, Ioannes,& alij firmarunt, roborarunt,ac Spiritu ſancto donarũt,vti
Act. 2. 19. ex Actis Apoſtolicis liquet.

Samaria, Gaza, Azotus, Eunuchus Cãdacis reginæ Æthiopum,Cæſarea per Philippũ diaconũ Euãgeliſtã; Phœnices, Cyprij, Cyrenaici, Antiocheni per alios & alios extorres illos & diſperſos (quos diximus) Chriſtũ diſcere atq;ſonare cœperũt anno Chriſti xxxiiij.Tiber.Aug.S. Petro Põt.Max.quod eſt apud Luc.Act.viij. xj. Euſeb.Cæſ.lib.ij.cap.j. & in Chro.Sophron. Nicepho. Call. lib. ij. cap. vj.

Europęi Scythę,Thraces,Theſſali,Macedones,Sogdiani,Sacci,Edeſſeni,Achaici, Byzantini,qui nũc ſunt Cõſtantinopolitani, vnius Æthiopiæ indigenæ, alijque Euxini maris accolæ, Amaſæi, Synopenſes,

ſes , Niceni , Perinthij , Philippenſes, Theſſalonicenſes, Patrenſes,alijque Aſię populi,ab Andrea apoſtolo Chriſti Euangelium edocti ſunt anno xl. & quod excurrit,vt ita loqui liceat.Eius rei auctores ſunt Sophron. Euſeb. Cæſ. lib. iij. cap. j. & in Chro. Hiero. in Cata. Nicepho. Conſt. in Chrono. Niceph. Call. lib. ij. cap.xxxix.lib.iij.cap.j.lib.viij. cap. vj. Io. Zona. Georg. Ced. Tibe. Caio & Claudio Romanis Impp.S.Petro Pōt. Max. Idē de S. Andrea ſcribit D. Abdias primus ab apoſtolis Babylonię cōſecratus apoſtolus, idemq; epiſcopus,quem diu olim ex Hebræo D.Eutropius S. Petri auditor,genere Perſa, Græcum fecit, ac deinde Iulius Africanus,cuius ſubinde meminit S.Hieronymus, ex Græco reddidit Latinum.

Verbo illo & quod excurrit, ter Optatus, ſemel atque iterum S. Auguſt. li.7. de bapt. cap. 7. & Iureconſulti l. 26 §. vlt. depoſ. pro eo quod dicimus plus minus; aut ſicut Hiero. cont. Lucif. eo amplius, vſi leguntur. item Victor Vtic. lib. 3. Oroſ. lib. 7. Lib. 3. hiſt. apoſt.

Maior Armenia,Syria tota (nā triū Syriarū meminit Optat. Mileuit. lib. ij. duarūq; Armęniarū) Scythia Oriētalis, Aſiatica, et Aſia ſuperior in naſſam S.Petri Chriſtiq; fidei,ſatagēte S. Philippo apoſt. allecta eſt vnà cū collega Bartholomæo. Itē iiſdē apoſtolis iugū Dñi ſuaue ſubiit Phrygia, India Fortunata, quæ ad Æthiopiam vergit ; & altera quæ Oceano alluitur; &

tertia, quæ Medis contigua, euersisque vbique idolorum delubris, lucis excisis, aris dirutis, simulacris exustis, Diuino Numini βασιλικὰς, tanquam regias ac templa & altaria, ecclesiisque sacerdotes & antistites consecrarunt, quemadmodū S. Pet. Iaco. Andre. aliique & alij, alibi et alibi, anno ab apostolici cœtus diuisione lxx. & quod excurrit, principibus Ro. variis, S. Petro potissimùm Pont. Max. vti reperire est apud Abdiam Babylo. lib. viij. Euseb. lib. iij. cap. j. Sophron. in Cata. Nicepho. Call. lib. ij. cap. xxxix. Ioan. Zona. habuerunt illi secum copiā Euangelij teste Sophro. κατὰ ματθαῖον.

κυριακὰ Vnde adhuc nomen retinemus apud Germanos kirchen/ Latinè Dominica, hinc Domheren Dominos cathedrales dicimus.

Hist. apost.

Æthiopia altera, citerior (ni fallor) in sortem prædicationis obtigit S. Matthię apostolo, & quædam cum Iudææ, tum Galilææ, diœceses, testibus Sophro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Scriptore eius vitæ Hebræo, qui pridem historiæ D. Abdiæ, vt præfati sumus, accessit. S. Pont. Max. Tibe. Caio & Claud. Impp. anno & quod excurrit, xxxiiij.

Ad Anthropophagos in Æthiopiam interiorem (postquam suis Hebræis Hebraicè tradidisset, scripsissetq; Mattheus apo-

apoſtolus euangelium) apoſtolicam functionem obiturus penetrauit, dæmonum cultum aboleuit, ſtatuas eorum eſt demolitus, & focos & aras, vmbroſos lucos, libidinis omniſque impudicitiæ ſcholas ſuccidit, erexit ſacrauitque Eccleſias, altaria, ſacerdotes, virgines eaſque velatas perpetuæ caſtitati mancipauit, inſtituit ritum Miſſæ: ſicut S. Iacobus Hieroſolymis, & alij in ſuis quiſque prouincijs. Inter ſacrificandum pugione à tergo petitus fortiter pro Chriſto occubuit anno plus minus lx. S. Petro Pōt. Max. Claud. Aug. Vide mihi Euſ. Cæſ. in Chro. lib. Ec. Hiſt. iij. cap. xxix. Abdi. Babyl. lib. vij. Sophro. Catal. Doroth. Synopſ. Niceph. Call. lib. ij. cap. iiij. lib. iij. cap. xxv. Adon. Viennenſ. ætat. vj. Io. Zona. To. iij. Georg. Ced.

Æthiopiæ illi, vbi eſt oſtium & irruptio Apſari al. Phaſis portuſq; Hyſſi, fidē Chriſti denunciauit Matthias, apoſtolicum ad ordinem ex diſcipulorum claſſe aſcitus. Qui homines barbaros & agreſtes, eoſque anthropophagos, ad mitioris manſuetioriſque vitæ cōſuetudinem reducens, præſtigiatoribus & maleficis in-

cantoribus ſuperatis, extructis Eccleſiis, multiſque fidei Chriſtianæ ſuſcitatis cádidatis & alumnis, poſtremò criminationibus oppreſſus, primùm lapidibus petitus teſtium, dein capite truncatus interiit. Mandauit verò teſtium duos primos lapides ſecum tumulo dari, Imp. Claud. S. Pet. Pont. Max. anno, & quod excurrit, xl. auctor. Sophro. in Cat. Niceph. Call. lib. ij. cap. xl. Doroth. Synopſ. auctor vitæ Hebræ.

Reliqua Æthiopia, Felix Arabia, Erythra, Taprobana inſula, mari rubro clauſa, habuit euangelij præconem Eunuchũ Reginæ Candacis à S. Philippo edoctum, Luc. Act. viij. Tib. principe A. S. Pet. Põt. Max. anno Domini xxxiij. teſte Euſ. Ec. Hiſt. lib. ij. cap. j. Doroth. Synopſ. Niceph. lib. ij. cap. vj.

Parthi, Medi, Perſæ, Magi, Bactri, Hircani, Indi, Æthiopes, Taprobani, Edeſſæi, Bragmani, Germani per pædagogiá S. Thomæ apoſtoli ad Chriſti fidem perducti ſunt, & extincta idolomania, ædificatis templis compluribus auguſtiſſimis, conſecratis aris, deuotis Deo animis, perceptis Euchariſtiæ myſteriis (& quidẽ

ſub

ſub altera, panis inquam,ſpecie) omnem barbariem exuerũt anno xlv. & quod excurrit,partim Claud.partim Domit.Néro.Impp. A A.S. Pet.Pont. Max. id quod legere eſt in Cat. Sophro. apud Euſ. lib.j. cap. vlt. lib. iij. cap. j. in Chron.Niceph. Call.lib.ij.cap.xl.lib.iij.cap.j. Adon. Vien. Io. Zona. Georg. Ced. Doroth. Synopſ. Abd. Babyl. lib. ix.

Numidiam, Mauritaniam, Barbariã, reliquamq́; Africam, vnà cum Æthiopia, quam à meridie reſpicit, ab ipſis Apoſtolis Chriſto conſecratam exiſtimo; deinde xxij. martyrum ſanguine,imperãte Valeriano A.anno cclvj. in fide firmatã aſtruit D. Io. Schomer. & Auguſtinus alibi refert ſuo tempore fidem Chriſti in Africa cccc. annos duraſſe, perpetuamq́ue Pontificum Max. ſucceſſionem, S. Cyprianũ quoq; præfuiſſe Carthagini anno ccl. Fabiano & Corne. Pont. Max. & tunc quidem Africam pluſquã lxxx. habuiſſe epiſcopos ex Concil. Cartha. j. conſtat, quod videtur circa Stephani j. Pont. Max. tempora celebratum anno plus minus cclvj. Sæuiẽte item perſecutione Vandalica in Chriſtianos præſertim catholicos, & eccleſiaſti-

clesiasticos fuisse viros præstantissimos in Africa Antistites, qui plebem continebant in officio, quum passim & Itali & Hispani & Galli & Germani ad Deorum idolorumque cultum redirent, variis historiis demonstrari potest: & hæc fuit S. Augustino Afro caussa scribendorum librorum xxij. de ciuitate Dei, & Orosio Hispano vij. & Saluiano Massiliēsi viij. de iudicio & prouidentia Dei. Arnobium quoque & Tertullianũ in Africa floruisse nemo nescit. Prętereo illam prolixam historiā de traditione sacrorum codicũ, de qua sæpe August. Optat. Mileuit. & alij.

3 In Africa fuisse olim quinque metropoles cùm ex Synodo Mileuitana, tum D. Optato Mileuitano l. j. & ij. liquet, tametsi Iustinianus l. j. & ij. C. de offic. præf. præto. Afric. & Paul. Oros. lib. c. ij. septē Africæ prouinciis septem respōdere metropoles insinuent. identidemque significat Optatus lib. iiij. Africam verò totius orbis opum fuisse ditissimam, Carthaginemque alteram in Africa Romam appellari solitam, & ab ipsis Apostolis fidei Christianę nuncupatam asserit D. Saluianus l. vij. Ecclesias autem Africanas vsque-

queadeò dotatas fuiſſe à Diuis Auguſtis Principibus, pręter alios prodit D. Optat. l. j. & iij. contra Parmenia. & D. Auguſt. lib. iij. cont. Creſcon. c. xxix. Vt calices reliquaque vaſa ſacra ferè aurea & argētea fuerint, & veſtimenta vel aurata vel auro argentoque intexta, & eiuſmodi quoque ſupellectilem eccleſiaſticā extitiſſe Conſtantinopoli, Hieroſolymis, Romæ, Mediolani, Nolæ, Campaniæ, & per omnes ferme eccleſias, vel ex hoc probatum eſt, quod non rarò, vel alendorum pauperū, vel redimendorum captiuorum cauſſa, ſæpe diſtracta ſint, ſæuientibus paſſim in Chriſtianos ſeu Hunnis, ſeu Gothis, ſeu Vandalis, ſeu aliis Barbaris. D. Hieronymus refert etiam libros ſacroſque codices inauratos, & purpura ac byſſo veſtitos, auroque argentoque cęlatos, nonnullos habuiſſe aureis, argenteiſque characteribus iiſque vncialibus micantes, præfat. in Iob. fuiſſe verò nominatim ſacrorū vaſorum cuſtodes Conſtantinopoli, eoſque eo in precio habitos, vt non rarò ad patriarchatum acciti fuerint, prodit D. Nicepho. Conſtantinopolitanus in ſua Chronologia. Vide mihi D. Photiū Conſtant.

ſtant. patriarch. tit. ij. c. ij. Gratian. de conſecrat. diſt. j. Hieronymum epiſt. ad Ruſticum, Concilium Remenſe. c. vj. Burchard. Vvormac. l. iij. c. xcvj. Iuon. Carnot. part. iij. c. cclxxxij.

Abgarus ſiue Augarus Toparcha & regulus Edeſſenorum, quem ſingulari & epiſtolij & ſuæ imaginis beneficio Chriſtus præter alios mortales eſt dignatus, cũ vniuerſa vulgi nobilitatiſq; pariter multitudine, idololatriã dedidicit, Chriſtiq; molle capiſtrum ſubiit pędotribę Thaddæo illuc à S. Thoma apoſtolo deſtinato anno Domini, & quod excurrit, xxxij. al. xxxiij. Tib. Imp. A. S. Pet. Pont. Max. quod eſt apud Euſ. lib. j. cap. xv. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. vij.

Alexãdria, quam ob cultum diuinum iſthic florẽtem, plebiſque ſanctimoniam, non infrequenter Paradiſum Domini veteres nũcupant, ſicut & Antiochiã Theopolim, tota quoque Ægyptus fidẽ Chriſti percepit, præceptore S. Marco, S. Petri Romæ diſcipulo. Is ſecundus Euangelium ſcripſit; quod cùm S. Petro probaretur, apoſtolica auctoritate eccleſię legendum reliquit: fundauit multas eccleſias apoſtolico

ſtolico more, docuit abſtinentiam,continentiam, ſpontaneam paupertatem, & ſeculi fugam atque contemptum, anno xliiij. & quod excurrit, Nero. Imp. S. Pet. Pont. Max. Vt narrant S. Hiero. in Cat. Euſeb. lib. ij. cap. xv. & in Chron. Clemẽs Alex. vj. Hypotypoſ. Philo Iud. Papias. Niceph. Cõſtant. in Chro. Niceph. Call. lib. ij. cap. xv. & ſeq. Doroth. in Synopſ.

Indiæ orientali, & apud Brachmanas, quos Abrahæ ex concubinis poſteros quidam arbitrantur, Magi illi, qui ſtella duce Chriſti cunabula ſunt venerati, doctrinam Euangelicam tradidêre: vnde apud D. Io. Presbyterum (quem Sophũ vocant) eiuſque hactenus poſteritatem religionis Chriſtianæ nõ obſcura remanere veſtigia omnibus in confeſſo eſt, inquit D. Ottho Friſingẽſ. lib. ij. cap. xxxiij. Quum enim eſſent Magi, vt nõnullis viſum eſt, oriũdi ex genere Balaam, qui de apparitura aliquando ſtella fuerat vaticinatus, iuſſerunt ſenatuſcõſulto, vt xij. Satraparum filij quotannis in monte Victoriali ſidus obſeruarẽt: & vnà cum ſtel la deniq; viſus eſt puerulus crucifer, quò pergendum eis eſſet indicans: profectiq; Nu. 24.
bien-

biennium, xiij. die Christi nati venerunt Bethleem; indeque in patriam Euilath, & Sabam reuersi, Christi Euangeliũ suis ciuibus & contribulibus denunciãt; ac postremò Thomæ aliisque Apostolis iuncti in fide solidiùs instituti Sacramentis Christianis sunt inaugurati, plurimũq; propagandæ religioni profuêre anno, & quod excurrit, xl. Caio Calig. Imp. S. Pet. Pont. Max. id quod reperire est apud Eus. lib. j. cap. vij. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. & hær. lj. cont. Alog. Chrysost. homil. ij. super Matth. in opere imperfecto, Niceph. Call. lib. j. cap. xiij. & xiiij. Vincent. specul. hist. lib. vij. cap. xcj. & xcij. Io. Zona. Georg. Ced..

S. Paulus anno Christi nati plus minus xxxiiij. Tiberij Aug. xix. autore D. Hiero. & historicis plerisq; ad fidẽ Christi vocatus, perq; Ananiam Damasci catechizatus Act. ix. siue post Christi apotheosin, & in cælos relationem anno septimo, vt placet Euodo primo post S. Petrum Antiochensium Episcopo, statim à S. Stephani persecutione, mense sexto, ilico Euangelicus pugil effectus Damasci Christi fidem prædicat, Iudæorum perfidiam

Al. Euodio. Niceph. Call. lib. 2. cap. 3.

diam confutat: inde Arabiæ religionem Christi intulit, expletoq; illic & insumpto diligenter promulgationi Euangelicæ triennio, pertransita Damasco, contendit Hierosolymam: hinc vbi Petrum, Iacobum fratrem Domini, & Ioanné conuenisset, legatione accepta, Cæsaream, & inde Tharsum, vbi fuerat natus, est missus. hinc à S. Barnaba accitus Antiochiam, vbi Cephá Caniæ præsulem vnú ex lxx. discipulis palam omnibus refellit, vt habet in sua Synopsi Doroth. oraculo diuini flaminis, tum etiam totius senatus apostolici S. Petro prȩside Pont. Max. Claud. Imp. anno, & quod excurrit, xliij. decreto, post indictum ieiunium, post fusas ad Deum preces, post manuum apostolicarum impositionem delegatus est, varias subiturus peregrinationes terra marique, ad Gentes. Hæc est ij. post Arabicam profectionem anno conuersionis xl. & numero iij[a].

Tametsi plerique Cephá, Petrú interpretentur.

Tertiùm igitur profectus Paulus Seleuciam, Cyprum, Salaminam, Paphum, Pergen, Pamphyliam, Antiochiam Pisidiæ, Ionium, Lystram, Derben, aliasq; Lycaoniæ, Pamphyliæ, & Pisidiæ, ciuitates,

Attaliá, egregiè ſuo functus munere, & ordinatis cõſtitutisq; eccleſiis quibuſq; preſbyteris, Antiochiá Syriæ eſt reuerſus. Oborta verò quæſtione de lege Moſáica, S. Paul. & Barnabas, Titus, & alij aliquot rẽ ad apoſtolos Hieroſolymam deferunt. Coacto igitur concilio, & S. Petro, S. Iacobo, aliisque apoſtolis cenſoribus quæſtione dirempta, legeque Moſaica abrogata, denuò S. Paulo, Barnabæ, Silæ, & aliis claſſicis legatio ad Gentes demandata eſt anno Chriſti xlviij. al. lij. Neq; id repugnat ei quod anno xliiij. ſecundo Claudij, Petrũ Romá veniſſe, probatum voluimus. Nam apoſtolos omnes per diuerſas mundi prouincias ſeparatos, oraculis diuinis admonitos, vt Hieroſolymam properarent, & S. Virgini Mariæ θεοτόκῳ parẽtarent, iuſtasque exequias perſoluerent, locuples teſtis eſt Dionyſ. Areo. & quidẽ oculatus. Factumque eſt iſtuc anno Claudij quinto, ſi Nicephoro Call. fides habenda eſt, hoc eſt Chriſti nati xliiij. al. xlvij. paſſi xvij. Vide Epiſt. Dionyſij Areo. ad Timotheum, qui cum ſanctiſſimo Hierotheo affuerat parẽtationi. Nicepho. Call. ij. cap. iij. xxj. & ſeq. lib. xv. cap. xiiij. Epiphan.

phan. hæ. lxxviij. aduersus Antidicomariauitas. Euseb. in Chro. Serm. Hiero. ad Paulam & Eustoch. de Assumptione Mariæ. D. Augu. To. ix. lib. de Assumptione Virg. Mar. & Serm. xxxiiij. de Sanctis § de Mariæ Assumpt. Io. Zona. Georg. Ced. qui putat Mariam anno ætatis lxxij. aut lviij. post passum Christum xxiiij. obiisse mortem. Defuncta est hac mortali vita beata Maria, teste D. Euodio, in domo Io annis euangelistæ & apostoli in Sion, in loco cœnaculi, anno ætatis, lix. Christi nati, xliiij. passi, xij. al. xj. Stephani lapidati, ac Pauli conuersi, iij. Vt habet Nicepho. Call. lib. ij. cap. iij. Verùm hæc πάρεργα sunto.

Soluto concilio apostolico, quod diximus, & editis canonibus & constitutionibus elegantissimis, dimissus iterú ad Gentes S. Paulus cum Barnaba, Iuda siue Barsaba, Luca, & Sila rediit Antiochiam Syriæ, & peragrata Syria, intrat Ciliciam, ac deinde Lycaoniam pertransiens, Phrygiá, Galatiam, Macédoniam, * Misiam, Philippos, Troadem, Samothracem, Neapolim, Theatirum, Amphipolim, Apolloniam, Thessalonîcam, Berrhœam, Athe- Al. Mæsiam.

 nas,

nas,Corinthum,Cenchras, Ephesum,Cę
ſaream, demum Antiochiam ſeſe recipit,
firmatis vbiq; eccleſiis, propoſitisq́; cōcilij
Apoſtolici ſanctionibus., quas octo libris
Act.15.16. perſtringit S.Clemēs Ro.Pont.Max.apo-
ſtolicisque canonibus lxxxv. al. lxxxiiij.à
S.Clemente Pont. Max.editis,& à Theo
doro Balſamone patriarcha Antioch.ſcho
liis illuſtratis, item Liturgicis religioni-
bus,& Miſſæ canone,omniq́ue ritu Chri
ſtiani cultus tradito,ſiue ore tenus,et qua-
ſi lampas curſu, per manus, ſiue ſcripto.
Nam vtroque modo ſeſe euangelicā do-
ctrinam tradidiſſe ipſemet S. Paul.profi-
1.Cor.11.15. tetur,& Dionyſ.Areopa.& alij.

Gal.1. 1.Theſſ.2. 2.Theſſ.2.3. Quintùm S.Paul.adornat profectionē
tranſita Galatia,Phrygia, Epheſo, Mace-
donia,Achaia,aliisque Aſiæ prouinciis: in
votis (inquam) habet ire Hieroſolymam
& inde Romam. Cæterùm cùm id iter
ei diuino quodam nutu eſſet prohibitū
Act.16. Ro.j. quemadmodum ſæpe alias,moram
longiùs trahit apud Aſianos, Græcos, Sy-
ros,reuerſus per Philippos, Troadem, Aſ-
ſon,aliasq; Macedoniæ vrbes.Hinc naui-
gio deportatus eſt Mitylenen,inde Chiū,
poſtridie Samum, & ſequenti die Mile-
tum,

tum,quam hodie Maltham appellant; & coacta Synodo Ephesi, habita cõcione de sua doctrina, & de fugiendis hæreticis ac nouatoribus parænesi, nauigat Coum, & postridiè Rhodum,& inde Pataram; hinc in Phœniciam, & inde relicta ad sinistrã Cypro appulit in Syria,inde profectus Tyrum, deinde Ptolemaidem, hinc Cæsaream: Denique appetente Paschæ festiuitate Hierosolymam venit, ex animi sentẽtia,anno Christi nati lv. passi xxij. Claudij Imp. A. xij. Felice Claudij liberto legionum Iudaicarum præfecto, trium reginarum (teste Tranq. Sueto.) marito, Clau. Lysia cohortis Hierosolymitanæ tribuno, Anania summo sacerdote apud Iudæos. In Claudio.

Hierosolyma S. Paulus, appellato Cæsare, deportatur Romam, postquã biennium egisset Cæsareæ in libera custodia, commissusque Iulio Centurioni cohortis Augustę à Festo Felicis successore Iudææ procuratore, post multa discrimina rerũ, denique terris iactatus & alto, salutatis libereque conuentis, ac in fide vbique firmatis fratribus, applicuit ad vrbẽ ij. Neronis anno, Christi passi, suique conuersi,

xxv. Christi nati, lviij. anno mundi, M. cclviij. vrbis conditæ viij^{c}. viij. Olympiade, ccviij.

Cùm verò duos Romæ exegisset annos clementer benigneque habitus, necdum Neronis Imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiæ, dicta accuratè apud Cæsarem caussa absolutus est, & à Nerone dimissus, anno pontificatus max. in vrbe Roma S. Petri xviij.

Quarto itaque Neronis anno, S. Paulus Romanis cum ciuibus, tum patriciis & palatinis satis in Christi fide instructis, scriptis quoque huc illuc de carcere epistolis ad Ephes. Philipp. Timoth. Philemon. postremum iter ingressus peragrauit tertiùm aut quartùm Syriam, Pamphiliam, Lycaoniã, Phœnicen, Mysiam, Phrygiam, Galatiam, Bythiniam, Achaiã, Macedoniam, reliquamque Greciam pariter & Asiam, Illyricum vsque Christianæ religionis prorogans pomæria, ac velut deducens colonias, collocatis passim firmis quasi præsidiis, ædificatisque fanis sacris, ordinatisque episcopis. Demum ad Occidentis & Europæ climata importare

re euangelium ſtudens, Hiſpaniam primùm, hinc Galliam, inde Britanniam, pridem à Claudio Imp. triumphatam anno Chriſti xlvj. Orchades, cæteraſque Oceani regiones ſeu inſulas extremas quaſque petens, id quod etiam alij apoſtoli fecerunt, per Germaniam in Italiam contendit, partim relictis hic ibi myſtis, partim huc illucque deſtinatis apoſtolis, euangeliſtis, prophetis, doctoribus, paſtoribus. Sequiente verò Neronis tyrannide eodẽ anno, & die, quo S. Petrus Romæ palo affixus, Paulus capite plexus eſt, auctore Egeſippo, Hiero. Euſeb. Niceph. & aliis quibuſque, tametſi D. Abdias Paulum biennio poſt Petrum martyrium ſubiiſſe ſentiat, anno Neronis ſecundum Euſeb. xij. at ſecundum D. Hieronymum & alios xiiij. & vlt. Chriſti nati, lxviij. paſſi, xxxvj. Conuerſionis, xxxvj. Pontificatus Max. S. Petri, anno xxv.

Lib. 3. de excid. Hiero. cap. 2. In Catal. Lib. 2. ec. hiſt. cap. 25. Lib. 2. cap. 36 Lib. 3. hiſt. apoſt.

Ioanni apoſtolo in ſortem prædicationis obtigit Aſia, cuius omnes fundauit, rexitque eccleſias vſque ad decrepitam ætatem, id eſt Traianum principem.

Quum igitur hactenus eccleſia fuiſſet

inſtar virginis, nulliſque hæreſeon notis maculata, coactus eſt aduerſus Cerinthũ & Ebionem euangelium ſcribere; quum alij tres pridem ſua euangelia ſcripto cõmendauiſſent edidiſſentque.

S. Io. hæreticorum cõſuetudinem tantopere aſpernabatur, vt ne communi quidem cum Cerintho aut Ebione vti balneo voluerit. Cùm eſſet annorum xcvij. iuxta Abdiam, vel cxx. ſecundum Dorotheum, apparuit ei Chriſtus, & horam atque diem mortis denunciauit, & roboratis in fide & charitate eccleſiis, viuus deſcendit in foueam, tãta ſubitò luce & claritate redimitus atque coruſcans, vt nemo fulgorem ferre valeret. Sepulcrũ verò cœpit ilico ſpecie quadam mannæ ſcaturire, & contra dæmonas, morboſq; omnigenos virtutis cuiuſdamque latentis energiæ ceu numinis multa exẽpla edere. Mortuus eſt anno Chriſti nati cij. paſſi, lxviij. Traiano Imp. Euariſto Põt. Max. Vide Hiero. in Catal. Doroth. in Synopſ. Euſeb. lib. iij. cap. j. & ſequent. & in Chro. Abdi. lib. v. hiſt. apoſt. Epipha. hær. xxx. cont. Ebion. Niceph. Cal. lib. iij. cap. xiiij. Ado. Viennenſ. Io. Zona. Quãdo vel vbi

canon

canõ apoſt. lxxxiiij. de ſacræ Scripturæ albo editus ſit, mihi incertũ eſt; euangeliũ verò ſemper traditũ fuiſſe, neminẽ fugit.

Iam verò mortuis & ad meliora translatis Apoſtolis, fundatisque paſſim eccleſiis, cœnobiis, monaſteriis, Chriſti apoſtolorumq; diſcipuli apoſtolica munia obierunt; & Timotheus quidem Epheſiorum à S. Paulo conſtitutus epiſcopus, Chriſti euangelium per Illyricum vniuerſamque Helladem promulgauit; Titus Cretenſibus à S. Paulo datus eſt epiſcopus, & inſulis circumiacentibus. Neque id prætereundũ eſt S. Paulũ hiſce epiſcopis præcepiſſe, vt presbyteros & epiſcopos ciuitatib⁹, atq; prouinciis quibuſq; nũcuparẽt. j. Tim. iij. Tit. j. anno, & quod excurrit, xl.

Vide Doroth. in Synopſi. Hiero. in Cata. Euſeb. Niceph. Call. Abdiam, Placent. Democha. Faſcicul. temp. Grego. Turon. Adon. Vienneuſ. Adã Siericxe. Maſſe. Camera. Sabellic. Meyer. Antonin. Petrum de natal. Richard Vvaſſebourg. Sigebert. Franciſc. Irenic.

Barnabas primus Romæ Chriſtũ prædicauit, poſtea Mediolani epiſcopus fuit.

Ananias Damaſcenorũ apoſtolus fuit & epiſcopus eodem tempore.

Philippus primùm diaconus ab apoſtolis cũ Stephano, deinde epiſcopus Trallenſium in Aſia factus eſt, eodem tẽpore.

Prochorus diaconus quoque primùm, demum Nicomediæ, Bithyniæ datus eſt epiſcopus eodem tempore.

Nicanor & ipſe vnus ex ſeptẽ, Iudææ apoſtolus fuit, eodemque die quo S. Stephanus, vnà cũ ſyndiacono ac protomartyre, aliiſque promiſcui ſexus & conditionis 2080. mortem pro Chriſto ſubiit.

Simon item ex ſeptem vnus Boſtri apud Arabes epiſcopus fuit.

Nicolaus quoque diac. Sapriæ epiſcopus & apoſtolus præfuit. Verùm poſtea in ſpurciſſimam hæreſim lapſus eſt, vt ſcribunt Epipha. To.ij.lib.j.hær.xxv. Philaſt. & Damaſcen. de hære. Theodorit. de fabu.hæret.lib.iij. Auguſt. ad Quod. de hæreſ. v. Tertull.lib. de præſcript. hæret. & lib.j.cont. Marcion. Niceph. Call.lib. iij. cap.xv. Euſeb.lib.iij.cap.xxix.& alij.

Silas Corinthiorum præſul fuit, conſtitutus à S.Paulo.

Siluanus Theſſalonicẽſium primus epiſcopus creatus eſt à S.Paulo.

Creſcens Chalcedone in Galliis à S. Paulo antiſtes creatus fuit.

Epænetus S. Pauli auditor in capite Africæ Carthagini epiſcopus præſedit.

Andronicus S. Pauli quoque in fide alumnus, primus Pannoniæ apoſtolus atque epiſcopus eſt declaratus.

Am-

Amplias Odyssæ fuit episcopus, Pauli item discipulus.

Vrbanus, cuius quoque S. Paul. meminit ad Ro. Macedoniæ episcopum egit.

Stachiis ab Andrea apostolo primus Byzantij, quæ nunc Constantinopolis à Constantino Mag. auctore vocatur, episcopus designatur, vti etiam Niceph. Con stant. in sua Chrono. commemorat.

Apelles Smyrnensium episcopus extitit.

Aristobulus Brettániæ est inauctoratus.

Narcissus Patrarum, cui defuncto surrogatus est Herodion.

Rufus Thebarum episcopatum gessit.

Asyncritus Hyrcaniæ.

Phlegon Marathonæ.

Hermes Dalmatiæ.

Hermas Philipporum. hunc auctorem asserunt libri qui Pastor inscribitur.

Patrobas Nepotiolani.

Linus, Cletus, & Clemens Romæ, de quibus magna inter Græcos Latinosque quæstio est.

Caius Ephesinæ ecclesiæ post Timotheum administrationem suscepit.

Philologus Sinopæ ab Andrea apo-

ſtolo epiſcopus decernitur.

Olympas Italiæ euangelium intulit.

Rhodion quoque Italis Chriſtum prædicauit.

Iaſon Tarſi epiſcopus à S. Paulo conſecratus eſt.

Soſipater Iconij.

Lucius Laodiceæ Syriæ.

Tertius ſecundus Iconij.

Eraſtus Paneadis.

Phigellus Epheſiorum xv. à fide deſciuit, ſicut & Hermogenes epiſcopus, quem S. Iacobus conuerterat.

Megarenſium Demas.

Quartus Beryti eccleſiæ miniſter fuit.

Apollo Cæſareæ.

Cephas Caniæ.

Soſthenes Colophoniadis.

Epaphroditus Adrianæ.

Cæſar Dyrrhachij.

Marcus Apolloniadis.

Ioſeph Eleutheropoleos.

Artemas Lyſtrenſium.

Clemens, qui primus ex Gentibus & Græcis in Chriſtum crediſſe fertur, Sardicæ, quæ nunc eſt Triaditza.

Oneſiphorus Coroniæ.

Tychi-

Tychicus Chalcedoniæ Bithyniæ.
Carpus Berrhœæ Thraciæ.
Polycarpus Smyrnæ.
Euodus Antiochiæ.
Philemon Gazæ.
Zenas Diospoleos.
Aquila Heracliæ.
Priscas Colophonæ.
Iunias Apamiæ Syriæ.
Marcus, qui & Ioannes, Bybli.

Calistum S. Andreas Apostolus primũ Niceæ episcopum dedit.

Apollinaris primus Rauennatium à S. Petro sacratur episcopus.

Quum S. Marcus cũctam Ægyptum, Libyam, Marmaricam, Ammonicã, Pentapolim fidei Christianæ mysteriis inaugurasset, Alexandrinæ ecclesiæ Auizanũ, al. Annianum, Cyrenensium verò Luciũ Christi & apostolorum discipulum, episcopos nominauit; Melium, Sabinum, & Serdonem presbyteros, diaconos septem, & alios atq; alios cum episcopos, tum reliquos euangelij promulgandi ministros.

Papias à S. Ioanne Hieropolitanus episcopus designatur.

Ignatius Antiochenus. Iulianus Ce- noma-

Iste Iulianus idem est qui Simon leprosus.

nomanus, Vrſinus Bituricenſis.

Et quidem in Gallia, Græcis Galatia à lacteo gentis colore dicta (γάλα enim Græcis, Latinis lac ſignificat) quæ nunc à Teutonum genere Francia appellatur, prædicatum fuit euangelium Chriſti per varios compluresque apoſtolos, per Eutropium Perſam certè S. Petri diſcipulũ paſſim, Lutetię Pariſiorum per S. Dionyſ. Areopa. Athenienſium epiſcopum S. Pauli auditorem, Eleutherium presbyterũm & Ruſticum diaconum à S. Cleméte Ro. Pont. Max. illuc deſtinatos, anno & quod excurrit, xc. Traiano principe. quod habent Grego. Turo. lib. j. hiſt. Demochar. Surius in vit. S. Genouefæ, & cęteri rerum Gallicarum ſcriptores. Niceph. Call. refert Dionyſium reſectum ſuum caput, ad duo paſſuũ millia manibus tuliſſe, & occurrenti forte matronæ cuidam velut depoſitum tradidiſſe & commẽdauiſſe, lib. ij. cap. xx.

S. Paulus Hiſpaniam Chriſto vindicauit, anno lix. S. Pet. Pont. Max. ſtatim poſt primam ſuam ſatisfactionẽ, & apud Neronem purgationem; tranſitaque Gallia Trophimum Arelatæ, Creſcentem verò

Vien-

Viennæ Galliæ reliquit apoſtolos, auctore Adone Viennenſ. Hiero.in Cat. ij. Ti. iiij. Rom.xv. Sunt qui exiſtiment Hiſpaniam atque Luſitaniam, ſiue Portugalliã, vnicas illas Romanæ eccleſiæ baſes fidei Chriſtianæ initiatas, anno iij. & quod excurrit Claudij Imp. Chriſti, xl. opera ſtudioque cum S. Pauli, tum S. Iacobi fratris Act. 12.
S Ioannis ab Herode Agrippa capite plexi Hieroſolymis ante dies azymorũ, S. Iacobo fratre Dñi Hieroſolymitano epiſcopo, S. Pet. Põt. Max. Vide mihi Vaſeũ, Marinæũ Siculũ, Mariũ Aretiũ, Io. Bair. cap. j. decad. Aſi. Frãciſ. Taraph. Barcino. canonicũ in Chronic. Primũq; S. Iacobi diſcipulũ fuiſſe inquiunt Andaletũ Almariæ epiſcopũ. S. Paulum totum orbẽ volucris inſtar peruolaſſe, teſtatur Niceph. Call.

Lugdunenſes primùm fidei Chriſtianæ antiſtitem & apoſtolum ſortiti ſunt S. Photinum S. Ioannis apoſtoli & Polycarpi diſcipulum, deinde Irenæum, anno, & quod excurrit, xcix. Victore (ni fallor) Pont. Max. Traiano Aug. Decio & Grato Coſſ. auctore Greg. Turon. lib. j. hiſt.

Sub eadem tempora ciuitas Toloſana Saturninum, Turonenſes Gratianũ, Narbonen-

bonenſes Paulum quendam, Aruernenſes Stremonium, Lemouicini & Burdegalenſes Martialem; Meldenſes Sanctinum, Aurelianenſes Altinum, Siluanectenſes Regulum, Biſuntini Anthidium Nicetij collegam, Matiſconenſes Nicetium, Lingonenſes Senatorem, Senonenſes Sauinianum, Potentianum, Altinum, Erdardum ſacerdotes atque myſtas ſacros habuere partim Nerone, partim aliis atque aliis imperantibus; Carnotéſes militiæ Chriſtianæ áſſcripti ſunt pædagogia Aduentini, Sauiniani, Potentiani & eius claſſis aliorum à S. Petro apoſtolo tempore Claudij illuc directorũ, anno plus minus, xliiij. Biturigum regio, per illorum apoſtolorum diſcipulos Chriſto nuncupata eſt, Clemente Pont. Max. Domitiano Imp. anno, & quod excurrit, lxxxix.

In campis Catalonicis, apud Heduos, Trecenſes, & alibi fidei incunabula ac rudimenta tradita ſunt à S. Amatore Potentiani & Sauiniani Chriſti diſcipulorum auditore, anno xcix. Clemente Põt. Max. Tito & Veſpaſ. Impp. Primus Catalonenſium epiſcopus fuit Mennius.

Maſſilienſes religionis prima elementa ac-

ta acceperũt induſtria Lazari, Maximini, Mariæ Magdalenæ, Marthæ & Marcellę ſuis ſedibus & bonis exutorum, ferociente perſecutione, quę S. Stephanum abſtulit, Tiber. Imp.

Aquenſibus præfuit epiſcopus Maximinus qui Lazari domum baptizauerat.

Sub eadem tẽpora Andegauẽſes Chriſtò videntur vendicati apoſtolis S. Defenſore & Apothemio. fuit certè Tallaſſius ſextus eius ſedis epiſcopus in cõciliis Venetico & Turonico primo, anno circiter ccccxlviij. Leone j. aut Hilario Põt. Max.

Virdunenſes hauſerunt religionem à S. Sanctino S. Dionyſij Areopa. diſcipulo, anno, aut paulo ampliùs, xcix. Domitiano Aug. Euariſto Pont. Max.

Baiocenſes S. Exuperiũ, Ebroicenſes S. Taurinũ epiſcopos à S. Clemẽte accepere.

Biturigum circumquaq; viciniã * Vrſus, Nathanael et alij Chriſti diſcipuli erudierunt anno, & quod excurrit, lxx. Tit. & Veſp. AA. Eleuthe. Pont. Max. Al. Vrſinus.

Britones, Normandos, Rothomagenſes, Picardos, omnemque maris Oceani tractum inſtruxit, formauitq; fide S. Nicaſius à S. Clemente illuc apoſtolus dele-

gatus,anno,& quod excurrit,xl.Imp.Nero. & post eum Firminus Ambianensium episcopus anno cc.

Rhemenses, Suessiones, aliique & alij Galliæ populi,partim per Xistum, Simicium,Amansiũ collegas, partim per Maternum, eiusque socios, ad fidem acciti sunt. fuerunt etiam in Galliam destinati Zacharias, Martinus quidam,Verus, Eucharius,Valerius, Mennius, Donatianus, Domitianus, & alij non pauci apostolorũ discipuli. Equidem haud certò scio,an vspiam gentium (Italiam excipio)tot, tantique apostoli euangelicam operam nauarint. Galliã S. Hieronymus vsqueadeò laudibus celebrat,vt cùm Titanes, Centauros,Cyclopes,Cerberos, Hydras,Chimeras,Minotauros, Cacos, Circes, Sirenes, Stymphalidas, Apros Erymanthios, Leones Nemæos, triformes Geryones, aliaque id genus, toto terrarum orbe, rerum prodigia atq; portenta sint nata, solam Galliam semper à monstris asserat fuisse immunem: vnum verò Vigilantiũ Barcinonensis ecclesiæ presbyterum, natione Gallum, pestilentissimam scabiem affricuisse, perpetuæque (inde vsque ad

Lib. aduersus Vigilant.

apo-

apoſtolos, primamque eccleſiarum apoſtolicarũ,quas diximus,fundationẽ) innocẽtię inuſſiſſe maculã.Erat Vigilãtius ſuo generi reſpondẽs,& ex Celtiberis conuenis, & quaſi Brutiis ſicariis, & latronibus oriũdus, ſerpentis inſtar in eccleſias Galliarum ſtridẽs ac ſibilans exufflabat virus contagioſum,teſte D. Hiero.Inuectiua ij. in Vigilant. Neque facilè reperias citra illa D. Hieronymi, ſiue haud multò pòſt Clodouei Criniti Chriſtianiſſ.regis tempora,Gallos vnquam à fide religioneque Chriſtiana hactenus deſciuiſſe , vſque ad Io. Caluinum,qui toti ordini confuſionẽ, pacatiſſimæ patriæ bellum, florentiſſimæ prouinciæ ærumnas & clades ac ſtrages, elegantiſſimè conſtitutæ Reip. tempeſtatem,ornatiſſimo ſemel, ampliſſimo, maximo regno inuexit perniciem , præſentiſſimumque exitium , niſi numen aliquod diuinum prohibeat.

Gallia Belgica olim complectebatur Mempiſcum,Ambactos, Neruios, Hanoniam, Morinos, Lutzemburgum, Lotharingiam , Alſatiam , in qua Nemetes quoque ſiue Spirenſes; Suetiam ſiue Heluetiam; Vectones,Arboracos,Celtiberos,

quos Cn.Pompeius,edomita Hispania,& Romam triumphaturus properans,ad radices Pyrenæi deposuit, atque reliquit; reliquumque Cantonum agrum, vsq; ad Allobroges, cis citraque Rhenum: eaque ditio vniuersa peragrata est, ac fide Christiana illustrata à S. Clemente S. Clementis Pont. Max. Ro. patruo: quod prodit D. Io. Schomer. presb. Deinde in Neruiis Alosto conterminis & Morinis, vnde breuissimus in Britanniam, nunc Angliam, est traiectus (vti Tacit. & Iul. Cæs. meminêre) Marco Antonino verò & Luc. Aurel. Commodo A A. Impp. auctore Antonino, Petro de Natalib. Iac. Meyero, fidei Christianæ religio est diuulgata, cùm primis apud Taruannam, omnemque viciniam, antistitibus S. Fusciano, Victorico, Piatone, aliisq; sociis, quos postea percẽsebimus, anno, & quod excurrit, clxxiiij. Pont. Max. Sotere. Acceperunt verò episcopũ S. Eleutherium anno cccclxxx. ac denuò anno, & quod excurrit, v^c.xxx. Antimundum, Clothario Franc. rege Dagoberti patre, quo tempore item S. Remigius D. Vedastum Atrebatibus episcopũ dedit, vti ex Meyer. & Democh. probatum

S. Superior Neruiorũ episcopus vnà cũ S. Seruatio Tungrorum episcopo fuit in Synodo Agrippinensi I. tempore Iulij I. Pont. Max. Constãtio A. anno 340.

tum

tum eſt. Demum S. Auguſtinus mona
chus cum aliis aliquot à S. Grego.j. Papa
in Angliam deſtinatus, procul dubio in-
ſtar apoſtolorum, quibus moris erat, per
quas tranſibant eccleſias eulogiis ſaluta-
re, & parænesibus roborare; in primis Mē-
piſco totique Flandriæ euangelium de-
prædicauit, priuſquam in Dorouerenſem
ripam Oceani ex Iccio portu, ſiue Cale-
tio transfretaret; qui fuit annus, ex quo
Angli in Britanniam venerant, plus mi-
nus cl. Mauritio Aug. vti reperire eſt a- Lib.1.Angl. hiſt.cap.23.
pud V. Bedam. Denique Flandria, quæ
olim apud C. Tacit. Mēpiſcus dicta fuit,
Ambactorum quoque territorium, quos
allegat Cæſar in comment. prima quidē
Chriſtianæ fidei tyrocinia à Clemente
quem diximus, acceperunt: quæ ſiue per-
ſecutionum tyrannide obliterata atq; de-
leta, ſiue temporum morumque nequi-
tia, velut ſitu obducta, iterū temporibus
Diocletiani reparata, iterumque per D.
Antimundum firmata, poſtremò per S.
*Audomarum anno, & quod excurrit, vj[c].
lxxv. Rege Francorum Pippino, S. Aman-
dum, Allouinum, ſiue Bauonem, Flore-
bertum, Vrſmarum, Bonum, S. Aldegun-
D 3 dem,

Al. Othmarſ.

dem, S. Gertrudem, aliosque Pippini demum posteros, S. Amandi in fide alumnos, vt habent Meyer. Democh. & Milo monachus clarus anno viij^c. lxx. qui scribit Gandauum id temporis pagum vicumq; dumtaxat fuisse, & arbores isthic Deorum instar coli solere. Sunt qui aiant Tornacenses Melchiade Pōt. Max. Christo nomen dedisse sub Constantij Chlori Constantini M. patris, quem Christianũ fuisse omnes historici asserunt, tempora, & per S. Theodorum, Chrysolium, Eleutheriũ, Medardum, aliosq; Piatonis collegas, salutis vnda lustratos anno, & quod excurrit, cccxx. Sortiti sunt verò episcopum anno circiter v^c. xxx. quo tempore vna erat sedes episcopalis Viromãdensiũ, Nouiomẽsium & Neruiorum siue Tornacensium. Cœperunt autẽ habere proprium anno m.cxlvj. Eugen. Pont. Max. D. Anselmũ. Atrebatẽses & Cameracenses dicuntur item apostolos habuisse primùm Diogenem tẽporibus Alarici Gothorum, aut certè Gẽserici Vandalorum Regum Teuthonum, deinde S. Remigiũ, Vedastum, Dominicum, Gaugericum, anno plus minus v^c. xl. Hormisda Pont. Max.

Olim Gant secundũ Aimoinum.

Atrĕck. Cauffrijck.

Max. Anaſt. Imp. quo æuo in Scotia S. Brigida prodigioſa raráque admodũ ſanctitate celebris fuit. Deniq; S. Vedulphus, qui Clotharium Chriſtianiſſimi Clodouei filiũ fidei inaugurauit, paulo pòſt ſedem epiſcopalem Atrebato Cameracũ tranſtulit, aut, ſi mauis, vnam in duas recudit, fuditq́;: id quod apud Chriſt. Maſſ. Democh. & in Prouinciali Atrebat. & Camerac. legere eſt.

Treuiri, Vbij, ſiue Agrippinenſes, qui nunc Colonienſes, Aquiſgranenſes, Tungri, Hasbani, Landi, Luppilij, vnde Pippinum & Carolum Mag. ferunt oriundos, Traiectenſes ad Moſam, totus Eburonũ ager ſiue hodie Leodienſium, Dionantũ loquæ & Theodonis villa, Namurcum, locaque vicina, opera S. Materni, Eucharij, Valerij, Mennij, à S. Petro in Gallias deſtinatorum, fidei Chriſtianę auſpicia cœperunt, Nerone Imp. anno, & quod excurrit, xcviij. vti habent Placentius in Cata. epiſcoporum Tungrenſ. Bruſthem. Democh. & annales Leodienſ.

In cauſſa certè D. Cæciliani epiſcopi Carthaginenſis de traditione ſacrorum codicum, aduerſus calumnias criminationeſ-

tionesque Donatistarum diiudicanda affuit S. Maternus episcopus Agrippinensis Miltiade Pont. Max. Constantino Mag. Aug. Imp. in concilio Lateranensi, & Cæcilianus à xix. episcopis insons inculpatusq; censũs est; & Donatistæ cauillatores condemnati. Meminit eius synodi D. August. epist. clxij. clxvj. & aliàs subinde: quãtũ verò laboris hac in re exantlarit aduersus Donatistas, nemo nescit qui vel à limine Augustinum salutarit (vt sic dicam) vel primoribus labris eius volumina gustarit. In illa verò historia de lite Donatistarum cum Cæciliano, id obiter notandum existimaui, Constantinum Mag. taxauisse cumprimis Donatistarum insolentiam, quòd negocium ecclesiasticum retulissent ad forum iudicemque profanum, deinde conuictos mendaciorum, & Augustum principem appellantes, repulsam denũciauisse: quod scribit D. Optat. Mileuit. l. j.

Metensibus fidei religionisq; antistes fuit annos xxv. S. Clemens Roma. anno & quod excurrit, xl. S. Petro Pont. Max. Caio Calig. Imp. Clemẽte verò Romam euocato suffecti sunt in eandem cathedrã

Celeſtius, Felix, Patiens, & alij, qui cunctá Lotharingiam plurimis fanis ſacriſq; delubris ornarunt: id quod in ipſo Prouinciali reperire eſt. Suberant verò id temporis Argentinates & Alſatij Metenſium epiſcopo, teſte Gaſp. Bruſch. Moguntinis ad fidē reducendis operam dedit S. Creſcens, al. Creſcentius S. Pauli diſcipulus, anno, & quod excurrit, lx. Nerone Imp. S. Petro Pont. Max. quod prodit Gaſpar Bruſch. Erat porrò ea ætate vnus epiſcopatus Moguntinenſis & Vvormacienſis, eademque diœceſis. Denique S. Bonifacius ex Anglicanis regibus oriundus, primùm monachus, hinc primus archiepiſcopus poſt multos exantlatos labores in prędicando per omnem Germaniam euangelio, à Grego. iij. Pōt. Max. creatus eſt, Pippino & Carolomanno Franc. Reg. anno, & quod excurrit, vij^c. Idem Germanię apoſtolus Herbipolenſem, Eyſtetenſem, & Friſingenſem epiſcopatus, opitulante Carolo Mag. inſtituit anno plus minus, vij^c. xlv. Germaniam omnem cum paganiſmo, tum Arianiſmo, quibus non parū laborabat, expurgauit. Poſtremò quum Moguntinenſem eccleſiam xxxv. annos

To. 1. de epiſcopis German.

administraſſet, Friſonibus euangeliũ deprædicans, martyrium ſubiit anno vij^c. liiij. Sigeberto, Gaſpar. Bruſſ. Democh. teſtibus. Tullenſes habuere apoſtolum, ſuæque in Christum fidei primum antiſtitem S. Manſuetum S. Petri apoſtoli diſcipulum S. Clementis collegam origine Scotum, anno, & quod excurrit, lx. Imp. Nerone: quod legere eſt apud Democh.

Auſtraſiam & Alſatiá vniuerſam, cunctumque Argentinatum, Baſileam, Heluetiam, & Cantonum populum omnem vltra citraq; Rhenum, S. Pet. Pont. Max. Nerone Imp. anno, & quod excurrit, lv. S. Euchar. Matern. Valer. aliique id genus apoſtolici viri Christo eiusque nomini ac fidei aſſeruêre. Verùm relapſi illi partim in idolomaniam, partim in Arianiſmum, per S. Amandum Traiectenſem epiſcopum ad orthodoxiam ſunt reuocati, Clodoueo & Clothario Francis imperantibus, anno, & quod excurrit, ccccc. Vti ex Gaſp. Bruſſ. Surio, Democh. liquet. Prædicauit etiam iſthic Leodegarius Francus teſte Laz.

In Boiis ſiue Boiariis, nunc Bauaris,

Chu-

Churienſibus, atque Rhetiis, apoſtolum egiſſe ferunt Lucium quendam, quem nonnulli Simonem illum Cyrenæũ fuiſſe contendunt, qui vnà cum Chriſto crucem geſtauit, quem Ratiſponæ, Salisburgi, Auguſtæ Vindelicorum, & Churiæ prædicauiſſe, ſatis in confeſſo eſt, anno, & quod excurrit, cliij. Alij Lucium hunc Britanniæ regem eſſe aſſerunt, patria ob fidem regnoque extorrem, Eleuthe. Pót. Max. Seuero principe, anno, & quod excurrit, clvj. Eius Lucij poſtea meminerimus. Churienſium primus epiſcopus extitit S. Azimo, qui interfuit Synodo Chalcedonenſi, Leone Pont. Max. Marciano Imp. anno plus minus ccccli. Vide mihi Gaſp. Bruſch. Democh.

*Britannia, quæ nunc Anglia, conceſſit in fidei religioniſque Chriſtianæ ſententiã Eleutherio Pont. Max. Marco Antonino verò & Aurelio Commodo fratre Impp. AA. Lucio rege, Ariſtobulo, Fugatio, & Damiano apoſtolis, anno ſecundum V. Bedam, clvj. aut quod magis placet Hectori Boëth. clxxxvij. Eam verò fidem indeprauatam tenuiſſe inſulam vſque ad Diocletiani & Maximia. tyranno-

Al. Brettania.

Lib. 1. hiſt. Anglic. cap. 4 Sigebert. Proſp. Democh.

rannorum Impp. tempora testatur V. Beda. & quidem Scoti, Picti, Hyberni, cæterique eius climatis insulares, videntur eodem tempore fidem accepisse, sed episcopum non ita, si V. Bedæ cre-
Lib.1.cap.13 dendum est. Putat enim Scotis primum episcopum fuisse Palladium diaconum, Pōt. Max. Celestino, Theodo. Iunio. Imp. anno ccccxx. Vel iuxta D. Prosp. in Chro. ccccxxxiiij. Basso & Antiocho Coss. Labefactarant siquidem non parum omnē Britonum prouinciā Pelagius, Iulianus, Celestius, & alij quidam; eamq; ob caussam Celestinus Papa S. Germanum Antisiodorēsem & Lupum Trecensem episcopos illuc destinat, & Scotiæ antistitem præficit quem diximus Palladium anno ccccxxxiiij. Non desunt tamen qui existiment Scotos episcopum habuisse D. Palladium, siue illum ipsum, siue eiusdē nominis alium, Victore Pont. Max. Antonino Caracalla Imp. & Seuero, rege Donaldo, anno, & quod excurrit, cxcvj. Is Donaldus primus omnium regum Scoticorum cudit nummos, eosque cruce esse insignes voluit, velutq; religionis tesserā censeri. Et fortè hęc religionis mutatio medi-
tandæ

tandæ contra Romanos rebellionis occasionem dedit. Nam id temporis Britones à Romanis defeciſſe probatiſſimum eſt, eisque bellum intuliſſe Seuerum, quem Eboraci Britániæ mortuum teſtatur Euſeb. Cæſ.in Chro. aliique hiſtorici. fuiſſe enim ſępenumero ipſos Palatinos ac Auguſtales prouinciarum præfectos fide imbutos Chriſtiana, etiam apoſtolorum té-poribus,literis diuinis,cum veteris,tú noui teſtamenti compertum eſt; vnde non ſolùm familiæ, verumetiam integræ prouinciæ eandem induerunt & opinionem & religionem. Quum verò reciproca viciſſitudine pro inſularium cum inconſtantia,tum malitia, dudum nűc religio,mox ſuperſtitio rerum potiretur, denique anno v^c.lxxxij. Imperatoris Mauritij anno xiiij.aduentus Anglorű in Britanniá anno circiter cl.D.Greg.Papa diuino inſtinctu admonitus, miſit in Angliá S. Auguſtinum monachű, cum aliis aliquot eiuſdem inſtituti viris; vt gentem barbaram partim gentiliſmo priſco, partim Ariániſmo,demum Pelagianiſmo corruptam, cultiorem meliorisque frugis redderent, omnemque vſque ab radicibus barbarié extir-

extirparent. Picti itaque culturæ euangelicæ accommodarunt aurem, & ad mansuetudinem Christianam perducti sunt anno, & quod excurrit, cccccxxx. per D. Columbanũ presbyterum Scotũ, vel, vt aliis placet, Hibernũ, Bridio rege, Iustino ij. Imp. Gregor. j. Pont. Max. Tametsi pridẽ indefessam operá illis in fide excolendis nauauisset S. Miuanus Venedola Britannus anno plus minus cccc. Theodo. seniore, aut certè Arcad. & Hono. Impp. AA. Anastasio Pont. Max. Scotos quoq; è schismate reuocauit S. Hecbertus Anglus anno vij[c]. xvij. grassantibus Imperatoribus Constantin. passim in iconas.

Ado Viennens.

Saxones Orientales ad fidem Cathol. redierunt anno, & quod excurrit, ccccc. lxix. industria S. Melliti primi Londinensis episcopi; deinde S. Iusti episcopi, & S. Vvilfridi episcopi Eburicensis, rege *Siberto & Carpinaldo fratribus Catholicis. Demum Anglosaxonibus Orientalibus siue Clunocensibus in fide Cath. firmandis rerum sategit S. Felix episcopus Hono. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccccccxx. Imp. Phoca,

*Al. Geberto.

Nordanhumbri, id est, Septẽtrionales, seu

ſeu Aquilonares Angloſaxones, recepe-
runt orthodoxiā primùm prædicante S.
Iuſto epiſcopo, ac eius deinceps diſcipulo
S. Paulino Italo, rege Eduino vnà cū tota Affuit Iuſtus legatus Galliæ Synodo Aquileienſi
domo Baptiſmi Sacramento abluto, Pōt. Damaſo Pōt. Max. anno 420.
Max. Bonifacio ij. Mauri. Imp. anno, &
quod excurrit, cccccl xv. Fuit item apoſto
lus occiduis Angloſáxonibus S.* Byrinus Al. Berinus.
epiſcopus à S. Aſterio epiſcopo Genuenſi
cōſecratus, Tyingilfo apud eos principe,
Hono. j. Pont. Max. anno aut amplius vj^c.
xxiiij. Regna Beruiciæ & Deiræ in vnum
Nordthumbrie coaluerūt anno plus mi-
nus v^c. vij. Middelangli, id eſt Mediterra-
nei, docti & baptizati ſunt in fide ortho. à
S. Finano epiſcopo, principe Penda, qui
ſtatim vt hac fidei gratia donatus eſt, eam
ſuis Merciis, ex quibus erat oriūdus, com-
municauit, eiſq; ſacerdotes epiſcopoſque
ordinari curauit anno, & quod excurrit,
vj^c. lv. Rege Oſvvi, Cōſtantino Heraclij A.
filio Imp. aut certè Heracleona & Marti-
na nouerca A. A. Pōt. Max. Theodoro. Vti
prodūt V. Beda, Hector Boëth. Democh.
Proſp. Palmer. Hiberniæ diu olim vnà
cū reliqua Británia ad fidē vocatę j. epiſc.
deſtinatus eſt S. Patricius, à Romanis ita
dictus

Hic Galba imperiũ imò tyrannidem inuasit anno 71. teste Euseb. in Chro. postea capite truncatus in medio Romanę vrbis foro.

dictus ob morum ciuilitatem vrbanitatemque natione Brito, Scotorum à S. Palladio secundus episcopus. Is vt efferũ incultumq; populum metu percelleret, mitioremque redderet, præmissis ieiuniis & precibus, pœnas eis inferorum ostendit. Vnde Purgatoriũ Patricij est vocitatum vulgo. Incidit istuc in annum v^c.lij. Vigilio Pont. Max. Iustinia. j. Imp. teste Vincentio, aut, vt alij volunt, anno ccccxxxij. Celestino Pont. Max. Theodo. Iuniore Aug. Orchades xl. Britanniæ insulæ, præter apostolicos illos viros primos, qui totũ orbem habitabilem cursim fide instruxerunt, primum symmysten episcopum sunt nacti S. Seruanum Scotum S. Palladij archiepiscopi auditoré, anno, & quod excurrit, v^c.xlv. Pont. Max. Agapeto, Iustinia. j. A. Britannia olim in multos regulos erat distributa, eoq; difficiliùs aut fidem accepit, aut tenuit, seruauitq; acceptam.

Quoties autem Britonum prouinciæ fidem repudiarint, quomodo iterum repudiatam receperint: quàm pij Reges isthic fuerint, quàm S. Petro & Romanæ ecclesiæ deuoti; quãta sanctitate præluxerint aliis episcopi; quãtis virtutibus excelluerint

luerint monachi: deniq; quantum isthic promouerit bonorum Regum pietas, fideique prorogarit pomæria, quantum remouerit impietas, & V. Beda in suis annalibus prosequitur, & rerum euentus, temporumque series declarant. Hinc S. Hiero. Britanniam vocat fertilem tyrannorum prouinciam. Epist. ad Ctesiphontē cōt. Pelagiū Brit.

Britanniá totius Occidētis omniū insularum maximam, olim Valentiniano j. Imp. ingressi sunt Angli origine Saxones anno, & quod excurrit, ccclxx. Damaso Pont. Max. suoque de nomine Angliam appellarunt; eamque fide dudum ab apostolicis temporibus susceptа, exuerunt, flamma & ferro permiscētes omnia. Dudum antea quoque anno cclxxxvj. Diocle t. & Max. Impp. Francos ac Saxones Britannis fuisse infestos testis est V. Beda Lib. 1. cap. 6. & 1. & 14. & & Aimoinus alibi: fuisseque olim veteri lib. 4. cap. 77. 78. Britanniæ nomen Albion, affirmat, multisque cum episcopis & martyribus & reliquo clero, tum monasticæ vitę professoribus celebrem: id quod tot episcoporum siue Scoticorum siue Anglicorū, qui passim per vniuersam Germaniam ecclesiis præfuêre, exemplis manifestum est. Bri-

tannia Straboni à Britone rege, Anglia ab Angela Francorũ Saxonũq; regina, Albiõ ab albis rupibus mari vndique ablutis & albicãtibus nuncupata, primum quidem igitur Ariſtobulum, ſiue illum, cuius meminit S. Paul. quod Dorotheo probatur, ſiue alium, vnum certè ex lxxij. diſcipulorum claſſe apoſtolum eſt nacta, anno, & quod excurrit, xcix. Clemente Põt. Max. Domitiano Imp. A. Deinde Fugarium & Damianum, qui ordinem hierarchicum eccleſię iſthic fundatę ab illo inchoatum conſtituerunt, ſanxeruntque more nimirum apoſtolico.

Rom. 16. In Synopſi.

Primas enim Angliæ archiepiſcopus Cãtuarienſis Legatus natus corepiſcopos ſuffraganeos olim habuit xx. archiepiſcopos vnum & alterum, præter Metropolitas Hiberniæ iam Irlandiæ, & Scotiæ.

Vide V. Bedã lib. 1. Democh.

Primus epiſcopus poſt illa feliciſſima ſanctiſſimaque apoſtolicorum epiſcoporũ tempora, poſt Diocletiani tyrannidem, poſt ſopitos Pelagij, Agricolæ, Seueriani, aliorumq; eius farinæ, reſtinctosq; ignes, S. Auguſtinus Dorouerenſem adminiſtrauit eccleſiam; deinde Cantium commigrans, veteremque expurgans eccleſiã, conſe-

consecrato illic Laurentio, primariam totius regni esse iussit, Edelberto rege, Tiberio ij. A. Benedicto Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccccLxxviij. S. Rusticus episcopus Londinensis fuit in ij. Concilio Arelatensi, Syluestro Pốt. Max. anno ccc. xxvj. Volusiano & Anniano Coss. D. Constantin. Mag. A. Londoniensium primus archiepiscopus fuit S. Mellitus, Eboracensium Metropolitanus fuit Paulinus, siue Nordanhumbrorum, cui successit S. Aidanus Scotus apostolus Lindisfarnensis, idemque episcopus ibidem. Roffensium primus antistes fuit Romanus à S. Iusto ordinatus, Candidæ casæ vel Pictorũ Australium & Beruiciorum S. Nima, Doricestrensium S. Acila, Merciorum Diurna Scotus, Hincciorum Tatfridus, Lindissensium apud Mercios ac Mediterraneos cõmunis episcopus fuit Sexnulfus, monachi omnes. Erãt autem ex constitutione Grego. Papæ, singulis Metropolitis xij. episcopi suffraganei.

Primas Scotiæ archiepiscopus S. Andreę; item diu olim habuit episcopos suffraganeos xij. quos repudiatos, restituit Xistus iiij. Pont. Max.

Hibernia dimidio minor eſt Anglia,& ætate poſterior fidem accepit;attamen & plures habet Metropoles,ſedéſve archiepiſcopales, & religionem tenet conſtantiùs: Anglia perpetua mobilitate ſurſum, deorſum, ventis inconſtantior, affectu magis quàm ratione mouetur, ſui oblita, ſuæque religionis parum memor, quam ab Apoſtolis,quos diximus, olim tam obuiis animis pariter atque vlnis accepit.

V.Bed.lib.1. C.29. In Hibernia ſunt interim quatuor Metropolitæ ſeu archiepiſcopi, ſinguli ſortiti xij. pro ſanctione antiqua, epiſcopos ſuffraganeos. Omiſi interim Conſtantium Chlorum,Conſtantinum M. Maximum tyran. Chriſtianos, Britannos natione & profeſſione catholicos, S.Vrſulam cũ xj^{m}. ſuis,Impp.Gratia.vel Arcad.&Hon.A.A.

Hactenus de gentium illarum,ad quas ipſimet apoſtoli eorúmve diſcipuli penetrarunt,vocatione,iſtęc ita habẽntor.Iam nunc quomodo & per quos, Imperatoribus ipſiſque principibus A. de fide Chriſtianaque religione inſinuatum ſit, & quãdo reliqui poſtliminio populi in eandem fidem conſpirarint,perſequamur.

Tiberius A. Imp. cuius anno xv.paſſus eſt

est Christus (vti Tertull. & alij scribunt) Senatus populusque Romanus de Christo, eiusque cum doctrina, tum miraculis certior factus fuit, scriptis à Pontio Pilato Iudææ præside literis eodem imperij Tiberij anno, id est, Christi xxxiiij. id quod produnt Euseb. Cæs. eccle. hist. lib. ij. cap. ij. in Chroni. Nicepho. Call. lib. ij. cap. viij. Georg. Cedren. Io. Zonar. Ado Viennens. Paul. Oros. lib. vij. cap. iiij. Tertul. in Apologet. aduersus gẽtes cap. v. Refert Niceph. Call. Mariam Magdalenam, item Romam contendisse, resque Christi ad Tiberium cont. Pilatum retulisse.

Lib. cont. Iudęos. Niceph. Grego. lib. 8. de Pasc. Correct.

Apud Caium Caligulam A. de Christo relatio facta est in primis per L. Vitellium Syriæ pręfectum, subornatum à Lazaro, aliisq; siue profanis, siue ecclesiasticis in Christum credẽtibus, qui iniuriam à Pilato Iudææ præside Christo illatam, cum scripto, tum ore tenus apud Vitelliũ cum primis, deinde apud Impp. AA. Tiber. & Caium deposuerant. Vnde & Romam purgãdi sui ergô Pilatum euocatũ, caussa verò cadentem sibi manus intulisse, testes sunt historici vniuersi. Deinde

Lib. 2. cap. 10

Niceph. Ibid.

Caio quoque relatio de Christo, eiusque gestis facta est anno plus minus xlj. per Philonem illum Iudæorum disertissimũ, de quo abiisse in prouerbiũ refert D. Hiero. Aut Plato philonizat, aut Philo platonizat. Iterũ anno plus minus lv. per regẽ Agrippam Iudæorumque procuratorem Cumanum, secundo per Felicem præsidem & Tribunũ Lisiam, Claudius Imp. A. de Christo relationem accepit. Per Festum, Albinum, Cestium Florum eiusdẽ prouinciæ, seu prætores Augustales seu præsides, per Luc. Ann. Senecam præceptorem suum anno, & quod excurrit, lx. Nero Imp. per Flauiũ Iosephum, Quiri. Ascon. Pedianum, aliosque eius temporis annalium historicos cum primis, tum Iudices & exarchos regionum Titus & Vespas. AA. Impp. anno aut circiter lxxx. per Fla. Iosephum, Egesippum histor. Herennium Graniam Asiæ proconsulẽ, Brutium martyrum Christianorum scriptorẽ notarium, & alios atque alios, aliarum aliarumq; prouinciarum seu præsides, seu præfectos, Domitianus Imp. A. anno plus minus xc. Neque operæprecium est hic recensere Seianos, Flacc. Æmilios, Gusso,

Fado,

Fado, Sergios Paulos, Lisbios, Lentulos, Plinios, Ægeates, Stratocles, Cumanos, & cæteros prouinciarum quarumque vel in Aſia, vel India, vel Africa, vel Europa, toto (inquam) orbe, qui id temporis Romanis parebat, ſeu prætores Auguſtales, ſeu præfectos, quorum intererat quicquid rerum vbiuis locorum, gẽtiúmve ageretur, Imperatori A. Senatui populoque Ro. perſcribere. Neque mihi commemorandos exiſtimo Athenagoras, Iuſtinos, Quadratos, Ariſtides, Agrippas, Melitones, Theophilos, Apollinarios, Tertullianos, Tatianos, Bardeſanes, Irenæos, Dionyſios, Clementes, Miltiades (vt apoſtolos quoque omittam) ac reliquos eius claſſis ſeu antiſtites, ſeu religionis Chriſtianæ principes viros, qui multis voluminibus Apologiisque editis pro Chriſtiana fide, gentilium errores, Græcorumque affectiones refutarunt. Res ſiquidẽ Chriſtianas vniuerſo mundo liquidiſſimè notas fuiſſe, hac tum ætate vel iſthoc argumento licet colligere. Singulis nanque prouinciis præter illos ſiue Conſules, ſiue Proconſules, ſiue Proreges & Exarchos, creabantur quoque quinquennio Cenſores,

qui lustrum diu olim à Tarquinio Prisco institutum anno vrbis plus minus, cxxxv. Olymp.xlv. ac deinceps obseruatum, censumque ciuium Ro. indicerent atque haberent, vti ex tabulis Romæ Capitolinis, quas nuper vidimus, compertũ est. Erant (inquam) præterea Chartophylacij & tabularij fisci, quorum Sueto. in suo Augusto & Domitiano, Iulius Capitolin. in Cæsare, Abdias Babylonius lib. vj. Theodorus Balsam. Patriarcha Antiochen. Grego. Turonic. lib. v. vj. viij. hist. Franc. & Nicepho. Call. meminerunt, qui censa bona pariter & singulorum nomina, in codices referebant. Iam verò facultates Christianorum publicari, ipsosque adeò proscribi à tyrannis solere, nemo est qui ignoret, qui vel lippis oculis apologeticos, quos retulimus, inspexerit. Postremò etiam nostris nostrorum cura incessebat. Iam enim inde ab Apostolorũ temporibus Linus, Cletus, Clemens Ro. Anacletus, Euaristus & alij Pont. Max. singulas diœceses atque episcopatus in septem regiones distinxerunt seu titulos, adhibitis episcopis quibusque septem diaconis, propter stylum veritatis obseruandum. Singulis verò regioni-

In Comment. circa tit. 8. Photij patriarch. Constant. lib. 1. hist. ec. cap. 11. Eutrop. & Fl. Vopisc. de Aureliano Imp.

S. Clemens exulans apud Pontiam insulam fertur extruxisse ecclesias 75.

gionibus præfecerunt presbyteros primū quidem ſingulos, quos demum gliſcente fidelium multitudine ſacerdotumq; aucto numero Higino Pōt. Max. vocare cœperūt Cardinales, ſiue Primarios. Cæterū parœchiis ſingulis ſinguli clerici alij admoti ſunt, quos hodieque Paſtores appellamus.

Illis porrò presbyteris, additi ſeptē diaconi: his quoque ſeptem notarij qui, in ſua quiſque regione, primùm baptizandorum, quorumque nomina ſacris codicillis exciperent, deinde res geſtas martyrumq; agones, ac certamina examuſſim conſcriberent: id quod apud Damaſ. Pōt. Max. Cypria. Onuphr. Pata. alioſq; ſcriptores claſſicos conſpicuum eſt. Anaſtaſ. Bibliothecar. Democh.

Propagata autem latiùs Chriſtiana religione & tituli auctiores facti ſunt, frequentioreſq; & Presbyteri & Diaconiæ. & quia eccleſia iuxta Dominicam ſponſionem erat proroganda vſque ad omnes fines mundi, regiones & numero plures & intercapedine vaſtiores ſunt redditæ.

Nam vt aliquid hac de re dicam, quo noſtri intelligant, quàm magna ſit domus Dei, & quā ingens locus poſſeſſionis eius,

quamque sit fortis columna, ecclesia Dei
1.Tim.3. Act.20. Matth.16. viui, quam Christus acquisiuit sanguine
suo, contra quam portæ inferi nunquam
sunt præualituræ, Romanus quidem pontifex
præter communes quinque patriarchales
vrbis ecclesias, vnam indigenam
totius orbis matricem atque parentem,
quatuor peregrinas, quatuor mundi partes,
orientem, occidentem, meridiem, septentrionem
referentes, Constantinopolitanam,
Alexandrinam, Antiochensem,
Hierosolymitanam, præter communes alios
quosque suffraganeos in partem solicitudinis
accitos per omnes ecclesias; habebat
præterea (inquã) Pont. Max. Roma.
octo episcopos qui Archiepresbyteri dicebantur
statim post apostolorũ tẽpora Hygino
Pont. Max. anno cxlij. ceu Cardinales,
Ostiensem qui Papã consecrat, Valetiẽsem
siue Velletẽsem, Albanẽsem, Tusculanũ,
Portuẽsem, seu S. Ruffinæ & Secũdæ,
Tiburtinũ, Reatinũ, Sabinensem, tametsi
aliter paulo eas enumeret Onuph.
easq; septẽ dũtaxat, duab⁹ in vnã cõflatis.

Campania, cuius patriarcha est Ostiensis,
sortiebatur episcopos suffraganeos x.
Anagniensem, Saginens. Ferẽtinens. Alatrinens.

trinenſ. Verulanenſ. Terracin. Soron. Fundan. Aquitan. Gaietan.

Regnum Siciliæ præter Papales, habebat tres Metropolitas, quorũ primus Panormitanus tribus præeſt ſuffraganeis, Agrigentino, Mazarenſi, Mileuitano ſiue Malteno: ſecundus duobus corepiſcopis præficitur S. Marci, & Miletenſi, ſiue, vt alij vocant, Syracuſano & Cathanẽſi: tertius Metropolites, item duos habet epiſcopos Suffrag. Syracuſ. & Catha. vel, vti alij vocant, S. Marci & Miletenſ.

In Calabria erant iiij. eccleſiæ Metropoles: prima Reginenſis, habetq; viij. Suffrag. ſecunda vnum; tertia nullum; quarta quinque, aut ſecundũ nonnullos ſeptẽ.

In Apulia ſunt archiepiſcopi xv. primus Conſanus habet v. Suffrag. ſecũdus Acherontinus v. Tertius Tarentinus ij. Quartus Matinenſis ſeu Caſinẽſis neminem: Quintus Brudenſis vnicum: Sextus Idruntinus, v. Septimus Barẽſis xij. Octauus Tranenſis ij. Nonus Sipontinus j. Decimus Beneuentanus ſiue Terrę laboris xxiiij. Vndecimus Salernitanus v. Duodecimus iiij. Decimuſtertius Surentinus iiij. Decimuſquartus Neapolitanus v. Decimuſ-

cimusquintus Capuanus viij. In Tuscia Corsica archiepiscopus Pisanus habet episcopos Suffrag. vj.

In Tuscia, quæ est patrimonium S. Petri ex libera donatione, sunt episcopi xxv. Suffraganei Papæ.

In Aprucia sunt ecclesiæ Cathedrales eædemque episcopales viij.

In Vmbria seu ducatu Spoletano sunt antistites x.

In Marchia Anchonitana xiij.

In Romandiola iiij.

In territorio Ianuensi viij.

In Sardinia iij.

Archiepiscopus Tauritanus præest episcopis Suffrag. vij.

Archiepiscopus Alborensis iij.

Archiepiscopus Rauennas habet sub se episcopos Suffrag. xv.

Archiepiscopus Mediolanensis xviij.

Patriarcha Aquilegiensis v.

Archiepiscopus Paduanus xiij.

Patriarcha Gradensis vj.

Archiepiscopus Iadriensis v.

In Sclauonia archiepiscopus Spalatensis ix.

Archiepiscopus Ragusnensis vij.

Archie-

Archiepiſcopus Antibarenſis ix.

In Hungaria Archiepiſcopus Stridonenſis ſeu Strigonienſis vj. Nam Domnũ Stridonenſem affuiſſe in Concilio Nice. j. certum eſt.

Archiepiſcopus Colocenſis vij.

In Polonia Archiepiſcopus Guerzenſis x.

In Hiſpaniis apud Aragones, archiepiſcopus Terraconenſis viij. habet epiſcopos Suffrag. Archiepiſcopus Cæſarauguſtanus v.

Archiepiſcopus Toletanus vij. eſtq́ue Hiſpaniæ primas.

Archiepiſcopus Cópoſtellanus xj. Archiepiſcopus Hiſpalenſis, ſiue Siuiliæ vj.

In Regno Portugalliæ ſiue Luſitaniæ, quod diuulſum ab Hiſpania propriũ regé habere cœpit anno m.cx. Alfonſum Henrici comitis Lotharingiæ filiũ, teſte Blõd. Fla. lib. ij. Geogr. Archiepiſcopus Braccarenſis Metropolitanus olim ix. Archiepiſcopus Vlysbonæ, quæ ab Vlyſſe conditore nomen ſortitur, olim Olyſippũ, de quo Strabo lib. iij. & Plin. lib. iiij. cap. xxj. habet epiſcopos Suffraganeos vj. vt omittá cxxx. Monaſteria opulétiſſimè dotata, & pluſ-

plusquam m.cccc.lx. ecclesias parœchiales quæ istic alibi xij. leucarum latitudinis,itemque totidem longitudinis spacio esse referũtur in Lusitania interamni magno antiquæ pietatis religionisque argumento.

In regno Granatensi Archiepiscopus Granatæ habet episcopos Suffrag. iij.

Non feram hic petulantiam nostratiũ hęreticorum,qui vulgo persuadere conãtur,Hispaniam, & præsertim Granatam, essę in fide nouiciam, quum Concilium Elibertinũ Granatę sit habitum à xix. episcopis circa tẽpora Concilij Nice.j.Constant.Mag.Imp.A.Syluest.Pont.Max.itẽque Concilium Toletanum j. à totidem patribus initum Arcad.& Hono. AA.Stilicone Cos. Innocent j. aut Zozimo Põt. Max. anno plus minus ccccxij. vt prætercam reliqua Concilia Toletana, Cæsaraugustana, & alia quæ retro temporibus coiêre: deinde de Priscillianistis & Gnosticis,Marco Ægytio auctore ac præside, sumptum supplicium, Idacio & Itachio episcopis Hispanis Maximum impendiò vrgentibus,vt habet Seue.Sulpit. & alij.

In

In regno Britániæ archiepiſcopus Cantuarienſis olim præfuit epiſcopis xx. Suffraganeis, eratque Legatus natus quem vocant. Archiepiſcopus Eboracenſis tribus.

Reliquá Britanniá, Hiberniam, Scotiá, vtranque Daniam, ſiue Daciam, nunc Valachiam, Noruegiam, Suetiam, Germaniam omnem, vniuerſamque Galliam compendij cauſſa pertranſeo, quorú nominatim epiſcopos Sebaſt. Múſter. Gaſp. Bruſſch. Grego. Turo. Gagui. Regin. Sigebert. Democh. & alij memorant.

Patriarchatui Hieroſolymitano pręter Metropolitanos v. erant iiij. Suffraganei, & quidem Metropolites primus Cæſaræenſis in Palæſtina imperabat epiſcopis Suffrag. xix. Secundus in Nazareth Galilęæ gentium ix. Tertius in Arabia deſerta Moabitide xij. Quartus in Syria ſeu Arabia Catholicorum xxxv. Quintus in Lydia, ſiue Cappadocia, xix. omitto interim epiſcopatum Thabor & eos qui ſunt in petra Caracha & monte Sinai.

Patriarcha Antiochenſis vtebatur Archiepiſcopis Suffraganeis xj. epiſcopis penè infinitis.

Patriarchatui Cõſtãtinopolitano ſuberant archiepiſcopi Suffrag. vj. Metropolitæ epiſcopi xv.

Patriarcha Alexandrinus toti Ægypto præfectus erat, archiepiſcopis & epiſcopis compluribus quos enumerare longũ eſt. Nam S. Marcum apud Cyrenem, Ptolemaidem, reliquamque Pentapoleos regionem, tum Lybiam, Marmaricam, Ammonicam, cunctamque Ægyptum eccleſias fundauiſſe, clericorum gradus omnes & epiſcopos conſtituiſſe, ex ſcriptore illius vitæ, & ex hiſtoriis clarum eſt. Hiſce rationibus facili coniecturaque certiſſima conſequimur (vt ad id vnde digreſſi ſumus reuertamur) neque per Reip. profanæ Satrapas, neque per Chriſtianæ religionis antiſtites, omnemque Panopliá, tum ordinem Hierarchicum eccleſiarũ, res Chriſtianorum obſcuras eſſe licuiſſe. Atque vtinam, vt alia tranſeam, illos notariorum ſacros codicillos haberemus, aut certè Chartophylaciorum tabulas; ego certè eos pluris quàm omnium ſemel Crœſorum opes, quàm Auguſtorum felicitates, quàm Sibyllina folia, quã Faſtos triumphoſque Coſſ. Capitolij Ro.

æſti-

æstimarem. Neque tantopere D. Hiero. Euag. Theodorit. Pallad. Doroth. Genad. Sime. Metaph. V. Beda, Vsuuard. aliique siue historici siue Martyrologi sese torsissent perquirendis hincinde martyrum & confessorum rebus gestis; neque nos hodie magnopere sudaremus refellẽdis hęreticis. Si namque in omnibus iam dictis ecclesiis apostolicis, ordinem illum hierarchicum ab apostolis institutũ (id quod adnotant diligenter Dionys. Areopa. Clemens Ro. & alij) ob oculos ponamus, peruidere erit, eandem prorsus esse huius tẽpestatis, illiusque æui apostolici, ecclesiæ faciem, nisi quòd virtutibus illam meritisque amplissimis ornatam celebrare, hanc licet fide, ritibus, ceremoniis similẽ, vitiis verò moribusq; degenerem, ac velut næuis aspersam ac labefactatam deplorare debeamus.

Notarios verò illos fuisse partim monachos, partim lectores aut clericos, Gelas. Pont. Max. satis declarat. S. August. insinuat eos non tantùm oculatos; verum etiam auritos testes fuisse, & referendariis qui res quasque explorabant, vti solere, epist. cxxxj. ad Memorium episcopum.

In epist. ad episcopos Lucaniæ cap. 5. & habetur dist. 77. monachus.

Aliud verò notariorum genus, qui Christianorum cum Paganis, vel Catholicorũ cum hæreticis altercationes diſputationesq́ue excipiebant (quales fuit Marcellinus comes, & alij prouinciarum ſeu Iudices ſeu Præfecti) apud Auguſt. non infrequenter reperias, quoties eum aut cũ Arianis, aut Donatiſtis, vel aliis in diſputationem deſcendere oportuit. Paſcentiũ comitem Arianæ factionis patronum notariorum ſtylum timuiſſe ſcribit epiſt. clxxv. Inde verò ex notariorum commẽtariis ſcribebantur relationes ad Imperatores A. aut Pont. Max. pro lite decidenda. S. Athanaſius primùm fuit notarius D. Alexandri patriarchæ Alexandrini, teſte Niceph. Call. lib. viij. cap. xliiij. Notariis vſum fuiſſe D. Originem Catechiſtã Alexandrinum, Didymum item eiuſdem eccleſiæ Pædotriben, teſtatur S. Hiero. in Chronicis & alibi. Notariorum qui excipiebant diſſidentium partium vltro citroq́ue verba & reſponſa meminit D. Athanaſ. epiſt. ad Solitariam vitam degentes, Poſſidius in vita S. Auguſtini, Victor Vticenſis lib. ij. S. Auguſt. epiſt. lxj. clix. clx. lib. ij. Retract. c. lix. l. j. cont. epiſt. Gaudentij

Lib. 1. cont. Acade. cap. 1 lib. 2. cap. 7. & ſeq. Lib. 1. de ord. cap. 9. epiſt. 152. 163. 147 & in Poſsidonio & lib. retract.

dentij

dentij c.j. In Breuiculo c. j. S. Ambros. epist.xxxij. Hieronymus nonnunquam septem vsus est notariis qui ei erant à commentariis scribendis; id quod in epist. ad Heliodorum seu Epitaphio Nepotiani manifestum est;& epist. ad Luciniũ,eiusdemq; Epitaphio. L. xij. C. extat titulus vij. de primicerio & notariis. Vbi & de Tribunis notariis agitur,quales fuere Dalmatius,Dulcitius, Marcellinus,aliiq; viri Consulares clariss. De his legere est in Concil. Cõstant.ij. Oecume.v. Eorũ functionem nunc administrant, quos secretarios appellamus. Verùm hæc aliàs opportuniùs; nunc iam quod instituimus persequamur.

Dacia siue Dauia siue Dania regio Scythiæ Europææ, totaque Transyluania, ac Getæ, quos eosdem populos cum Dacis opinatur Plinius,vt mea quidem fert sententia,vnà cum Lydis, Phrygibus, Thracibus,Mæsiis, Misiis, Illyrico, Pannonia, aliisque seu gentibus, seu locis,fidem ab Apostolis, ipsissimisve apostolorum discipulis acceperunt. Atque id mihi sic probatur: Fuerunt in Cõcilio Nice. j. episcopi duo Daciæ, Marcus Metropolitanus

Vnde Dauus & Geta apud Athenienses seruorum nomina, quod est in Comicis legere.

& Protogenes Sardicensis, itemque Prouinciæ Misiæ, Lydiæ, Phrygiæ, Dardaniæ, Dalmatiæ, Pannoniæ quam D. Optatus triplicem facit lib. ij. Bosphori, aliiq; episcopi Dacis vicini. Deinde bella subinde Barbarorum cū Romanis gesta, caussam apud illos promulgandæ religionis nostræ
Lib. 8. cap. 33 præbuere, teste Nicepho. Call. & Socrat.
Lib. 1. cap. 20 & aliis. Nam dum prædas vltro citroque sæpe egerunt, inter alios captiuos etiam non rarò sacerdotes, episcopi, aliorumque graduum clerici abducti fuere; qui quum morbos curarent, dæmones pellerent, solaque Christi inuocatione exigerent, aliaque eiusmodi perpetrarent, quæ videbantur humana conditione superiora, Barbari numen aliquod id genus prodigiis inesse arbitrati, viros illos summa veneratione sunt prosequuti, Deoque conciliato, repudiatis idolis, constructis templis, Diuino Christianoque sese cultui dediderunt. Nasamones verò, Dacos, Scythas, & Germanos reliquos sæpenumerò Romanis rebellasse nulli dubium est. Equidem Cæsarem Augustum, post Lentulū Coss. Domitianus Imp. de Dacis & Cattis bis triumphum duxit: Traianus gētes
illas

illas penitus in poteſtatem Romanorum, atque in prouinciam redegit: quumque occiſis Romanorum præſidiis, totum robur, omnesq; vires, collecto copioſo milite, in Romanorum fines intendiſſent Galieno Imp. Aurelianus denique Imperator & rebelles illos patria exturbauit, & colonos illic Romanos collocauit, auctore Ruffo, anno plus minus cclxx. Dionyſ. Pont. Max.

Vide Euſeb. in Chro. Volat. lib. 8. Geograph. Niceph. lib. 3 cap. 23. Oroſ. lib. 7. cap. 10.

Erat verò Val. Aurelianus Dacia Ripenſi oriundus, quod adnotat Eutrop. Ceterùm fuiſſe ipſos milites non raro Chriſtianos, cum Thebæorum militum Dioclet. & Maxim. A. A. tum M. Aurelij Antinoni legionum Chriſtianarũ (quæ fulmineæ & igniferæ fuerunt appellatæ) exemplisque Proceſſi, Martiniani, infinitorumque aliorum exploratum habemus. Georg. Cedrenus aſſerit illos M. Aurelij milites legionis Melitenæ fuiſſe.

Meminit Iuſtin. Mart. Apolo. 2. Tertul. apo. cap. 5. & lib. ad Scapul. Euſeb. lib. 5. ec. hiſt. cap. 5. Oroſ. lib. 7. cap. 15. Dion Nicæ. Iul. Capitolin.

Tridentini ſtatim ſub tempora apoſtolorum & fidẽ & fidei antiſtites mihi habuiſſe videntur. Abundantius profectò epiſcopus Tridentinus vnà cum S. Ambroſio Mediolanenſi, & Philaſtrio Brixienſi, Concilio Aquilegienſi interfuiſſe

legitur Pont. Max. Damaſo, Gratia. Valentinia. Theodo. ſeniore Imppp. A.A.A. anno, & quod excurrit, ccclxiiij.

Pictauienſes, al. Pictabionẽſes, religionis Chriſtianæ catechiſtam pariterque præſulem ſunt conſecuti S. Victorinum natione Græcum, circa annum cclxxxij. Impp. Probo & Caro. vti legere eſt apud S. Hiero. in Catal. Petrum de Natal. lib. x. cap. xij. in Catal. Sanct. Democh.

Al. Nectarij.

Iberi ſiue Iberes Armeniæ citerioris populi ad Pontum Euxinum, primũ per captiuam mulierculam quandam Chriſto dicatam, inde per prædicationẽ S. Patricij fidem ambierunt, & deleta idolomania Chriſto eccleſias nuncuparunt, & vota ardentiſſima Conſtantino Mag. A. Marco Pont. Max. anno, & quod excurrit, cccxxxv. id quod habent Ruffin. lib. j. cap. x. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxiiij. Socrat. lib. j. cap. xx. Sozome. lib. ij. cap. vj. & ſeq. Theodorit. lib. j. cap. xxiij. Sigebert. in Chronic. Eſt elegans admodum hiſtoria, quomodo rege & regina ad fidem conuerſis, vniuerſus populus in eandem ſententiam conſpirarit, iuxta illud Claudiani poëtæ;

Regis

Regis ad exemplum totus componitur orbis.
Illudque Plinij Nepotis: Vita principis censura est, eaque perpetua, ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur.

Eodem prorsus æuo Indi interiores fidem Christianam suntamplexati, auctore S. Athanasio Alexandrino, Apostolis Meropio & Metrodoro Philosophis, Frumentio & Adesio Episcopis, quod scribunt Ruff. lib.j. cap. ix. Socrat. lib.j. cap. xix. Theodorit. lib.j.cap.xxij. Niceph. lib. viij.cap.xxxv. & sequent. Putat Niceph. hanc Indorum natione ex Abraham & Cetura prognatam, regionemque eam esse, quam Græci magnam & felice Arabiam dicunt: eius autem fines ad extremum Oceanum pertingere, cuius vrbs Metropolis est Sabba. Hinc fama est, percrebuitq; opinio, reginam illam Austri ad Salomonem venisse, vnde neq; à S. Thoma neque Bartholomæo aut alio quopiá Indiam hanc penetratam arbitratur Niceph. Affirmat verò eodem Constantino Imp. Armenios iuxtà & Persas, aliasque gentes complures euangelium recepisse. Edicto nanq; publico iusserat Constan-

Hist. Trip. lib.3. cap. 1. & sequent.

3. Reg. 10. Matth. 12.

In Chro.& vita Cõſtãtini. tinus, teſte Euſeb. & Gentilium templa paſſim euerti, & ſimulacra dirui, nominique Chriſtiano & fidei eccleſias ſacrari.

Saraceni & Iſmaelitę & Gothi, illi quidem regina Mania, hi autẽ regibus Phritigerno & *Athanarico, Chriſtum ſapere cœperũt Damaſo Pont. Max. Valẽtiniano j. & Valente fratre A.A. anno, & quod excurrit, ccclxx. Et initio certè Gothi in Orthodoxia inſtituti ſunt ab Vlphila Gothorum epiſcopo: lapſi verò ſunt in Arianiſmum ignorantia potius quàm malitia, auctore Valente Imp. qui vt erat ab Eudoxio Arianorum epiſcopo baptizatus, Arianorum ſemper partes agebat; & Gothis flagitantibus ſacerdotes ac epiſcopos dedit Eudoxiũ & Arianos alios. Saraceni autem non admiſerunt niſi Catholicos; neque Moſes eremita eorum primus epiſcopus paſſus eſt, ſe à Lucio Ariano, vel alio quopiam non Catholico conſecrari: vti produnt Socrat. lib. iiij. cap. xxxiiij. & ſequent. Theodorit. lib. iiij. cap. xxij. & ſeq. Sozome. lib. vj. cap. xxxvij. & ſeq. Niceph. Call. lib. xj. cap. xlvj. & ſeq. Iornand. de rebus Geticis, Abbas Vrſpergenſ. Paul. Oroſ. lib. vij. cap. xxxiij. P. Diaco.

*Al. Alarico.

o. lib. j. Cassiodor. hist. Trip. lib. viij. ap.xiij.

Iudæi in Creta à pseudopropheta, qui esse Mosen mentiebatur, miris artibus lelusi, superstitioni nūcio remisso, Christi fidei se subdidêre, *Syricio (ni fallor) Pont. Max. Valentinia. j. & Theodos. seniore A. A. anno, & quod excurrit, ccc. xxxvij. Vt est apud Socrat. lib. vij. cap. xxviij. Al. Vrsino.

Eodem tempore Burgundi siue Burgundiones, Teutones, Scythæ, alia occasione, eâdem tamen Dei Opt. Max. prouidentia optimè res mortalium dispensantis, & (vt verbis S. Augustini vtar) sæpe, imò semper, ex malis hominū seu voluntatibus, seu actis, boni quippiam elicientis, Christianæ religionis facti sunt candidati atque tyrones. Quum enim essent ferme omnes fabri lignarij, hacque arte victum quærerent, cætera ignaui & socordes prorsus, inertiq; ocio dediti, ab Hunnis sedibus pulsi, transito Rheno, in Galliis cis vltraque Rhodanum consederunt, vnde etiam Galliæ Lugdunensis dicuntur. Sortiti sunt verò nomen à Burgis & Vicis quos habitabant. Quum verò Anno 385. secundum Ado. Vienens.

 despe-

desperarent de coloniis patriis recuperandis, à Gallis Episcopos petũt, seseq; Christo nomina dare velle profitentur. Frequenti siquidem relatu didicerant Romanorum Deum seu Christianorum suis cultoribus præsidio esse, atque ita sacro fonte lustrati fidem Christianam hactenus sunt complexi, tenentque & obseruant enixissimè, presertim in comitatu ac ditione regis Catholici D. Philippi. Editus tamen est nuper doctissimus liber in Ducatu Burgundiæ, & à senatu Regio, quod Parlamentum vocant, Regi Gall. exhibitus, de vnica fide & religione, aduersus vagam hæreseωn licentiam cum totius Galliæ exitio, nescio quo fato, quáve Numinis ira concessam. Habuerunt item apostolos præposteros, Arianos (inquam) testibus Grego. Turo. Aimoin. Adon. Viennens. aliisque nonnullis, Valente Imp. fortè ita obstetricante, suisq; Arianis patrocinante. Verùm demum Celestino Pont. Max. Honor. & Theodo. Iuniore A. A. anno plus minus ccccxx. accuratè sunt orthodoxiæ vẽdicati S. Fridelini Hiberniæ iuxtà ac Scotiæ regis filij religiosissimi mortaliũ, discipulorumque (nisi

Lib. 2. hist. Chroni. de sext. æta.

nisi me fallit opinio) industria. Fuit certè D. Claudius tertius Archiepiscopus Bisuntinus in Concilio Epannensi, Gelas.j. Pont. Max. anno ccccxc. plus minus, & D. Nicetius secũdus archiepiscopus eiusdem sedis in Synodo Valentina Galliæ, Damaso Põt. Max. anno, & quod est amplius, ccclxxij. Primus autẽ archiepiscopus Bisuntij fuit Anthidius anno plus minus, cc. Scribunt porrò historici Burgundos, fretos fide percepta, redintegrasse in Hunnos bellum, atque ita diuina virtute hostibus superiores euasisse, multamque eis cladẽ intulisse. Vide mihi Paul. Oros. Cassiod. P. Diacon. lib.j. Hiero. & Prosp. Niceph. Call. Socrat. Volaterran. lib. iij. Geograph. Lazium in præfat. de migrat. Gent.

Lib.7.cap. 32.hist.Trip. lib.12.cap.4. de Valentinia.in Chronic. Lib.14.hist. cap.40. Lib.7.cap.30 de Callia Narbonensi.

Hunni, al. Chuni, qui & Saberi & Auares, al. Abares, è Caspiis mõtibus Albanisque ac Caucasi rupibus, quibus diu olim Alexander Mag. eos, tanquam feras, immanesque beluas, velut cauea concluserat, tempore Valentiniani.j. A. erumpentes, numerosissimo pugnatorum examine, id quod Hiero. quoq; memorat epist. ad Oceanũ, totáq; penè Europã depopulabundi

depopulabundi peruagati Attila & Buda fratribus ducibus: deniq; Christianorum mansuetudine deliniti, & consuetudine humanioris vitæ ac sanctorum virorũ miraculis permoti, in Christianam religionẽ transierunt, cum primis Theotimo Tomitano in Scythia episcopo Scytha apostolo, deinde D. Io. Chrysostomo rerum satagente: vti scriptis mandauit Niceph. Call. tametsi hos quoque Arianismo maculatos inquiat, & Ioannis Chrysost. opera ad sanam doctrinam reuocatos anno, & quod excurrit, cccc. Arcad. & Honor. Impp. A. A. Innocent. Pont. Max. Idemq; Nicephorus prosequitur, quàm acriter, pro officio, S. Ioannes Chrysost. inuectus sit in Ganiam Scytham ducẽ Arianæ factionis, apud principes Augustos pro templis Arianis restituendis agentem, eamq; ob caussam perduellionem meditantem, qua interiit tandem. Iustinianus quoque A. Hunnis, Alanis, Abasagis, Zecchis, aliisque circa Tanaim, Mæotidem, & Pontum Euxinum populis episcopos dedit, auctore Nicepho. lib. xvij. cap. xiij. Eutro. Dio. Romæ quartùm conuentus habiti inter Iudæos & Christianos super fide & reli-

Lib. 12. cap. 45. & lib. 13. cap. 3. 4. 5. 6. & seq.

Lib. 2. de bel. Pers. §. de Iustiniano.

religione , præſentibus AA. Conſtanti-
no Mag. & Helena matre . Denique Iu-
dæi rationibus probationibusque Sylue-
ſtri, tum miraculis, huc adducti ſunt, vt in
ſententiam Sylueſtri concedentes, pedi-
busq; eius prouoluti ſeſe Chriſtianorum
albo aſſcribi, ſuſcepto Baptiſmi Sacramẽ-
to, ſponte permiſerint, auctore Niceph.
Call. lib. vij. cap. xxxvj.

Turcæ grauiſſima peſte omniaque de-
populante laborantes in Perſide, edocti
à Chriſtianis ſtigmaticas cruces liquato a-
tramento frontibus impreſsêre, hacque
ratione euadentes luem, vel inuiti coa-
cti ſunt Chriſto ſalutem acceptam ferre
anno plus minus v^{c}. lxxx. Mauricio Imp.
Grego. Papa; cuius item & precibus me-
ritisque, tum diligentia, impendioq; Ar-
meni, Gothi, Angli, aliique & alij du-
dum ſchiſmatici, ad vnionem Catholicæ
fidei coierunt; vti reperire eſt apud Ni-
ceph. Call. lib. xviij. cap. xx. Matth. Palm.
in Chro. V. Bed. lib. j. hiſt. Angl. cap. xxiij.
& in vita S. Gregorij.

Similiter* Vandali, Sueui, Alani, Gepi- [* Al. Vindeli ſiue Vindelici.]
dæ, Heruli, Quadi, Frãci, aliiq; Germani,
ac Barbari, Gothis, Hunnis, Burgundio-
nibus,

nibus, Lõgobardis & cæteris populis Scythicis permisti, alias atque alias in Christianorum ditionem & Romanorum fines facientes impressiones, tametsi omnes primũ Christiani nominis osores infensissimique hostes fuerint, mirisq; modis ecclesiam fidemq; Christianam in angustum redegerint; postremò tamen, partim Valentin. j. & Theodo.senio. AA.tẽporibus, ac deinceps, partim Iustino, Iustiniano & Carolo Magno A.A.A. initio sanè Arianismo, demũ Catholicismo sunt asserti;& Vandali quidem apud Mauritanos reliquosque Africanos, Sueui apud Lusitanos, Franci apud Gallos, Gotthi apud Hispanos, Burgundi apud Narbonenses, Longobardi apud Italos magnæ, ne totius dicam, nobilitatis fundamenta iecerunt: denique quemadmodum ibidẽ sedes, ita & fidei integritatem receperũt, cũ populi Christiani passim pietate, tum sacerdotum & episcoporum eruditione pariter & signis miraculisque permoti, id quod historicis quàm probatissimum est, neque paucis, neque infimis, Victor. Vticens. Procop. Cæsar. Iornand. P.Oros. P. Diac. Niceph. Call. Blond. Flaui. Raph. Vola-

Volaterran. Micha. Rit. Atque ita Gentiū migrationes, quas accuratiſſimè perſcribunt præter alios VVolfgang. Laz. Blond. Fla. Volaterr. neq; ipſis Barbaris incommodæ, neque eccleſiæ Chriſtianæ fuêre inutiles. Per eas cum boni probati, tū mali Chriſtiani ſeu caſtigati, ſeu caſtigatione emendati ſunt, vti libris xxij. D. Auguſt. P. Oroſius libris ſeptem, Saluianus Maſſilienſis octo libris demonſtrant luce clarius meridiana. Demum eâdem Dei Opt. Max. prouidentia, & fides Chriſtiana ad barbaras quaſque nationes, vti diximus, prorogata eſt, & ſecundum Prophetarum oracula, qui erant procul & toto orbe à Deo errantes & alieni, facti ſunt propè: quibuſq; olim dicebatur, Non populus meus vos, &, non miſericordiam conſecuti, repétè facti ſunt filij Dei. Quā diligentem interim illis conuertendis & ad ſanam mentem reuocandis nauarint operam Epiſcopi paſſim, Eugenius & alij in Africa, & vtraque Mauritania ac Numidia; Leander Hiſpalenſis, Iſidorus, Arcadius, Probus, Paſcaſius, & Eutychius in Hiſpania; Lupus Trecenſis, aliiq; in Gallia; Paulinus Nolanus, cæteriqúe in Italia,

Oſe.1.2. Rom.9.10. & ſeq. Deut.32. 1.Pet.2.

lia, annalibus adnotatum eſt. Quantum laboris impenderit S.Grego. Papa, reducendis ab Arianorum opinionibus Longobardis; quantopere Fulgentius * Carthaginenſis epiſcopus ſtuduerit demulcendis Vandalis; quantum ſudarint Boëthius, Symmachus, Caſſiodorus inſtituẽdis Gothis, & alij aliique aliis & aliis, alibi & alibi, eorum ſcripta abundè teſtátur. Ante tempora Gregorij Mag. fuit item S. Barbatus epiſcopus Beneuentanus, qui Longobardos pridem baptiſmo, Chriſtique fidei nuncupatos, & partim in hæreſim, partim ad idololatriam prolapſos, pleniùs ſolidiuſque religione Chriſtiana imbuit, Iuſtino ij. Imp. Ioan. Põt. Max. anno plus minus v^c.lxvj.

Al. Ruſpẽſis.

Perſæ ſæpe receperunt fidem, ſæpe ab ea deſciuerũt. Equidem tẽporibus apoſtolorum fidei illos inauguratos fuiſſe dudũ diximus. Iterum Cõſtantino Mag. A. eos vnà cum Iberis, Indis, aliiſq; populis, Auguſti ſtudio fidem percepiſſe, aut certè principis Conſtantini præſidio in ea ſibi ſatis conſtitiſſe, hiſtoriis liquidum eſt. Nã quũ * Sapor eorum rex innumeros Chriſtianos gladio perpetuò cædi iuberet, adeò

Al. Sapores.

adeò vt vno Parasceues ac Passionis Christi die sedecim hominum millia variis tormentis esse sublata memorentur, Constantinus Mag. vt non rarò aliàs, quum literis nihil apud Saporem promoueret, hac vna de caussa bellum ei indicit. Vide mihi Sozome. lib. ij. cap. xj. Niceph. Call. lib. viij. cap. xxxvij. Cassiod. hist. Trip. lib. iij. cap. j & seq. Theodorit. lib. j. & ij. hist. & lib. Philotheos, vbi illius sanctissimi & apostolici prorsus viri Iacobi episcopi Nisibini in Persia meminit, id temporis ibidem apostoli, Gennad. Sempro. Pallad. Simeon. Metaphrast. Nice. lib. 8. cap. 14. & lib. 15. cap. 22.

Denuò autem Persæ ad fidem redierunt Marutha Mesopotamiæ & * Ablate Persidis episcopis, Magis oppidò quã reluctantibus, Theodo. Iuniore & Valẽtin. iij. A.A. Innocent. j. Pont. Max. anno, & quod excurrit, ccccxij. quod habet Prosp. in Chronic. Niceph. Call. lib. xiiij. cap. xviij. Socrat. lib. vj. cap. 8. Sigebertus, Hist. Trip. lib. xj. cap. 8. Ioannes episcopus Persidis fuit in Concilio Nice. j. Obiit quoq; Sapor quidam rex Persarum martyrium, vnà cũ Largo, Smaragdo & aliis, Dioclet. & Max. Impp. A. A. qui eousque in fidẽ

Al. Abdia, vel Abda.

Christianam ferociebant, vt vno Soteriorum die omnes vbique ecclesias (id quod egregiè hercle imitati videntur Guesij nostri) dirui mandarint, quæ vix nouennio restaurari quiuerint: restauratas verò fuisse & augustiores & splendidiores, testimonium est zeli & Persarum atq; Sophorum in Deum pietatis; vti scribit Niceph. Call. lib. xiiij. ec. hist. cap. xx. & Euseb. Cæs. lib. viij cap. ij.

Saraceni iterum Alamũdaro principe gregi Christiq; ouili ascripti sunt Anastasio j. Imp. *Ariano, Hormisda Pont. Max. anno aut circiter ccccxc. Neque hic prætermittendum, quòd cùm Seuerus episcopus Antiochenus à fide Apostata eis vellet suæ sectæ episcopos destinare, Deo consilium euertente, orthodoxi & Chalcedonensis Synodi assertores illis sint dati: quod refert Theodorus Lector lib. ij. Eodem tempore Immerinos, Persis tributarios, & hactenus Gẽtiles aut Iudæos, fidem & episcopos accepisse asseuerat, & sanguine iunctos illi Reginæ Austriacæ, de qua superius actum est.

*Al. Manicheo

Vide deinceps Irenic. Gaspar Bruss.

Vindelicos, Pannonios, Noricos, Rugos, Rhetios Viennenses Austriæ, aliosq;

circa populos, Attilæ Hunnorum & Odoacris Italiæ regis ætate, Seuerino apostolum agẽte, ad Christum eiusque religionem vocatos comperio, Theodo.ij. & Valentin.iij. A. A. Pont. Max. Celestino, anno, & quod excurrit, ccccxx. Erat autẽ Seuerinus ille origine Afer, primò monachus, deinde Rauennatensium episcopus. Eius vitam descripsit D. Eugippus illi contemporaneus.

Contract. Sebast. Műster. Albert. Crantz. Demochar. Vvolfgang. Laz.

Ergonia, Vindonissa, Constantia statim post tempora Constantini Mag. fidei religionisque Christianæ ministros habuere S. Paternum, Landonẽ, & eius scholæ alios, anno plus minus (quod semper addiderim propter scriptorum varietatẽ) cccxx. fuit autem primus Vindonissensium, idemque Constantiensium episcopus S. Paternus; aut, vt alij volunt, anno cc. Zepherino Pőt. Max. Antonino Caracalla Imp. Seueri Imp. filio. Nõnulli Churiẽsium, Bauarorum, ac Rhetiorum apostolum fuisse Lucium presbyterum mart. contendunt; alij Simonem Cyrenensem patrem Alexandri & Rufi crucis cũ Christo baiulatorem: quidam Lucium quendam alium: nam multi Lucij fuerunt,

quicquid de nomine ſit, apoſtoli ſiue prę-
conis euangelici iſtuc verum eſt, Auguſtę
& alibi apud Vindelicos Chriſti euange-
lium fuiſſe deprædicatum, primumque
Vindelicorum & Auguſtànorum præſu-
lem extitiſſe S. Soſimum, qui & Diony-
ſius, S. Narciſſi patriarchæ Hieroſolymi-
tani diſcipulum, anno plus minus cc. xc.
Pont. Max. Marcellino. ſunt graues au-
ctores.

Bulgari Scythæ, inter Danubium ſiue
Iſtrum & Pontum Euxinum, conſidétes,
Serbi, Boſnenſes, Raſcij Croatæ, Illyrij,
Dalmatæ, aliique Sclaui, quanuis anno
viij^c.xl. Nicolao Pont. Max. Michaële &
Theodora matre AA. Orientis, Lothario
Imp. Occidentis, opera S. Ioannicij Mag.
Methodij atque Cyrilli epiſcoporum,
quod habent Blond. Fla. Deca. ij. lib. ij.
Mart. Chromer. Regino, Volaterr. in hiſt.
Imp. Conſtant. & lib. viij. Geograph. § de
Mæſia. Niceph. Call. lib. xxij. & xxiij. ta- Verū hi duo libri Calliſti deſiderantur.
metſi inquam id temporis ad fidem ve-
niſſe videantur, & quidem animis ita fer-
uentibus, vt Bulgariæ Rex abdicato re-
gno monaſticen ſit profeſſus, Sueropilus
Rex Dalmatarum ad baptiſmum con-
uolarit,

uolarit, de schisinate tantùm ad orthodoxiam reuersi modò sunt intelligendi; sicut & Ruteni qui Leone vj. Imp. Adriano ij. Pót. Max. anno viij^c. lxix. Omnes siquidem isti diu olim vnà cum Pannoniis, Dacis seu Danis, Mæsiis, Macedonibus, Thracibus aliisque vicinis gentibus religionem Christianá percepisse aut ab ipsissimis apostolis, eorúmve discipulis existimandi sunt. Et de Dalmatis, Illyriisque ex diuinis literis cóstat; de Pannoniis verò ex vetustissimis quibusq; Synodis Nice. j. & aliis.

Churiensium primus præsul fuisse traditur Azimo qui interfuit Synodo iiij. œcu. Chalcedonensi, Leone j. Pont. Max. Marciano A. anno, & quod excurrit, cccc. lij. Nemetum atque Spirensium dudum ad fidem vocatorum primus antistes fuit *Thessis, Vangionum & Vvormaciésium Victor, qui affuêre Concilio Agrippinensi j. anno cccxxxvij. Iulio Pont. Max. Constantino M. A. id quod ex Synodo illa & Chronicis Hiero. & Democh. & Gaspar. Brussch. perspicuú est, vt reliquos transeá. Democh. Al. Iessis.

Scandia siue Scádinauia tribus amplissimis potentissimisq; regnis distincta Go-

 thia,

thia,Suecia,siue Sueonia, ac Noruegia,apud Hyperboreos extremosque Septentrionales, primum quidem euangelij gustũ percepit tenuiter, Valeriano ac Publ. Licinio Galieno,& deinceps Valente Imppp.id est ab anno cclvj.& ccclxxix. sicut & Dania citerior & Saxonia, deinde iterum apostolos nacta est Iustino ij.A.Ioan.ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, v^c.lx. eodem quo tempore Longobardi, relictis sedibus propriis,exteras quęsierũt, Italiamque sunt ingressi, solicitati à Narsete Eunucho, iniuria à Sophia Iustini Imp. vxore affecto: quam historiam com plures referunt.Eam verò religioné isthic seruatam absque labe, vsque ad M. Lutheri, orbis Christiani contagionis pestilentissimæ ætatem, locuples testis est Ioannes Mag. Gothorum archiepiscopus Olai Mag. nepos, in præfat. hist. cap. iij. Matth.Palmer. in Chro. Nicepho. Call. lib.viij.cap. xxxiij. Magnam diligẽtemq; operam commodarunt ei regno in fide retinendo S. Sigfridus episcopus Eboracẽsis, & Olaus rex Noruegiæ,cuius Crãtzius mentioné facit. Alibi quoque Ioan. Mag.Gothicus scribit, vti & Crantz. Gothiam

Lib.4.cap.31 & lib.17. cap.1.

thiam Christi militiæ ascriptam fuisse, cũ rerum potiretur Carolus Mag. A. Profectò Gothos Valente Imp. Arianismum hausisse, Socrate, Sozome. & aliis testibus antea probatum est. Quum enim Gothi Hunniq́ue mútuis dissidiis & simultatibus confligerent, & Gothos Valens sibi vellet demereri, legiones Thraciæ eis auxiliares misit: quamobrem obtenta victoria beneficium officio recompensare (vt apparebat) volentes, sese Imperatori militaturos spondent, episcopos Christianos petunt, vti diximus; demum ad ingeniũ redeunt, Thraciam inuadũt, Valenti inermi & absque milite bellũ inferunt, eumq́ue in casa repertum exurunt: & certè istuc nemo inficiabitur, Theophilũ Metropolitanum archiepiscopum Gothiæ Syluestro Pont. Max. Constantino M. Imp. affuisse Concilio Niceno j.

Saxonia reliquaq́ue Germania iugum Domini suaue subierunt Sergio j. Pont. Max. Iustiniano j. A. apostolis S. Vvillebrordo Britanno, Vvilfrido Lindefamensi episcopo, Vvulfranno Senonensi, Vvilchado Anglosaxone, Echberto Eboracẽsi episcopo F. Eadberti Nordhumbrorũ

 regis,

regis, vti apud Reginonem, Marcellinum hist. Vvillebrordi discipulum, nostrumq; Surium legere est, anno, & quod excurrit, ccccxxviij.

Fridolinus Scotiæ atque Hiberniæ regis filius pòst, votorũ caussa, multas peragratas prouincias (vti cum primis religiosissimè fieri solet) in Galliis primũ apud Pictauos S. Hilario episcopo, postea ad Belgas diuertens prope Mosellam, vnà cum Leodegario Franco; inde Argentinã, Churiã, Rhetiam, Burgũdiam, Basileã pertrãsiens ad Sequanos tractũ Rheni secutus euangelium passim diuulgat, cœnobia extruit, sacra fana ædificat, anno plus minus ccccxl. Vixisse scribitur vsque ad S. Remigij Rhemensium episcopi & Clodouæi primi Christianissimi Francorum regis tempora. Et certè quemadmodum persecutiones sæpe fuerunt caussa, cur multi huc illuc in peregrinas regiones fugerint, & ad exteros euangelicam fidem deportarint; ita crebrò (præsertim Scoti, Angli, siue Britanni) olim dum aut terram sanctam, quam dicimus, aut apostolorum limina visitarunt, passim euangelio prædicando seruiebant. Sic vtroque

tem-

tempore & pacis & belli, Deus, quia omnipotens est, potest; quia bonus est, vult; quia prudens est, nouit bene vti: quod sæpenumero repetit D. Augustinus.

Frisia, Saxonia citerior, *Vvestphalia, Sicambria seu Nusia quę nūc Geldria, Cliuia, Iuliacum siue Menapium, totus ager Traiectensis qui Rheno alluitur, Betua siue Batua, olim Batauia quæ nunc Hollandia, Vvalachria Mattiacorum, quos vocat Strabo & Cor. Tacit. quæ iam Zelandia appellatur; omnes, inquā, hæ prouinciæ fide Christi illustratæ sunt, commodante suam operam S. Vvillebrordo, Lebuino, Vverentfrido, Luitberto, aliisq; eius farinæ viris religiosissimis, qui, Saxonibus siue Anglis, quos diximus superiùs, Britanniam deuastantibus, immanemq; in Christianos tyrannidem exercentibus, verso solo, patriaque exulantes, huc sese receperunt, Sergio Pont. Max. Iustiniano j. A. & Pippino Frāco imperantibus, anno plus minus v^c.xl. vti ex Albert. Crantz. Marcellino S. Vvillebrordi contubernali, Vsuuardo in suo Martyrologio manifestum est. Primus Traiecti ad Rhenum antistes fuit S. Vvillebrordus, Iuliacensiū

*Al. Vvestvvallia, id est occidentalis Gallia.

verò multò pôst anno circiter m.cxl.S. Adelbertus, quod adnotant Seb. Munster. & Democh. Bataui à Cattis, Cerusiis & Ligiis Hungariæ, Pannoniæque populis originem ducere, quibusdam putantur: & sanè Cattuicus siue Catterum vicus apud Hagam Comitis, in ripa Oceani Britannici in Batauis non paruo est argumẽto ad faciendam fidem eius rei quam dicimus, præter alia vetustatis monumenta plurima quæ isthic visuntur.

Lupold. cap.2. Frisones nanque & Saxones multò antè quoque apostolos accepisse S. Hildegarium & socios Clodoueo Francorum primo rege Christianiss. Anastasio Imp. Symmacho Pont. Max. apud Regino. reperire est. Demum iisdem apostolus adeoque & martyr isthic consecratus est S. Bonifacius Maguntinus episcopus.

Nauarram, Pompeopolim nunc Pampilonam, Vascones qui ad radices Pyreneorum montium habitant, gentem efferam, & plusquã barbaram, olim vnà quidem cum reliqua Gallia Christum vtcumque didicisse non ambigo: S. Amandum verò ad mansuetioris vitæ consuetudinem reduxisse; sicut & Sclauos vl-

tra

tia Danubium; auctor eſt D. Milo monachus S. Amandi, anno, & quod excurrit, vj^c.lx.

Flandriam,* Brabantiam, ſiue, vt olim, Mempiſcum, Ambactos, Bennuos, Aduaticos, Ambuaritos, reliquoſque Belgas, vt erant ditionis Gallicanæ, præter eos quos memorauimus, religioſiſſimos mortales adeptos eſſe apoſtolos ex Francorũ regum ſtemmate, ita accipe.* Hilderico rege cũ ob inertiam, tum luxuriam, aliáque vitia hac dignitate indigna, regno exuto, & monaſterio mancipato, Pippinus, maior domus, omnium calculis, ſuffragiisq; ſurrogatus, & ab Zacharia Pont. Max. confirmatus eſt, cùm ob res domi militiæque fortiter geſtas, tum ob ſtudiũ religionis Chriſtianæ, teſte D. Lupoldo (in aureo illo libello De zelo veterum principum Germ.) Adone Viennenſ. aliiſque plurimis, anno plus minus vij^c.x. Is vxorem Bertam Heraclij Imperatoris Conſtantinopolitani filiam duxit, ex eâq; Carolum Mag. ſuſcitauit, ſiquid Vincentio tribuendum eſt. Soror illi fuit Amelberga nupta Comiti Bracbantenſi* Vvitgero. hinc numeroſa eaque ſanctiſſima ſoboles

Al. Bracbantiam,

Al. Childerico

In Speculo hiſt.

Al. Arnulpho.

soboles nata est, Emebertinus Camera-
Al. Arnoldus censium,*Arnulphus Metensium præsu-
les fratres, S. Gudula, Reinildis & Pha-
Al. Amelberg raildis germanæ sorores.*Amelburgæ so-
ror fuit S.Gertrudis quæ apud Niuellen-
ses sacrarum Vestalium Monasticen in-
stituit: Pharaildis Gandauum dedicauit,
suisq; virtutibus celebrauit: Aldegūdis &
Vvaldetrudis neptes, quarū hæc Montes;
S. Gudula agrū Alostensem consecrauit.
Ná quū prope Alostum in pomæriis sub-
urbanis, apud pagū Mortzellanū, suū O-
ratoriū eremitico more & ædiculá habe-
ret, stupēda ibi sanctimonia claruit, mul-
tisq; signis: demū etiam in vico Ham vita
functa est. Illic Carolus Mag. A. Imp. de-
posito diademate Deū Opt. Max. ad me-
moriá S. Gudulæ adorauit, soluit vota, im
plorauit eius fidē opemq;. Postremò mo-
nasteriū illic Virginū Deo dicatarū insti-
tuit atq; dotauit, quod Nordmannis Da-
nisq;, irruptionem in Belgium facienti-
bus, deuastatum, à Ludouico pio Caroli
Mag. filio instauratum auctumque est.

Alostanus comitatus, ille, ditissimus
agri (habet enim sub se ciuitates treis, pa-
gos vastissimos opulentissimosque lxxij.
adeo-

adeoque ipsi Cameraco iura dicit, alioqui Imperiali & liberæ ciuitati, imò quã sibi hoc tantùm titulo asseruit Carolus Quint. A. quòd Alosto principaretur) euangelij præconem, cum primis S. Amandum, deinde eius in fide alumnum S. Vrsmarum habuit, anno, & quod excurrit, vj^c. lxviij. Iustinia. Imp. Leone iij. Pont. Max. Habebat sacrã casulam & tuguriũ ad mœnia S. Vrsmarus, vbi postea cœnobium S. Vrsmaro initiõ, deinde S. Guielmo est nuncupatum: id quod à Nordmãnis item exustum dirutumq; fuit, & intra muros deniq; transpositũ; vti in archiuis eius cœnobij memini me legere puerũ.

Gandauensibus, Brugensibus, cæterisque seu Flandris, seu Brabantis eodem tẽpore à S. Amando, Bertulpho,*Allouino, siue Bauone, Louato, Bertino, Floreberto, Andrea, Ioanne, Humberto, Mauronto, aliisque S. Amãdi collegis, deprædicatum est. Neque mihi hic est omitten dum, S. Amandum, more apostolico, infinitas virgines passim sacro velamine amiciuisse, ac ecclesias fundauisse; discipulosq; eius deinceps plurimas, ordinisque S. Benedicti (qui tum in primo flore erat) mona-

* Al. Leuino.

monasteria non pauca, vti ex Milone, Surio, & cœnobitarũ archiuis, satis superq; probatum est. Collegæ S. Amandi fuêre Arbogastes & Pyrminius Angli. Antuerpia atque Mechlinia tunc vici, hoc magis mihi probantur, aut ab episcopis, Cameracensi Emebertino, & Metensi Arnulpho fratre germano, aut ab ipso S. Amando fidem religionemque Christianã didicisse, quo magis Tamisia media inter vtrunque pagum fuit, vbi Amelbergam finem vitæ fecisse, & sepulturæ locũ delegisse manifestum est. tametsi Mechlinienses insertos Christo S. Rumoldo episcopo auctore Dauidis Scotiæ regis filio circa annum, & quod excurrit, vj^{c}. Dagoberto ij. Francorum rege, Pippino duce ac maiore domus, sicut & Lirenses Gommaro comite S. Rumoldi familiari rerũ satagente (quem alij è Britannia, alij ex Pippini genere oriundum faciunt) certo certius sit. Neque id temporis hîc, id est, in Belgio, fidei religionisque seriem ceu filum cœpisse telámve cultus Christiani (vt ita dicam) adduci possum vt credam, quum vel ex Philippici, vel Anastasij ij. vel profectò Leonis iij. Isauri literis, circulari-

Themsic.

laribusque edictis, iconomachiam passim in Belgio exertam fuisse sub eadem tempora, & istoc nomine & abbates & episcopos aliosque pietatis Catholicæ studiosos mortẽ obiisse, Christ Massęus, Meyer. aliique affirment.

Augustalis ac palatina Bruxella S. Gaugericum tanquam suæ fidei pædotriben, & archididasculum colit, S. Amandi fidum in agro Dominico excolendo Achaten. vnde & vetustissimum totius vrbis templum eius nomini est dicatum. Floruit, si historiæ fides habenda est, anno ccccccclxix.

Pręcipuum est (vt sic loquar) maximeque demonstratiuum argumentũ, quod me monet, quo autumem per vniuersum Belgium, potissimùm à tempore Clodouei anno cccclxxxv. ac inde hactenus Rẽpub. Christianam accuratissimè fuisse ordinatam, ecclesiæ Hierarchias elegantissimè compositas, fidem religionemque adamussim obseruatam, quòd Clodoueus tot tantisque conatibus, ac deinde Carolus Martellus, Pippinus, Carolus Mag. zelo religionis Gothos, aliosq; Barbaros Italia, Saracenos Hispania exturbabarunt.

barint.id quod produnt Grego.Turo. Ado Vien.Regin.Gagui. Aimoin. Turpin. Lupold.Sigebert. Neque mihi persuaderi sinam religiosissimos mortales illos tantùm ab rebus suis ocij habuisse aliena vt curarent, sua negligerent, nisi iam tunc hic esset bene cultus ager, nisi prius proprio priuatoque horto zizania quæq; noxia demessuissent.

Vide Seb. Műster. Gasp. Brussch. Anton. Democh. Laurent. Franc. Matth. Palmer. Sigebert.

Vvertzéburgensium ac Herbipolensiű primus antistes sacratus est S Burchardus Britannus, S. Bonifacio sanguine iunctus Moguntinensi episcopo, & in pædagogio Christianæ pietatis alũnus anno, & quod excurrit, vij^c. xl. Leone Isaurico & Constantin.F. A.A. Iconomachis, Pippino & Carolo Mag. Francorum regibus, Zacharia Pont. Max. Hic episcopatus præter opimas lautasque donationes Regű Galliæ, etiam Franconiæ ducatu & Voitlandiæ potiori portione, Grego. Papa, ditatus est. Docuerat Herbipoli & per cunctam

Al. Chillanus.

antea Franconiam S.* Quillianus Scotus cű sociis anno, &quod excurrit, vj^c. lxxx. Conone Pont. Max. Heraclio Imp. illuc episcopus destinatus; vt habent Sigebert. Frãcisc. Irenic. lib. iij. cap. lxxvj. exegeseos

Ger-

Germaniæ Christ. Masſ. lib. xiiij. Æneas Sylui. Herman. Cõtract. Faſciculus temp. Crantz. Io. Schom. Eiſtettẽſibus ſiue Aychiſtandianis & Aureatenſibus primus præſes ſacerque antiſtes à S. item Bonifacio datus eſt S. Vvilibaldus S.* Richardi regis Britanniæ & S. Bonnæ filius, Conſtãtino. v. Pogonato & Irene matre A. A. Orientis, Carolo Mag. Occidentis Imp. A. Adriano j. Põt. Max. cuius decreto ſeptimum Concil. Oecumenicũ Nicæ. ij. contra Iconomachos ab epiſcopis ccclxvij. coactum eſt, S. Tharaſio patriarcha Conſtantinopolitano, nomine ſedis apoſtolicæ, vnà cum aliis, præſide; vt habet Photius patriarcha Conſtant. & Niceph. Call. Tom. xx. aut certè Leone iij. Pont. Max. Vvilibaldus epiſcopatum hunc adiit anno plus minus vij^c. xcvj. vti ex iis quos citauimus conſpicuum eſt.

* I. Richaredi, quod nomen Regibus Hiſpaniæ admodum olim fuit familiare.

Epiſcopatum Elzienſem ſiue Aulicenſem ſiue Hildesheymẽſem fundauit dotauitque Carolus Mag. firmauit & pariter auxit Ludouicus F. cognomẽto Pius: primum eius flamẽ epiſcopale fuit* Guntherius anno circiter viij^c. Stephano iiij. Pont. Max.

* Al. Gunthatius

Stalinstendensem seu Halberstadensem episcopum primus egit S. Hildigrinus fra. S. Luderi anno circiter vij^c. lxxxj. auctore Leone iij. Pont. Max. Carolo M. Imp. A.

Verdensem episcopatum primus omnium administrauit Svvitbertus monachus Anglus eodẽ ferè tempore, iisdemque cum ecclesiæ, tum imperij Satrapis, cui episcopo aliquot abbates Scoti successere anno, & quod excurrit, vij^c. lxxvj.

Eodem æuo Paderbornenses S. Harimarium siue Hadumarium episcopum sunt cõsecuti, anno vij^c. lxviij. aut circiter.

Itẽ fundatore Carolo Mag. A. Mimigardensium, nunc Monasteriensium, episcoporum series cœpta est, consecratusq; primus episcopus S. *Lungderus: id quod apud eosdem scriptores testatum est.

Al. Luderus.

Eadem tempestate Mindenses S. Hernibertum:

Osnaburgenses S. Vvihonem genere Frisium:

Bremenses S. Vvillehaldum:

Hamburgẽses S. Heridagũ, monachos vitę probitate claros, episcopos sunt nacti.

Deinde anno, & quod excurrit, viij^c. xliij.

xliij. Hamburgenſium & Bremenſium diœceſes in extremis Saxonibus confinioque Sclauoniæ apud Nordalbingos in vnum archiepiſcopatum Bremenſem coierunt; primuſque archiepiſcopus fuit deſignatus S. Auſgarius; cui vita defuncto, ſurrogatus eſt S. Rembertus. Auſgarius Ericum iij. Daniæ regem conuertit.

Suetia ſiue Sueonia* Berone rege, Carolo M. Imp. & Ludouico AA. S. Auſgarij monachi induſtria ouili Chriſti accreuit anno, & quod excurrit, vij^c.lix. Deinde Ericho Stenchillo principe, poſtremò rege S. Olao qui primus ferè iſthic Rex Chriſtianus ſcribitur, anno, & quod excurrit, ix^c.xxxviij. Ottho. j. A. Martino iij. Pont. Max. quod ſcribit D. Io. Mag. Gotth. lib. xvij. cap. ij. xv. xvj. & ſequent. Democh. Lazius, Lupoldus item.

* Al. Biorno

Nordmanni quum dudum, nō ſolùm in Galliam Belgicam, verumetiā in vniuerſam reliquam Galliam, imò Italiam fuiſſent graſſati indignis modis; denique Hiero. principe primùm; Ludouico pio A. Eugenio ij. Pont. Max. anno, & quod excurrit, viij^c.xv. depoſita barbarie ad mētem Chriſtianam venerunt, teſte Mich.

Ritio. Horum, sæpe in Belgium excurrentium, caussa, Carolus Mag. Ludericum Harlebekanum secundū Flandriæ Hannoniæque Forestarium comitem perpetuum creauit de Marka, filiisq; officium pariter & ditionem hæreditariam fecit, vt limitanei custodis, vel præfecti instar arces passim extrueret, ac perpetua præsidia haberet arcendis Nordmánis, vti Lazius perhibet, Meyerius, Sigebert. Verùm, auctore Flacco Horat.

Naturam expellas furca, tamen vsque recurrit:

Nordmanni fidei renunciant, denuò prædæ inhiant, sacrilegia admittunt, ingentem stragem Christianorum machi-
Decad.2. lib.2. nátur: quid plura? Carolus iij. cognomento Crassus, Carolomanni (vt vult Blond. Fla.) frater, Rotifredo Nordmannorum Regi demerendo Gislam filiá Regis Lotharij fratris vxorem dedit, atq; Frisiam vniuersam dotis loco; sicque eum suæ fidei religionique Christianæ vindicauit, anno viij^c.lxxxij. Deinde Carolus Balbus rex Gallicæ Franciæ filiam suam Rolloni duci Nordmannorú hac lege, vt se Christianum fore voueret, spopondit, anno, &

quod

quod excurrit,viij^c. lxxxiiij.eidéq; Nordmanniam in regno suo in feudum tenendam decreuit. Denique Henricus j. A. Nordmannos Danosque in ordinem absolutissimè redegit,vti apud annales Frác. Vincent. Lupoldum Bebemburgium fusissimè tractatur. De ferocia Nordmánorum habetur vij. q.j. Sciscitaris,& de conse. dist. j. Concedimus. Lib.25.cap. 53.& seq. Lib.de zelo cap.2.

*Eruli mercede pecuniaque conducti ab Imperatore Iustiniano j. A. sese fidei Christianæ submiserunt anno plus minus cccccxxx. Pont. Max. Vigil. quod habent Procop. Cæs. Euagri. Scholast. lib. iiij. cap. xx. Erulos, Vvendos, Rugos denuò prolapsos restituit religioni Vvaldemarus Mag. in catalogo regum Danemarcorum numero lxxvij. vt est apud Vvolfgang. Laz. lib. ix. de Marcomannis. Al.Heruli

Russi siue Rugi, Prussi siue Pruteni, Rutenis vicini, & Moschi siue Moschouitæ facti sunt Christiani cum Basilio, tum IoanneZnnisce Impp. anno,& quod excurrit, viij^c. lxv. Ioanne viij. Pont. Max. Quũ enim viderent librum Euangeliorũ igni admotum virtute diuina nõ cremari, dediderunt sese Christo. Refert Io. Zona.

Tom.iij.Lambertus Scafnaburgensis dicit à Benedicto v.Pont.Max & Otthone j.Imp.D. Adelbertũ illis erudiẽdis destinatũ anno plus minus ix^c.lx. Vide Hermoldũ presbyterũ, qui scripsit Chronica Sclauorũ,ante annos aut circiter iiij^c. Danorũ rex Haraldus vnà cũ regina Mogũtię Baptismũ Christi suscepi, Ludouico pio A. & vxore eos de fonte leuantibus. Misitq; Imperator S. Ausgariũ Hãburgẽsem, Gallũ,Magnũ,Othomarũ,Ioannẽ, Martinũ, partim Constantienses episcopos, Victerbũ,ac Thossonẽ Augustę episcopos,Vdalricum , Cunradum,aliosque partim Sueuos,qui Boëmiam,Hungariam,reliquáq; Germaniam ad fidem , vnde desciuerát, reducerent, anno,& quod excurrit, viij^c. xvj. Pont. Max. Leone iiij. quod habent Lupold.Chroni. Martin. Vvolfgan. Laz.

In Saxonia certe fuisse deprædicatũ Euangelium Decio Imp. A. ex historia Thryphonis, Respicij, Tribui j, & Nynphæ martyru manifestum est.

Apud Boios , siue in Boia , vel Boiaria quæ nũc Bauaria est,domitis sępe rebellibus Saxonibus,cùm rerũ tandẽ potiretur Carolus Mag. studẽs magis fidei religioniq; Christianę,quã imperij terminis ampliãdis,omnibus populis,quos sibi subiugarat,ilico episcopos, flãmines, sacrosque mystas dedit catechizãdis rudibus, iis qui pri-

pridẽ instituti fuerãt roborandis. Magnã hic operã nauarunt Ludgerus episcopus Monasteriẽsis, Vilebaldus Bremens. Hildegernus Alberstadensis prius Catalanẽsis, Lynderus frater Hildegerni Mũdegar nordẽsis, & Vvilebrordus cũ suis, & paulo antè S. Rupertus episcopus Vvormaciẽsis ad Boios ꝓfectus, iũctis sibi xij. monachis, quos huc illuc apostolos ordinauit, primusq; episcopus Iunaniæ, quæ nũc Saltzburga, creatus est S. Rupertus Theodeberto rege Francorum, Phoca Imp. A. Sabino Pont. Max. anno, & quod excurrit, vj^c. Vide Democh. Gasp. Bruss. Seb. Mũst. Laz. Lupold. Mich. Rit. Crantz. Regin.

Idem studium impenderunt conuertendis ad fidem Carinthiis, Carnis, Tauriscis, Styris, aliisq; Herulorum ac Marcomannorum reliquiis, S. Ruperti Franci quem diximus discipuli Giselaricus, Vvilo ac Sodomus ex Bois oriundi; itẽ Corbinianus, Emerannus, Bunifridus Angli; Bonifacius qui & Vvvinbaldus, & Vviliboldus Scoti, Doningus, Modelhamus, Modestinus, & S. Virgilius episcopus Iunaniensis Teutones: quos memorat Lazius in præfat. de migrationibus Gent.

Danis, Vindis, Saxonibus, Sclauisque iterum iterumque prædicatum fuit, primùm Pippini & Caroli Mag. temporibus per S. Heridagum, vt refert Irenic. secundùm Ludouico Pio A. per Ausgariũ; tertiùm per Helmannum Otthone j. Imp. anno plus minus ix^{c}.xl. quod notat Herman. Contract. postremùm Boleslai Boëmiæ Poloniæq; regis anno circiter m. xij. Otthone iij. Imp. A. Grego. v. Pont. Max. vt testis est Martin. Chromer. lib. iij.

Lupold. cap. 2.

Poloni seu naturæ ad virtutem procliuioris facilitate, seu Dei naturæ præsidis præueniente gratia, solo relatu eorum qui in Boëmia atq; Morauia & alibi religionis Christianæ ritus viderant, abdicato paganismo, sese Christo deuouerunt, rege Miecislao, Otthone j. Imp. Ioan. xij. Põt. Max. quod testatur Chromer.

Danorum Rex Haraldus cum omni populo suo & vxore & liberis anno, & quod excurrit, vij^{c}.lxxxiiij. Carolo Mag. Christo fidem & nomen dedit: sed mox versa in seditionem plebe, non nisi mutua cæde rem composuerũt, & nunc quidem bonis, nunc malis cedendum regno fuit. Vsqueadeo *nec bene conue-*

Lupold.

niunt,

niunt, nec in vna ſede morantur

. Religio & ſuperſtitio, fides Catholica & hæreſis apoſtatica. Quid opus eſt multis? poſt parricidia, poſt ſacrilegos inceſtus, poſt flagitia infinita, tandem Haraldus Danorum rex Otthoni j. fit ſupplex cum vxore & liberis & populo vniuerſo, ſuſceptoque baptiſmo renunciat idolomaniæ; & ita tandem vicit vim veritas. Quàm cruenta ſæpe fuerit in vtranque partem victoria, cùm in Dacia, tum Sueuia, tum Noruegia, his quidem in orthodoxorum partem, illis in hæreticorum factionẽ inclinatis, apud Crantzium cernere eſt. Eadem de Saxonibus apud Sigebert. & alios, de Anglis apud V. Bedã, de aliis aliiſque apud alios aliosque comperimus. Vt in opere Apologetico de induſtria demonſtrabimus propitio Numine.

Rugi poſt defectionem diutinam à fide, denuò inſerti ſunt & in catalogũ Chriſtiani nominis relati, rem promouẽte Helena regina, quæ ab Otthone j. A. miſſa legatione cupiuit ſibi, ſuoque populo deſtinari epiſcopos, reliquumq; clerũ illinc non ita pridem profligatum. vſqueadeo *virtutem odimus præſentem, abſentem quærimus inuidi*. Vt frequenter, occulto Dei iudicio, vero quidem & iuſto, quan-

Danis, Vindis, Saxonibus, Sclauisque iterum iterumque prædicatum fuit, primùm Pippini & Caroli Mag. temporibus per S. Heridagum, vt refert Irenic. secundùm Ludouico Pio A. per Ausgariũ; tertiùm per Helmannum Otthone j. Imp. anno plus minus ix^{c}.xl. quod notat Herman. Contract. postremùm Boleslai Boëmiæ Poloniæq; regis anno circiter m. xij. Otthone iij. Imp. A. Grego. v. Pont. Max. vt testis est Martin. Chromer. lib. iij.

Lupold. cap. 2.

Poloni seu naturæ ad virtutem procliuioris facilitate, seu Dei naturæ præsidis præueniente gratia, solo relatu eorum qui in Boëmia atq; Morauia & alibi religionis Christianæ ritus viderant, abdicato paganismo, sese Christo deuouerunt, rege Miecislao, Otthone j. Imp. Ioan. xij. Põt. Max. quod testatur Chromer.

Danorum Rex Haraldus cum omni populo suo & vxore & liberis anno, & quod excurrit, vij^{c}.lxxxiiij. Carolo Mag. Christo fidem & nomen dedit: sed mox versa in seditionem plebe, non nisi mutua cæde rem composuerũt, & nunc quidem bonis, nunc malis cedendum regno fuit. Vsqueadeo *nec bene conueniunt,*

Lupold.

niunt, nec in vna ſede morantur

Religio & ſuperſtitio, fides Catholica & hæreſis apoſtatica. Quid opus eſt multis? poſt parricidia, poſt ſacrilegos inceſtus, poſt flagitia infinita, tandem Haraldus Danorum rex Otthoni j. fit ſupplex cum vxore & liberis & populo vniuerſo, ſuſceptoque baptiſmo renunciat idolomaniæ; & ita tandem vicit vim veritas. Quàm cruenta ſæpe fuerit in vtranque partem victoria, cùm in Dacia, tum Sueuia, tum Noruegia, his quidem in orthodoxorum partem, illis in hæreticorum factionē inclinatis, apud Crantzium cernere eſt. Eadem de Saxonibus apud Sigebert. & alios, de Anglis apud V. Bedā, de aliis aliiſque apud alios alioſque comperimus.

Vti in opere Apologetico de induſtria demonſtrabimus propitio Numine.

Rugi poſt defectionem diutinam à fide, denuò inſerti ſunt & in catalogū Chriſtiani nominis relati, rem promouēte Helena regina, quæ ab Otthone j. A. miſſa legatione cupiuit ſibi, ſuoque populo deſtinari epiſcopos, reliquumq; clerū illinc non ita pridem profligatum. vſqueadeo *virtutem odimus præſentem, abſentem quærimus inuidi*. Vt frequenter, occulto Dei iudicio, vero quidem & iuſto, quan-

tumuis duro, nobis neſcientibus, nihilq; tale cogitantibus, & altùm dormiẽtibus, eueniat; quod diuinis oraculis præſagitũ eſt: Ego ad ęmulationem vos & inuidiam
Deute.32. Rom.9.10. concitabo, ipſi me prouocauerunt in eo qui non eſt Deus; & ego eos prouocabo in eo qui non eſt populus, & in gente ſtulta iritabo eos. Felices proinde & terque quaterque beatos ego cenſuerim omnes eos qui fidem moribus ſimilibus profitentur, fideique perpendiculo reſpondentibus,

Bona ſi ſua norint
Chriſticolæ.
O cæcas hominum mentes & cæleſtium inanes.

Profectò D. Saluianus Maſſilienſis epiſcopus eodem argumento & ſcopo tractans de vero Dei iudicio & prouidentia octo libris, quo vel Auguſtinus Afer xxij. de Ciuitate Dei, vel Oroſius Hiſpanus ſeptem, quùm multis rationibus probationibusq; diſſeruiſſet totius Galliæ, Belgij, Italiæ, Hiſpanię, Africæque per Barbaros, Hunnos, Gothos, Vandalos extremã depopulationem, non niſi Chriſtianorum vitiis, iuſtoque Dei iudicio acceptam referre

ferre deberi; denique præter alias caussas Lib. I.
hanc quoque non minimã esse asseuerat deuastatæ Africæ rationẽ, quòd Afri monáchos & quoscunque religiosos attonsósve aut ex Ægypti cœnobiis, aut sacris Hierosólymorum locis, aliisque eremi ac solitudinum monasteriis in Africam fortè traiicientes, velut noua & nunquã antea visa portenta ac monstra exibilarent execrarenturque, & sannis ac dicteriis multigenisque prosequerentur iniuriis. Neque aliter ego iustum illud Dei iudicium, quo nuper Gallia, Belgiumq; prædæ datum est, existimo, nisi neglectæ contemptæque religionis vicio. De Guesiorũ verò barbarie alio propediem volumine perscribam fauentibus Superis. Illud hic dumtaxat de illis dixero, quod de Afris olim asseruit Saluianus lib. vij. Non sic Ætnam flammis exæstuare, sicut isti luxuriant cupiditatibus, prauisque affectibus & studiis & molitionibus, adeò vt facilius credi possit, Guesium non esse Guesium, quàm non esse flagitiosum, quàm non esse sacrilegum, quàm nõ esse impiũ.

Quum Boiarij, Vindelici, Norici, Austriaci, multis grauissimisque præliis confli-

Vide Laz. de Bois lib. 7. & de Cimmeriis lib. 3. Onuph. Rheginon. Aimoin. Sigebert.

conflixiſſent cum Pippinis & Carolis aliis & aliis, poſtremò ſub tempora Ludouici pij anno, & quod excurrit, v^c.x. diſciplinæ fideiq́ue Chriſtianæ aurem commodare exorſi ſunt. Heraclio verò Imp. A. Deuſdedit Pőt. Max.* Rudpertum epiſcopum Borbetomagenſem à Berichario tyranno ſede pulſum acciuêre Apoſtolum: & *Theodone duce hoc nomine tertio Boiorum Rege, cũ tribus filiis, & numeroſa plebe, ſacris Vndis luſtrato, religioniq́ue Chriſtianæ vendicato, delubra idolis ſacra euerſa, ſoloq́ue æquata ſunt; varięq́ue paſſim, cùm per Rudpertũ, tum per Giſelaricum Sodomum, alioſq́ue eius diſcipulos, apud Pannones, Auares, Sclauos, & nouæ eccleſiæ conſtructæ, & veteres è ruderibus ruiniſq́ue ſuſcitatæ: inter alias Fabianenſis, vbi nunc eſt Vienna Auſtriæ, quondam à S. Seuerino & Mamertino auſpicata; & in agro Carantano, Solienſis Deiparæ Virgini ſacra, quam Donningus fertur erexiſſe. Fuit iſthic apud Boios, inquam, in eccleſia à S. Rudperto fundata, & à Theodone dotatá, vnde Theodonis Villæ nomen ſortita eſt, habita Synodus Rhemenſis V vulfario xxx. Rhemorũ

Al. Rupertũ.

Al. Theudone

archie-

archiepiſcopo præſide ſuperſtite, Carolo Mag. A. anno viij^{c}. xiij. Ebbo ſucceſſore Vvulfarij præſente. Errant fortè proindè qui Theodonis Villam putant eſſe noſtrã Diettenhouen ciuitatem, Luxouienſi ſeu Lutzenburgenſi ducatui contiguam. Fuit autem Concilium iſtuc potiſſimùm hac de cauſſa indictum, vt epiſcopi Galliç atque Germaniæ decernerent, quid ſtatuendum eſſet in tyrannos, ſicarios, ſycophantas, qui quoquo modo ſacerdotem reliquumque clerum damno, iniuriáve affeciſſent. Eius Theodonis filius *Vtilo v. Rudperti pædagogia inſtructus, à Theoderico j. Francorũ rege limiti Armorico eſt præfectus, ditionemq; omnem inter Scaldá, Moſam, Rhenumque amnes, ad Oceanũ Germanicũ aduerſus incurſiones Nordmannorum, Danorum, aliorumque Barbarorum defenſandam accepit; primusq; inter Marchiones Antuerpienſes ſiue limitis Britannici, nunc Anglici, præfectos cẽſetur. Et inde ſanè nõ modò Marchionum Antuerpienſium ſeriem texere, verumetiam fidé religionemq; Chriſtianá altiùs, patẽtiùs, firmiùs radices egiſſe partim Bois (quos diximus) religioſiſſimis, par-

*Al. Vtto vel Ottho.

Anno 540. plus minus quando Mahomet ſuam fabulam inchoauit.

partim Lotharingis adnitentibus Satrapis, licet colligere. Nā Asopertus tertius Marchio Pluthyldam*Lotharij iij. Regis Francorum filiam, vxorem duxit; inde natus Arnulphus pater Arnulphi Metensiū Mediomatricum episcopi: Inde Brabantiæ ducatus, Boloniæ, Arduennæ, Hasbaniæ, Lotharingiæque duces, Louaniensiū, Hannoniensium, comitesque Hollandiæ orti sunt, vnaque sanguine iuncti, etiam fidem proceres omnes inde prognati iunxerunt, & hucusque indeprauatam seruarunt, seipsis semper (ob fidei religionisq; merita) & feliciores, & duce virtute, fortuna comite potentiores, nobiliores, augustiores. Non enim tantùm Flandria aliæque Belgicæ xvij. prouinciæ, verumetiam regna plurima, Hierosolymitanum, Siculum, Neapolitanum, Indicum, Hispanicum, ipsumque adeò imperiū Germanicum siue Romanum accessere. Sicut enim olim prisci Romanorum Imperatores, Imperij pomæria prorogantes, diuersis prouinciis diuersos cōsules ac præsides, aut proconsules, aut proreges constituebant: ita Constātinus Mag. Iouinía. Valentiniani, Theodosij, Carolus Mag. & omnes

*Al. Clotharij

omnes retro fidei terminos extendere ſtudentes,& hoſtium incurſionem prohibere cupientes, milites cuique limiti præficiebant ac Markæ. Et ij quidem primùm milites, deinde cuſtodes, poſtea Præfecti limitum ſiue limitanei, poſtremò Comites Markæ & Markiones dici cœperunt, vel Comites de hac aut illa Marka, ſeu limite; exempli gratia: Hiſpaniæ, Britanniç, Galliæ, Gothiæ, Germaniæ, cæterarumq; ditionum Chriſto fideique Chriſtianæ nuncupatarum. Id quod ſæpe repetit Aimoinus lib.iiij.cap.xcvj.xcviij.cv.cvij.cix. cx.cxiij.cxvj. lib. v. cap. xxxiiij. xxxv. xl. xlj. Vtrũ verò Burij, Eburones, Arij, Gotthini, Quadi, aliique Germaniæ populi inde Marcomannorũ nomen apud Cornel. Tacit. multique reges Francorũ Marcomiri ſint ſortiti, ſtudioſi viderint, à Quadis nobis manaſſe, quem vocamus Teutonicè **quaet**/id eſt, malitioſum facilè cõiecerim: quod, quando pueros ceu lamiis ac terriculamentis volumus percellere, dicimus, Vẽturum d. **Quademan**. Neq; ſanè Marcomanni ab amne ſuperioris Auſtriæ, vbi aliquando ſedes habuêre, denominantur; ſed quòd eſſent veteris Germaniæ

maniæ gentes limitaneæ, vſque ad Oceanum Britannicum, permiſta ſylua Ardenna, pertingentes. vti ex Cor. Tacit. Laz. & aliis liquidum eſt. Markæ autem cuſtodiam ob locorum vaſtitatem, & ab inuicem intercapedinem nimiam, nonnunquã in plures Comitatus, limitisq; eiuſdẽ Præfecturas diuiſam, apud Aimoinũ, quem citauimus, reperire eſt, non ſemel. Ita verò Markionibus hic olim honor delatus eſt, vt etiam eſſet graue pondus honoris. Agebatur ſiquidem cum eis repetundarum, aliisq; pœnis grauiſſimis mulctabantur, ſiquando ſuam Markam non rectè fuiſſent tutati aduerſus Barbaros.

Eodem modo ſæpe aliâs ob huiuſmodi officia, Principes ſuos Vaſallos beneficiis ſunt proſecuti, & inde tot paſſim Comites creati ſunt. Sic Ludericus ſecundus Flandriæ Foreſtarius à Carolo Mag. eiuſdem Flandrię Comes eſt deſignatus, anno circiter vij^{c}.lxxx. quum antea ſolùm fuiſſet Dominus Harlebekanus. ſortituſque eſt partem limitis & oræ ſiue Markæ Britannicæ donatione Caroli Mag. iure hęreditario, vti diximus. In Danorũ Marka rex regno potitur, patria fidei Ro. ſymbolum

bolum retinet. Verùm hæc aliò pertinēt. Nos ad institutum reuertamur.

Apud Pannones, Rugos, vniuersósque Sclauos, & per cūctam Sclauoniam (quæ esse decies maior Saxonia dicitur, Boëmos, Polonosq; & omnes qui trans Oderam flumen sunt populos perstringens) iterum & iterum per Adelbertum cœnobitasq; alios euāgelizatum est, Otthone j. & ij. A.A. anno circiter ix^c.lx.

Lupold. Vencesla. Bohem. Dlugoss. Backscaiscen. Mich. Rit. lib. 1. Bōsin. decad. 2. lib. 1. Seb. Munst.

Item apud Hungaros Henrico ij. Imp. anno plus minus m.

Apud Apodricas Sclauos, Henrico j. A. anno viij^c. xx. Item eodem Imp. apud Nordmannos & Danos.

In Boëmis multi inaugurati sunt Christo anno ix^c. in rebus agente (vt sic dicam) Suatuplugo rege Sclauorumque principe, & Boëmiæ Regem Bornionem ita inducente, anno, & quod excurrit, ix^c. Imp. Conrado j. A. Io. x. Pon. Max.

Vngaria ab Hunnis etymon & originē pariter habens, in fidem religionemque concessit Otthone j. Imp. anno plus minus ix^c. xxx. Hungarorum rege Gaycza patre, & S. Stephano filio, & Adeodato comite operam nauantibus, Adelberto Pra-

gensium episcopo non indiligenter quoque manum admouente. Denique post diutinam & plusquam Satyricam atque Barbaricam debacchationem in clerum vniuersumque ordinem ecclesiasticum, in templa, sacratasq; icones & imagines, in sanctorum Diuorum omniũ reliquias venerandas, in sacrosancta ipsissimaque adeò Sacramenta, reparator emendatorque Reip. Christianæ apud Hungaros ceu cælo demissus datusq; est Andreas Rex, anno m.xlij. Henrico iij. Imp. Benedicto ix. Pont. Max. Vide Æneam Siluium.

Pannonios fidem integramque religionem seruauisse mihi admodũ videtur, al. Iouinianũ. quòd præter alios, *Iouianum, Valẽtinianum, & Gratianũ Imppp. AAA. ex Pannoniis oriundos sit scitum, quorum sanctionibus ac legibus in officio contentos crediderim.

Aldenburgenses, seu Oldenburgẽses, necnon Lubecenses fidei rudimenta & velut incunabula acceperunt ab Adelgado Bremensium archiepiscopo, Otthone j. Imp. Io. xij. Pont. Max. primusq; illis antistes consecratus est S. Marcus, siue Marco, anno plus minus ix^c.l.

Melrel-

Melrelburgẽſes,& qui Mechelburgẽſes,& Magnopolenſes,& Suernienſes ſortiti ſunt epiſcopos ſecundum quoſdam Lothario j. Imp. anno viij^c. xl. ſecundum alios,Otthone j.A.anno ix^c.xxxviij.& primus illis epiſcopus deſignatus eſt S. Ioannes Scotus martyr: quod cenſent F. Irenicus,Munſter.Democh.

Razeburgenſium primus præſul fuit Ariſto Hieroſolymitanus anno, & quod excurrit,ix^c.lix. Otthone ij.A. Benedicto vj.Pont. Max.

Epiſcopatus Friſingenſis auſpiciis, donationibusq. Taſſilonis tertij,Boariæ ducis, eſt inchoatus. Iſte Taſſilo multũ charus fuit Adriano j.Pont.Max.adeoq. familiaris,vt Theodonẽ filiũ ei obtulerit ſacro fonte luſtrandum. Fundauit apud Carnos,Carinthios,& alibi monaſteria & eccleſias.Corbianũ,vel, vt aliis placet, Corbicianum Gallum Roma venientem per vallem Tridentinam humaniſſimè benigniſſimeque excepit, habuitque;& eccleſiam Friſingenſem ſacrare iuxtà ac adminiſtrare iuſſit,anno,& quod excurrit,.vij^c. xl. Pippino Craſſo Caroli M. patre Francorum rege. Qui verò huc dementiæ veneri t,

Vide Rhegin. Prumienſem, Ottho.Friſin. lib. 5. cap. 25. Iren. lib. 3. cap. 43. Seb. Munſt. lib. 3. Gaſp.Bruſch. Eguihartum VVolfgan. Laz.Democh. Aimoi.lib 4. cap. 79. 80. Lupold. lib. de zelo vet. princ.Germa. cap.6.

nerit, vt ampliſſima ſorte minimè contentus, vxoriis illecebris (ô neceſſarium malum) circumuentus, perduellionē ſit meditatus; & concinnatis dolis, conterminos Hunnos in Carolum Mag. cui erat Vaſallus iuratus, concitarit, eâq; de cauſſa damnatus capitis, Imperatoris clementia in monaſterium vnà cum filio ſit detruſus, & monaſtico more attonſus, nolo hîc commemorare. Satis eſt iſthoc exemplo diſcere, lubricam eſſe fortunæ proſperitatem, nullumque non, fortunæ ſecundantis omnia, ſtatum, humanis caſibus eſſe obnoxium.

Ratiſponæ quidē, ſicut & Churæ Rhetiæ, & Auguſtæ Vindelicæ in Sueuis (vti diximus) Lucius Cyrenenſis anno plus minus cx. Euangelicam ſementem fecit; deinde plantatum iſthic agrum rigauit imbre ſacro S. Narciſſus epiſcopus, qui D. Hilariam nobilem matronam, eiusq; filiam nomine Afrá Chriſto aſſeruit, Cypri retro temporibus reginas; itemque Soſimum Hilariæ fratrem, quem ibidē baptiſmo initiauit, indito ei nomine Dionyſij, eumquē epiſcopum Auguſtę dedit. Ambroſium quoque aliquot iſthuc apo-

ſtolos

ſtolos deſtinaſſe inquiunt, S. Albanum & Theoneſtum Philippenſium epiſcopum, ad extirpandam ſectam Arianam illic graſſantem, anno plus minus ccclxxxviij. Valentinia. ij. & Theodo. j. Impp. Numeratur etiam Gradus presbyter directus ab Euſtachio Auguſtæ. epiſcopo, vt vices ageret in Concilio Chalcedonenſi epiſcopi abſentis, anno circiter ccccxl. Leone Pont. Max. Marciano Aug. Fuerunt item iſthic apoſtoli, anno, & quod excurrit, v^c. lxiiij. Iuſtino ij. A. Ioan. iij. Pont. Max. Fortunatus, Philippus, Cyriacus, Magnus S. Galli diſcipulus. Neque deſtitit vnquam Auguſtę epiſcoporum, à Soſimo illo Dioclet. & Max. Impp. vſque ad modernum S.R.E. Cardinalem Illuſtriſſimum D. Otthonem, virum cum pietate, tum eruditione ornatiſſimum ſpectatiſſimumque, ſucceſſio; neque vnquã aut refrixit fides, aut religio remiſſa eſt, ante natam illam communem Germaniæ almæ pernicioſam luem Lutherum.

Ratiſponæ epiſcopus dicatus eſt vnus poſt alium Gebbardus, Eberhardus, Vulfgangus, Imp. A. Carolo Mag. ſi Hermanno credimus; ſin Otthoni Friſingen-

ſi, multo ante Carolum Mag. Quumque iſthic velut interregnum fuiſſet aliquantiſper, & epiſcoporum deſiiſſet ſucceſſio, Ludouicus pius Caroli F. oraculo iuxtà & miraculo admonitus Guntharium monachum epiſcopum dedit, vt habent Annales Franc. Ottho Friſingenſ. Democh. Gaſpar, Irenic.

Magdeburgenſes dudum ad fidē conuerſi, demum anno, & quod excurrit, ix^c. lxxj. Albertum epiſcopum ſunt cōſequuti, iiſdem auctoribus.

Pomerani ac Stetinenſes quum è Vandalis ſint egreſſi, nō dubium eſt quin vnà cum illis fidei ſint conſecrati olim. Cratzius tamen eos ad fidem adductos refert anno circiter m.cvj. Henrico iiij. Imp. Paſchali Pont. Max. Boleſlao iij. Poloniæ Bohemiæque rege eis imperante, & ad fidē ſemel iterumque receptam etiam pœnis ſancitis grauiſſimiſque legibus compellente, quod notát Dlugoſſ. Vincent, Martin. Chromer. lib. iij. Hic Hēricus primus Danos bello & armis petiit, quòd à fide defeciſſent, & ad recipiendam quam repudiarant religionem coēgit. Identidem fecerunt Otthones, omneſque hactenus

Lib. 3. cap. 28 Vandaliæ.

Lar.

Impe-

Imperatores Catholici exemplis Cōſtantini, cæterorumq́ue Conſtantinopoleos Imperatorum, tum Caroli Mag. & reliquorum, quos recenſere non eſt neceſſe, neque huius propoſiti. Similiter Canutus iiij. ſæpe è ſua Dania bello adortus eſt Eſtones, Curates, Sambones, aliosq́ue populos, & vi belli ſeruire religioni cōpulit. V.valdemarus Daniæ Rex lxxvij. cognomento Mag. Vvendos, Herulos, Rugos & alios, non raro vexauit, bellisq́ue infeſtauit, ob fidei defectionē, anno m. clxj. Neque vlla vnquam ſibi bene conſtitit Reſpub. quæ non leges religionesq́ue quidē præſcriberet omnibus, quæq́ue non, volentibus quidem præmia, id eſt bonis; nolentibus verò, malis, ſupplicia decerneret. Lege mihi D. Auguſt. circa illud Pſalmi ij. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrā, &c. Sicut enim inde ab apoſtolorum temporibus fuerunt genera quædam vitæ, quæ ordines hodieq́ue appellamus, quæ ſeruiebant fidei Chriſtianæ amplificandæ, quale fuit inſtitutū cœnobiticum & communiter viuentium, de quo S. Lucas in Actis Apoſtolicis, & Aſcetarum & Therapeutarum, auctore

In hac ratione Reges & Imperatores ſunt nutricij, & Reginæ ac Imperatrices ecclesiæ Chriſtianæ olim promiſſæ Iſaiæ 49. nutrices.

Epiſt. 48. ad Vincentiū & 50. ad Bonifacium.

Act. 2. 3. 4.

D. Marco, de quibus Philo & historici vniuersi; deinde monachorum, eremitarum, anachoretarum, cœnobitarum, feruente persecutione, in solas terras se recipientium; demum sicut fuerunt ordines S. Basilij, Hieronymi, Augustini, Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici, Guielmi, & aliorum; iiq; (inquam) militabant religioni Christianæ ampliandæ: ita semper ab initio, quo reges Christo sunt initiati, fuerunt, qui nomen dederunt fidei defensandæ ac propugnandæ. & quemadmodum Dauid, Machabæi, aliique infiniti in veteri lege, præliabantur prælia Domini, ita citra Constãtinum Mag. qui præter duos Philippos A. A. patrem & filium, Imperium Christo nũcupauit, semper fuêre ordines quidam non tantùm dilatandæ, verumetiam armis tutandæ religioni, militantium: ij verò cuncti instar Constantini Mag. Iouiani, Valentinianorum, Theodosiorum, cæterorumque principum Catho. crucem ceu gestabant: sed discolorem, alij viridem, alij rubeam, alij albam, alij aliam.

1. Reg. 25. 1. Mach. 1. & seq.

Symbolum professionis.

Eius propositi seu instituti sunt milites S. Io. Baptistæ à Io. Hircano Machabęo tra-

hen-

hentes originē, aut certè Io. Eleëmosynario patriarcha Alexādrino, Phoca Imp. A. Item, id quod apud Volaterranum copiosè est reperire lib. xxj. Anthrop.

Milites Templarij apud Rhodum & Maltham insulas tum in Gallia, & Germania.

Theutonicorum S. Mariæ Milit. ibidē: horum subinde meminit S. Bernard.

Alcantaræ in regno Castellano & Lusitano. Milit.

Calatrauæ apud Toletum. Milit.

S. Iacobi in Hispania. Mil.

Iesu Christi in Portugallia. Mil.

S. Sepulcri in regno Valentiæ & Aragoniæ. Mil.

Syluenses in Lusitania: Neq; aliò spectāt equestres ordines aurei velleris apud Burgundos, & in domo Austriaca; S. Michaëlis in Galliis; caligulæ apud Anglos, nisi ad fidem protegendam. Mil.

Quoties verò crucis & sacri belli militia fuerit olim prædicata, quàm ardentibus votis hāc in Turcas, Saracenos, Mauros, hæreticos, sæpenumerò Reges, Imperatores, Principes, Duces, Comites, Barones, aliique ex tota Europea Christianita-

te adierint, non est huius loci differere. Multa in eam rem scribunt Egnat. Fulgos. Guiel. Tyrius, Io. Herold. Benedict. de Acolt. Aretin. Sabel. & alij. Religiones autem creberrimè ferro vendicatas assertasque fuisse, non tantùm Christianorũ, verumetiam exoticorum Ethnicorumq; exemplorum chiliadas, memini me legere, apud Tit. Liu. Plutarch. Val. Max. reliquosque scriptores: sed hæc aliâs.

lib.1.cap.1. lib.1.cap.1.& lib.5.cap.6.

Liuonia cura S. Medardi episcopi, & post eum D. Alberti sedulitate morũ indolisq; barbariẽ dedidicit, & pedetentim ad fidei Christianæ regulam adducta est anno plus minus m.ccv. Friderico Barbarossa Imp. Hono. iij. Pont. Max. Est in hâc rem ibidem id temporis institutus ordo sacræ militiæ aduersus impressiones Tartarorum, aliorumque Barbarorum; quod habet Mart. Chromer.

lib.7.

Lituania, vt aliæ complures immanes seruilisque ingenij nationes, cum legum, tum militum Teutonicorum & Cruciferorum, quorum tunc erat magna frequẽtia, metu, fidem religionemque Christianam recepit, & eâdem opera Vitum antistitem,

ſtitem, Friderico eodẽ A. anno m. ccxxx. lib. 2.
Cruciferis id priuilegij, extinctis pridem deletisque Templariis, erat ab Imperatoribus A. conceſſum, à Põtificibus Max. firmatum, vt quaſcunque poſſent, inuaderent infidelium, aut à fide defectorum prouincias, easque tum occuparent, tum etiam ſuo iuri vindicarent.

Nulla erat id temporis per totam hãc Europam occiduã, prouincia, in qua non & cœnobia plurima quorumuis ordinũ, eaque frequentiſſima eſſent, & numero perſonarum ac pietatis doctrinæque nomine ampliſſima.

Tartari ad Chriſti fidem permoti ſunt atq. promoti rege ipſorũ Caſſahã miraculo quodã ad Chriſtũ conuerſo, anno plus minus m. cc. lxx. Rodulpho Imp. Grego. x. Pont. Max. Vti habẽt Sabell. & Guiel. de Nangiaco. Deinde Tartariæ proceres cũ & Lateranẽſi ſub Innocent. iij. Pont. Max. & Lugdunenſi Concilio affuiſſent, vnà Michaële Paleologo ſuſcepto fidei Sacramento, religionem Chriſtianam ſuis terris populisq. reportarunt, anno plus minus m. ccc. Clemẽte iiij. Pont. Max. S. Ludouico & Carolo Francorum regibus,

teſte Blond.Fla.decad.ij.lib. viij. Quo etiam tempore Turcarum Imperator Azatines palàm Chriſti fidem Romanamque religionem eſt profeſſus Arſenio patriarcha Conſtátinopolitano; quod refert Niceph.Gregoras hiſtoricus lib.iiij.

Samogetia Chriſtiano nomine cenſeri cœpit Sigiſmundo A. Ioan. xxiiij. Pont. Max. anno m. ccccxij. quod liquet ex Mart:Chrom.lib.xviij.

Lituani relapſi à fide,reparati ſunt paulo ante Samogetas anno plus minus m. cccxlvj. Vrbano vj.Pont.Max.Carolo iiij. Imp. A. Ioannis Boëmiæ F. qué Onuph. Panni. Veronenſ. ſcribit auctorem Bullæ quæ cognominatur Aurea. Vide Seb. Munſter.in Coſmo.

Cumani, Boznenſes, Lipnenſes, Patrini, aliique Sclauoniæ populi complexati ſunt fidem Chriſti, Tartarorum ſuperſtitione abrogata, enixiſſimè ſummiſq; conatibus ſuam nauante operam Ludouico Hungarorum rege, anno,& quod excurrit,m.cccl. Clemente vj. Pont. Max. apud Auinionem Galliæ degente,auctore Mich.Rit. lib.ij.& Bonfin.dec.ij.lib.x.

Omnium nouiſſimè acceſſit noſtræ fidei

dei,aut potius ad eam rediit nouus orbis, quem vocant, omnesq́ue illæ lautiſſimæ & auri & quarumque aliarum rerum ditiſſimæ Indiæ, partim D.Philippo Hiſpaniarum regi cognomento Catholico,Flādriæ dudum quidem deſideratis amoribus,at Hiſpaniæ deliciis inexhauſtis, partim D.Sebaſtiano Luſitaniȩ Regi rei Catholicæ ſtudioſiſſimo parentes, abhinc annos plus minus cc. cū primis fratrum Minorū, tum multo pôſt tempore eorū, qui Societatis Ieſu appellātur,operâ Chriſto Domino conquiſitæ.Remānſerant tamen iſthic alibi quidem vetuſtæ & priſcæ religionis à S. Thoma prædicatæ reliquiæ ceu futuræ frugis quȩdam ſemina: Baptiſmus paruulorum; ieiunium, precum in delubris frequentia,S. Crucis aduerſus dæmonum incurſus teſſera, vti ex Petro Bellonio,Arabe Saraceno Grāmat. Petro Mart. Ludouico Vartonian.Maximiliano Tranſſyluano, Io.Barrio, Cadomuſto, aliisq́ue ſcriptoribus manifeſtum eſt. Incidi ego nuper in Hiſpaniis Valliſoleti (vbi tūc noſtra Comitia generalia præſide illuſtriſſimo reuerendiſſimoq́ue DñoD.Alexādro Cribello Viceprotecto-

re or-

re ordinis digniss. anno 1564. agebantur) incidi (inquã) in Reuerendũ quendã canicie ac moribus patrẽ (nomẽ mihi excidit) ministrũ (vt vocamus) ordinis S. Frãcisci Prouinciæ Peroutanæ Is referebat plurima isthic esse priscę & ab apostolis institutæ religionis vestigia, & hinc esse gentem satis morigerã, tractabilemq. ac facilem ad fidei religionisq. Christianę reparationem. Ditionẽ verò esse omnium & opulentissimam rerumq. omnium locupletissimam, & amœnissimam pariter ac temperatissimam: deinde non insulam; sed terram firmam, continentemque affirmabat, sextuplo vastissimis illis Hispaniis patentiorẽ, vtrunq. polum arcticum & antarcticũ hinc inde spectantem, neq. maiorem regionem vno nomine comprehendi. Incolas illos inquiebat, ipsos esse Antipodas, apud quos tunc se degere aiebat, supra Peru, & quidem Oceanum inter Hispaniam & illos populos interfluere, quem haud temerè vixque octo mensibus legere conficereve valuerat. Tot verò tantasq. mihi allegabat suorũ Antipodum partim Geometricas, partim Astrologicas mathematicas probationes, vt cũ

ex Platone, Macrobio, M. Cice. Mela, D. Lactãtio, S. Hieron. S. Augustino, Isidoro secus doctus essem, quũ mihi demũ Tapro banã istic insulam nominaret, facilè concesserim in sententiam: tum etiã quòd ad Australẽ plagam esse memoraret, quã ob interfusum maximũ immensissimumq. mare memineră olim, M. Tullio auctore, mortalibus prorsus incognitã; Sumatram autem, olim Taprobanam, diu antea ab apostolis penetratam. Tametsi legere sit quosdam Augusti iram fugientes per imã Æthiopiam & mare Atlanticum ad Gades Herculis enauigasse, & Carthaginenses quosdam ab Herculeo freto in mare rubrum Arabicum. Alexandrum Mag. quoque Persicum sinum, mare Indicum, Taprobanam, aliasque Indicas insulas ac terras armis explorasse, & partim arte, partim vi viam sibi aperuisse, ex historiis notum est. Narrabat item ille R. P. apud istos Antipodes siue ἀντοίκους, exque diametro contra nos positos, celeberrimum, frequentissimumque orationum studiũ; ipsos verò adorare vnum Deum trifrontem, cuius si quæras rationem ignorant, nisi quòd ita a maioribus acceperint, &

in Timæo lib. 2 Cic. lib. 4. Acad. lib. 6. de Rep. lib. de ci. c. 9. lib. 3. de fals. sa. cap. cap. 24. super Ezech. 1. lib. 9 Etymo. cap. 2. Aug. de decẽ categorijs. cap. 10.

Atlanticã regionem veteres insulam faciunt.

Voo monarcha, penes quem ſumma religionis & Reipub. ſemper fuit. De Antipodibus ſiquis plura deſideret, reperiet apud Ioachimum Vadianum in Melam: nos ab Antipodibus inferis, ad ſuperos, & inſtitutum vela orationis vertimus.

Cæterùm, vt iam tādem ex multis antecedentibus (quæ vocat M. Tull.) concludamus, & quippiam inferamus quod firmum ſit & ſolidum, nulla parte hians, ſibique inconſtans, quærendum ab aduerſariis eſt, errauerintne omnes iſtæ apoſtolicæ eccleſiæ, an nōn. Si aberraſſe dixerint, inferendum certo certius, Chriſtum non ſatis ſtetiſſe verbis ſuis & ſponſionibus S. Petro, ſenatui apoſtolico, toti eccleſiæ factis de pædotribe veritatis cum mittendo, tum ſempiternùm partibus ſacroſanctæ eccleſiæ ac velut lateri inſtar vel ducis vel viæ comitis adhæſuro. Quod ſi errauiſſe negent, ſeſe toto cælo totaque via aberrare, & quidem ſcientes prudētesq;, veriſſimo dilemmate, tanquam cornuta acie, vnde elabi nulla ratione queant, implicari, conſtringi, concludi confiteantur oportet. Hic igitur murus aëneus eſto, nil conſcire ſibi eccleſiam, quæ perpetuo cogno-

gno-

gnomento ac proprio Catholica nuncupatur, nulla pallescere perfidiæ, hæreseωs, erroris culpa, hinc vsque ad apostolos ipsumque adeo Christū Quocirca hæc omnium populorum, omnium locorum, omniumque temporum, cum tanta ingeniorum & morum, quanta linguarum, dissimilitudine in tantam eiusdē planè fidei religionisque concordiam conspiratio, argumento est probatissimo, omnes illos populos, suis quosque & locis & temporibus, in eàdem tamen schola, ab eodēque didascalo ac pedagogo, hæc tam prorsus eadem doctos esse debere. Vnde enim tanta nostrorum dogmatum, rituumq. antiquitas, nisi à Numine quodam præside? Vnde tātæ antiquitati, tanta cum omni posteritate consensio? Vnde tantę consensioni, tam vetustæ, tam bene æquabiliterque, non cum vna tantùm gente, sed cum omnibus, non semel, sed semper, non hic tantùm, sed vbique, quâ orbis patet, conuenit? An hæc sine numine Diuum, an casu, an arte euenire arbitrabimur? Certè quo antiquius quid, hoc, si Tullio credimus, diuinius; quo communius pluribus, eo me-

li. 2. de legib. lib. 1. de natura Deorum.

melius; quo sibi semper & in omnibus seu locis, seu populis, seu ætatibus similius, hoc perennius, Deoque sempiterno sibi semper in omnibus simili propinquius. Ita nimirum mirionibus illis in actis
Act. 2. apostolicis satisfecit S. Petrus; & contra eos, pro se suisq. intulit: Hoc opus ob quod obstupescitis, non humanũ (inquit) est, sed diuinum, nõ dolo malo, sed diuinis promissis conceptum & fultũ, non hominum malitia, sed Dei bonitate plenũ. Mirabantur illi eosdẽ homines eiusdem nationis, eisdem linguis, eadem, sed diuerso modo & idiomate differente, loqui non differentia. An non (si boni æstimatores esse velimus) multo amplius mirandum istuc videri debet, tot ingenia, tantam hominum varietatem, tam diuersas linguas, tam diuersa idiomata, tanta præsertim & locorum & temporum intercapedine dirempta, tam paria, tã æquabilia, tam eadẽ prorsus sonare? Hãc credimus Sanctorum communionem, in qua cẽsos dicimus beatos; non censos, damnatos perpetuùm. Hæc est Ecclesia, contra quã portæ inferorum, quibus sunt mille nocendi artes, incassum nituntur! Hæc est co-

columna & firmamētum veritatis, à quo ſe auelli Chriſtianus quiſque ægriùs moleſtiuſque ſinere debet, quá vitam ipſam eripi; à quo vel latum culmum (quod inquiunt) recedere, perire eſt. In arca ſalus, extra arcam exitiú eſt. In Eccleſia cathol. cum metu & tremore adhibitis ſacramētis, ſalutem quiſq. ſuá operari poteſt; extra eccleſiam ſacramēta eſſe poſſunt, prodeſſe non ita. Quum igitur iam ab aduentu Saluatoris vſque ad noſtram ætatem, id eſt, ab apoſtolis vſque ad noſtri temporis fæcem, quomodo & per quos Chriſti Eccleſia nata ſit & adulta, perſecutionibus creuerit, martyrijs coronata ſit, confeſſionibus ornata, & illis quidem tanquam roſarum, his velut liliorum ſertis redimita, habeamus, & poſtquam ad Chriſtianos principes venit, potentia equidem & diuitijs maior auguſtiorque, ſed virtutibus meritiſque facta ſit minor, & ſuapte fortuna feliciore, cœperit eſſe infelicior, minuſque beata; Quum (inquá) Eccleſiam catholicam à Chriſto ſuſcitatam, ab apoſtolis per orbem vniuerſum propagatam, ad nos vſque porrectá, deriuatamq. oſtenderimus, fidei regulis notiſque ceu teſſe-

Hiero. in vita S. Malchi.

 ris

ris quidem parem,ſed non item fidei operis & actis: quis ferat hæc putidiſſima vitijs ſæcula (vt S. Paciani in Pyrenæi iugis Barcilonæ epiſcopi verbis vtar) ſacros canos apoſtolici verticis euellere niti? Ex illo tempore quo Chriſtus, quo apoſtoli vixerunt,ſucceſſio vel ſeries epiſcoporum non eſt interrupta,neq. ab aliquo alio,niſi ab Eccleſia per epiſcoporum vbique ſucceſſiones tenemus has vel illas ſcripturas eſſe canonicas aut apoſtolicas: vnde igitur niſi ab eadem Eccleſia, lirerarum ſacrarum ſenſa petenda ſunt? Illa enim quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus,quæ quidem toto orbe ſeruantur,datur intelligi,vel ab ipſis apoſtolis, vel plenarijs concilijs (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata ac ſtatuta retineri. Nam traditionem apoſtolicam refutare,magnam euangelij ipſius (teſtibus D. Ireneo Lugdunenſium, & D. Baſilio Cappadocum, epiſcopis) adeoque ipſius Chriſti qui traditionum euangelicarum eſt auctor, eſt abrogare & conuellere auctoritatem. Quantum verò, non dicam temeritatis ſacrilegę,non dicam extremę dementiæ,ſed fanatici furoris inſit illi veteri

Aug. lib. 28. cont. Fauſt. Manich. cap. 2. & ſequent. lib. 31. cap. 21 lib. 33. cap. 3. & ſeq. epiſt. 118. ad Ianua. Tertul. lib. de præſcrip. hæret. Irenæ. lib. 3. cap. 1. 234. Vincent. Lirinēſ. Baſil. lib. de ſpiritu ſancto cap. 27 Alexander Pont. Alexād. epiſt. ad Conſtant. Mag. Io. Damaſcen. lib. 1. de cultu imaginum.

teri hæreticorum cauillationi, *Apostoli, reliquíque non intellexerunt diuina oracula; Nobis Deus per Spiritum suum reuelauit nuper*, nemo ignorat. Quid enim? siquid cōtrouersiæ nascatur, siquid in quæstionem nouam recens veniat, nónne ad antiquissimas quasque ecclesias recurrendum est, in quibus sunt versati apostoli, quas sanguine dedicarunt, & ab eis accipiendum quod certū, quod verum, quod liquidum sit? Quid vero? si neque apostoli nobis scripturas reliquissent, nónne oporteret traditionis ordinem sequi, & ex illis quærere quibus ecclesias commiserunt? S. Augustinus profectò istuc detulit Ecclesiæ, vt nec euangelio fuisset crediturus, nisi eum Ecclesiæ commouisset auctoritas. Scripturas enim in libris, tāquam in arboribus folia, in Ecclesia sensum & intellectum esse sciebat, easq. nō in legendo, sed in intelligēdo consistere. Multo sanè elleboro opus est, multæq. nō suffecerint Anticyræ eius insano curādo capiti, qui post apostolos, post tot martyrū confessorūq. myriadas, post tot ecclesiarum omnium pastores, doctores, episcopos, sibi semper adhuc quippiam censet perquirendum,

Contra epist. Fundamenti cap. 5.

Hiero. cont. Luciferianos.

&indicandum. Te pacatum itaque reddat (inquit D. Basil. quẽ D. Theodoritus lumen orbis terrarũ vocat) traditio. Dominus ita docuit, sic Apostoli prædicauerunt, ita Patres obseruarunt, confirmarũt martyres: sufficiat dicere, Ita edoctus sum. Si quando alia quàm didicimus, à nouatoribus suggerantur; hac machæra, ceu Herculis claua, retundenda sunt, & istoc antidoto aduersus vitilitigatores vtendũ, auctore S. Athanas. Patres & maiores nostros non ista sensisse, non ita docuisse, nõ sic seruauisse. vtroque ergo tempore siue aiant, siue negent quippiam hæretici secus atque traditum, & hactenus in ecclesiis apostolicis traditum, aut per episcoporum, doctorum, pastorum successionem perpetuam diffinitũ habitúmve est; hoc singulari vmbone excipiendum, repercutiendúmque est, ne syllabam quidem vnam, præter ea quæ accepimus (vt inquit Basil.) commutandá, aut in dubium vertẽdam. Id nobis persuasum esse debet, nihil magis nefarium esse, quàm transgredi terminos à patribus positos. Si enim Terminus ille nulli Deorum sibi cedendum putauit, de quo Ouid. 2. Fast. quis ita sacra

Epist. ad Epictet. episcopum Corint.

Apud Theodorit. Eccle. hist. lib. 4. cap. 19.

ſacra profanis miſcere audeat, vt rituum, Epipha.to.3. lib.1. hæreſ. 75.
religionumq́. modos ac fines, vltra quos
citraq́ue nequit conſiſtere rectùm, immu
tet, tráſferat, inuertat? Hanc noſtram eſſe
mentem altè animis repoſitam, hanc ſoli-
dam ſtare nobis, firmamq́ue ſententiá di-
cendũ, quicquid illi, ſiue minas, ſiue blan-
dicias crepent. Neque illorum odium
magnopere metuendum, neque ſtudium
affectandum, aut captanda beneuolentia,
aut eorum timenda maleuolentia, à qui-
bus vituperari maximæ laudi; amari, vi-
tio à probis quibuſque vertitur. Puero- Baſil.ibid.
rum eſt iſtis moueri: eum verò qui bene
ac probè diuinis literis enutritus ſit, nul-
lum genus mortis potius detrectare opor-
tet, quàm religionibus ſacroſanctis nun-
cium remittere. Nihil ego prorſus noua-
torum iſtorũ cauillis oportunius reſpon-
dendum duxerim, niſi iſtuc Pauli apoſtoli 1.Cor.14.
dumtaxat, An à vobis verbũ Dei proceſ-
ſit, aut in vos ſolos peruenit? verùm (quod
de Petiliano Donatiſta dicebat Auguſt.)
litigare & belligerari volunt iſti, non diſ-
putare. lib. 2. cont. lit. Petil. cap. lxi. D. A-
thanaſius iuſtituturus in catholica fide ad Iouianum.
D. * Iouinianũ Imp. A. vti is ab illo efflagitauc-

Niceph. Call. eccle. hist. lib. 20. cap. 47. Theodorit. lib. 4. cap. 3.

gitauerat, suæ Orthodoxiæ certissimum fortissimumque argumentum ita statuit: Omnes ecclesię quæ sunt in Hispania, Britannia, Gallia, Germania, Campania, Italia, Dalmatia, Mysia, Macedonia, Græcia, Africa, Sardinia, Cypro, Creta, Pamphilia, Lycia, Isauria, Ægypto, Libya, Ponto, Cappadocia, denique toto Oriente (exceptis illis paucis ab Arrianis occupatis) nobiscum & cum concilio Niceno sentiunt & sapiunt: non possunt verò tam pauci ijque suopte iudicio, & conscientia damnati, præiudicare orbi vniuerso: ea igitur fides tenenda est, quam tot populi, tot ecclesiæ, tanta consensione, tot annorum centenarios probatam habuere.

lib. 1. cap. 2. 3

Iisdem rationum probationumq. momentis nititur aduersus sciolos illos Gnosticos Valentinianos D. Irenæus Lugdunensis: Ecclesia per vniuersum orbẽ vsq. ad fines terræ seminata, & ab apostolis & eorũ discipulis accepit eádem in Christũ fidem: hanc fidẽ, hác prędicationem (ait) diligenter custodit, quasi vnam domũ inhabitans; & similiter iis credit, quasi vnam animam habens, & vnum cor; & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit

quasi

quaſi vnum poſſidens os. nam etſi in mundo ſint loquelæ diſſimiles, attamen virtus traditionis vna & eadem eſt. Neque hæ quæ in Germania ſunt fundatæ eccleſiæ aliter credunt, aut aliter tradunt; neque hæ quæ in Hiberis ſunt; neque hæ quæ in Celtis; neque hæ quæ in Oriēte, neq. hæ quæ in Ægypto, neque hæ quæ in Libya, neque hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: ſed ſicut ſol creaturæ Dei in vniuerſo mundo vnus idemque eſt, ſic & lumen & veritatis prædicatio, vbique, eodemque modo lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad agnitionem veritatis venire. Et neque qui valde præualet in ſermone, ex ijs qui eccleſiis præſunt, alia quàm hæc ipſa dicet. nemo enim eſt ſupra magiſtrum, neque infirmus in dicēdo deminorabit traditionē. Cùm namque ſit vna eademque fides, neque is qui multum de ea poteſt dicere, amplius dicet vnquá quàm res ſit; neq. qui parū dicendo valet, dicet minus quàm oportet, aut infrà quàm res eſt. Neque nos mouere debent tot tantæque procellæ ſeu hæreſeωn, ſeu perſecutionum, ſeu morum temporúmve malitia tanquam tempeſta-

tes quædam ingruentes,& nauiculæ S.Petri ſumma vi imminentes, ac extrema quæque comminantes, quum & longè grauiores ei ærumnas ſæpe multis antè temporibus, & eam ſemper ſeipſa clariorem euaſiſſe, ſexcentis exemplis liqueat, perpetuosque ex bellis hucuſque triumphos duxiſſe. Siue enim penitius præteritorum temporum nequitiã inſpiciamus, non extinctã turbine,non ventorũ vi aliò raptam,non fluctibus rabidis perturbatã, non fractam,ſed vexatione purgatam, liuoribus ſanatam, necibus viuidam virẽtioremq. Eccleſiam peruidebimus. Siue illorum temporum populos tanquam coram præſentes tecumque colloquentes conuenias,eandem protinus nobiſcum fidem cõfiteri, religionemq. tenere audias. En tenemus omnium cæli climatum, omniumq. terrę angulorum populos,nobiſcum in vnam fidei religionisque ſententiam cõſpirantes. Quid ſi iam omnia mihi Cõcilia paſſim toto orbe inita,quotannisq. coire ſolita ex præceptione ſanctioneq. apoſtolica,recenſenda ſint: quid ſi omnium vbique conciliorum,omnium eccleſiarum,omnium gentium,omnium æta-

Can.apoſt.35 al.36.Cõcil. Nice.1. can.3 Cõcil. Antio. cap.10.

ætatum patres mihi ſint percenſendi; quas putamus copias,quas phalãgas,quot teſtium myriadas in aciem campumq́ue in rem quam diximus,ſum producturus? Si mihi miles vniuerſus conſcribẽdus eſt, qui diu olim ſub tot tantisq́ue Imperatoribus,cùm Romani,tum Conſtantinopolitani Imperij, Regibus Hiſp. Gall.Britan. Luſitaniæ, Daniæ,Sueuiæ, Norueg. Ital.Polon.Vngar.Bohem.aliisque infinitis,cùm defenſandæ,tum propagandæ religioni Chriſtianæ ſeruiuit ab origine prima; quis(oro) locus ſatis patens ſatisq́ue vaſtus eſſe poſſit, qui exercitus eius frequentiá capere valeat? Si omnium Cõciliorum ſanctiones, ſi omnium Imperatorum,Regum,exarchorum, principum leges hîc enumerem;certè & illos mortales religioſiſſimos fuiſſe,in cõfeſſo erit omnibus: deniq. eos quidem obſeruatæ religionis præmia manere; nos verò, ſiue neglectæ,ſiue contemptæ, daturos aliquando pœnas. Equidem ſupplicij tarditatem & dilationem, non pauci aut ignoſcentiam, aut diuinæ prouidentiæ oſcitãtiam exiſtimãt. Verùm ſi rem,vti eſt,diuinam, inquam, offenſam ex æquo & bono metiamur,

tiamur, exemplis temporum præterito-rum; vereor ego vehemẽter, ne Numinis ira tardè ad ſui vindictam procedens, tarditatem ſupplicij, & grauitate & perpetuitate aliqua compenſet; & ne nos inſtar eorum qui fęnus perpetuò gliſcẽs cõtemnunt, in vtramque aurem ſecuri, pœnarum, ærumnarum, calamitatum vſuram tandem recipiamus, & malorum piaculorumq́ue quæ deprecari neglexim9, immenſam. O ſi hæc Belgica prouincia humana voce vti poſſet, quos ederet luctus, quos componeret elegos modos, quàm triſtia ediceret, quæ nemo, quantumuis ſaxeus, tametſi è Caucaſo natus, audiens temperet à lachrymis! O quales, quot, quãtas deponeret querelas, quàm diſſimilibus dominis olim, atque nunc, ſeſe ad miniſtrari defleret! O quantum mutatis, ab illis? ingenua, inquit, ſum & liberali indole nata, neq. obſcuro loco. Fidei religionisq́ue auctores nanciſci quaſi ſorte auſpicata Deus Opt. Max. totius huius vniuerſitatis rerum Præſes voluit, adeoq́. parentes ſeu auos, ſeu abauos, ſeu atauos, Maternum, Memnium, Eucharium, Valeriũ à S. Petro rectiſſima linea fidei deſcendentes,

tes, hucque destinatos; deinde S. Quintinum, Piatonem, Rufinum, Valerium alterum, Eugenium, Crispinum, Crispinianum, Lucianum, Marcellum, Regulum, Fuscianum, Victoricum, Eleutherium indigenam Neruium, Chrysolium Armenium, cæteros seu Romanos seu Gallos S. Clementis Ro. discipulos: hos ego progenitores habui; hi sunt harum vbiq. ecclesiarum antistites; hæc est diuina Soboles cælo demissa sereno; hi patriam hanc suo cruore fœcundam, meritis validam, virtutibus florentem, signis editis rebusq. præclaris celebrem, omni postremò hac ecclesiarum successione, pastorum doctorumque apostolicorum longa serie,

Placent. in cat. episcoporum Tungrés. Brustem. Democh. Pet. de Natal. lib. 5. cap. 116 lib. 9. ca. 106. lib. 1. cap. 57. lib. 2. ca. 55. Antonin. part. 1. hist. tit. 6. cap. 26. Mayr.

Fecerunt pulchra ceu posteritate parentem.

Eius pulcherrimæ prolis, secundum promissa & Prophetica oracula, Imperatores & reges nutritij, Imperatrices, & reginæ factæ sunt, diuino nutu, obstetrices. Et quidem hactenus ita inter Augustorum amplexus, & pientissima vota, omnis progenies hæc adoleuit, sumpsit vires, estque ætatum momentis aucta, vt futuri posteri æstimari non potuerint, Esa. 49.

rint, neque opibus, neque copijs inferiòres. Verùm eheu, ô malum, proh dolor, miserrimum infelicitatis genus est, fuisse aliquando felicem: neque cuiquam tantopere dolet fortunæ felicitas nunquam habita, atque tam turpiter amissa: nihil verius illo elegantissimo dicto Poëtico,

Non minor est virtus, quàm quærere, parta tueri.

Et certè

Floruimus quondam, sed flos fuit ille caducus:
Et fuimus Troës: verùm,
En campos, vbi Troia fuit.

Ita siquidē comparatū est, vt Respub. diu esse incolumis nequeat, quæ non ijsdē artibus atque virtutibus perpetuò seruetur, ac veluti lacte eodem foueatur, quibus fuerat olim parta & educata. Est enim Reip. vt sic dicam, educatio, altera natura. Sicut igitur, mutata nutrice, mutatur habitus statusque naturæ, & proles vario lacte nutrita ferè fit scabiosa, morbisque infecta: ita Respub. primùm delicatissimè educata à matre, deinde à nouerca degenere vbere lactata, non potest non esse humoribus affecta corruptissimis.

Quem-

Quemadmodum verò bene cōſtituendæ ordinádæq́. Reip. prima elemēta ſunt religionum ſacrarū momēta ac rationes;ita declinátis Reip. ne dicam inclinatæ incu nabula ſunt(ſi Iſocrati,Platoni,Tito Liui. Plutarcho, Ariſto. M. Tull.Valer. Max. cæteriſque id genus , credimus) religionum ſocordia,indiligentia,neglectus. Verùm hæc aliàs.

Cæterùm obijciet, imò obganniet fortè quiſpiam, & quæret,vnde ſciamus apo ſtolicas eſſe illas omnes quas retulimus eccleſias . Cui in primis reſpōdemus,Homine indocto nihil impudentius : quicquid enim dicas,nihil dixeris,niſi id dixeris quod ei viſum eſt & probatū. deinde homine malitioſo , nihil magis improbū: is enim ita ſolet perplexari,Nō pactū,pactum;pactum,nō pactū eſt,quod illi libet: & is nō tā ſenſus aut intellectus, quā animi voluntatiſq́. vitio laborat, & prorſus mala mēs,malus animus. Sic olim Manichęi &alij hęretici nōnulli quaſdā ſcripturas admittebāt, quaſdā reijciebāt, vt omnis de medio Scripturarū auctoritas ſemel deleretur(inquit D. Auguſtinus) & ſuus cuique animus, ſuum cuiq. inſomnium auctor

lib.32.cont. Fauſt. Manich.Cap.19. & ſeq. D. Hiero. Epiſt. ad Paulinum.

auctor ſit & auctoris inſtar, quid in quaq. ſcriptura probet, quid improbet, id eſt, nō auctoritati ſubijciatur ſcripturarum, vt quippiá credat, ſed ſibi ipſe ſubijciat ſcripturas, easque ſuo ſenſui ſeruire cogat, etiam repugnantes: vt ideo quid recte riteque ſcriptum videatur, quia illi placet, non quod eo nomine ei placere debeat, quod ſcriptum ſit. Iam verò, vt ad rem veniamus: cur non euangelicæ, apoſtolicæ, eccleſiaſticæ traditioni concedamus, tanta vetuſtate fundatæ, tanto vſu roboratæ, omnium apoſtolorū, martyrum, reliquorumq. virorum clariſſimorum ſanguine, ſanctitate, meritis commendatæ, hucuſque ad vnguem obſeruatæ, quum non aliter, quàm traditione atque relatione alia complura ſciamus, quæ tamen certo certius ita eſſe tenemus? nam, vt magnis cōferre mihi liceat parua, vnde (amabo) Socratem cuncti, quotquot ſunt eius philoſophiæ candidati, credunt Sophroniſci & Panariſtæ filiū? vnde Anaxagorá, Damonem & Archelaum eius fuiſſe inferunt præceptores? Vnde vxores Xantippen & Myrtonem aſſerent? Vnde certatim non paucæ ciuitates Græciæ ſibi

al. Phænaretæ.

Ho-

Homerum vendicant? Vnde Colopho- nij ſuum ciuem; vnde Chij, Salaminij, Smyrnæi,& alij alijque ſuum aſſeuerant, eſſeque contendunt contribulem, niſi ex diuerſa maiorum quaſi per manus traditione? Vnde hoſce quidem Platonis, cognomento diuini, illos autem Ariſtotelis libros mihi perſuaſerim? Vnde hi Theophraſti, alij Demoſthenis, alij M. Ciceronis, alij Varronis, alij P. Vergilij; alij Ouidij, Perſij, Martialis, Iuuenalis, Horatij, Macrobij, Galeni, Hippocratis, aut alij, aliorum, atque aliorum, vſque adeò eſſe creduntur; vt ſiquis neget, non ſolùm refellatur, non ſolùm ſibiletur, verumetiam tanquam demens iudicetur, qui notiſſimæ famæ, certiſſimæ temporum ſeriei, conſtantiſſimo rumori per ætatum ſucceſſionem quaſi per manuum traditionẽ inſolenter pręſumat reclamare? Ego igitur quæ iam in lucem edo, vel ex totius Eccleſiæ Catho. auctoritate à maioribus tradita, vel ex Scripturæ diuinæ literis, vel Phyſica ratione cóllegi omnia. Contra verò rationem nemo ſobrius, contra diuina oracula nemo Chriſtianus, contra

Cic. pro Archia. Aul. Gel. lib. 3. cap. 11. Attic. noct. Herodot. Plutarch.

Aug. lib. 33. cont. Fauſt. Mani. cap. 6.

Aug. lib. 4. de Trinit. Cap. 6

Ecclesiarum Apostolicarum cunctarum consensionem, antiquitatem, vniuersitatem nemo pacificus senserit. Quocirca (vt coronidem addam) qui isthæc negat; is non quæuis, sed totius scholæ Christianæ bases, & fundamenta vsque ab radicibus extirpat, euertitque, & negat prorsus, quæ vocant Philosophi disciplinæ principia, quæ sunt cum primis certa ac vera. Cumque eiusmodi vitilitigatore non rationibus, sed fustibus Aristoteles
Matth. 18. censet agendum: apud Christianos certè, auctore Christo, qui hasce apostolicas non audit ecclesias, inter Ethnicos & Publicanos censendus. Non enim ille, quisquis est, satis intelligit illud altitonantis
Luc. 10. fulmen horrendum: Qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit. Neque ille amens, tantum apostolum vnum vel alterum, non is aliquot Cyprianos, Ambrosios, & id genus alios Christianæ fidei seu Atlantes, seu Achilles inuictos aspernatur; verumetiam apostolicas Ecclesias vniuersas, quas literæ quo-
Aug. lib. 2. cōt. Crescon. gram. ca. 137 que diuinæ celebrant, Romanorum, Corinthiorum, Galatarum, Ephesiorum, Thessalonicensium, Colossensium, Philip-

lippenſium, Laodicenſium; ad quas ſcrip-ſiſſe S. Paulum nemo inficiabitur. Is Hieroſolymitanam contemnit eccleſiá, quam ipſuſmet Saluator fundauit; cui primus poſt Chriſtum S. Iacobus frater Domini præſedit. Idem renunciat Antiochenſi, vbi diſcipuli primùm dicti ſunt Christiani. Item Smyrnenſi, Theatyrenſi, Sardenſi, Pergamenſi, Philadelphenſi, Laodicenſi, quibus iuſſus eſt ſcribere Apocalypſim S. Apoſtolus Ioannes. Item tot alijs eccleſiis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ, Aſiæ, quas inſtituit S. Petrus: denique quicquid alias ſe S. Paulus ab Hieruſalem vſque ad Illyricum euangelio repleuiſſe affirmat. Vt de aliis Aſiæ, Africæ, Europæ, Indiarumque partibus taceam, in quas ex hiſce apoſtolicis laboribus, & plantationibus propagata creuit, hodieque creſcit, Eccleſia. Quid itaque exiſtimanda eſt agere, hic iam nunc, Eccleſia Belgicana, niſi Diûum hominumq. opem & fidem implorare, & auribus cum S. Romanæ Eccl. Sanctiſ. D. N. Pontificis max. Gregorij XIII. Regisque Catho. tum duumuiratui, tum & exarchatui Illuſtriſſ. Ducum de

Act. 11.

Rom. 15.

Temittetani tamen Indi antipodes nõ tam fidem accipiunt, quàm olim acceptã recipiũt: eoſq. primos & typographiæ, & machinarũ, earum, quas bombardas vocant, eſſe inuẽtores non eſt dubiũ: tametſi S. Bonifacius Epiſcopus Moguntinus accuſarit olim D. Virgilium Epiſcopũ Salisburgenſem apud Zachariam Pont. Max. quod pro concione aſſeruiſſet eſſe antipodes, vt habet Auẽtin. lib. 3. annal. Boiorum.

Alua, & Medina Cæli, insusurrare eandem perpetuò cantilenam, nihilq́. præterea, nisi hanc duntaxat auream perorationem:

Et fidei & vitæ me redde priori.

CO-

COLOPHON ATQVE APPENDIX AD ILLVST.

DOMINVM D. FVLGENTIVM de Bragantia, almæ Lusitaniæ suauia, D Diuorum Sereniss. Regum D. Philippi R. eius nominis ij. Hispaniarum cognatum intimum; D. Sebastiani primi, R. Portugalliæ auunculum dilectissimum.

N Theatrum, Illustrissime Heros, ab Oriente in Occidentem, à Meridie in Septētrionem patens, vt spópondi. En amphitheatricā scenam diuersissimarum gentium, tam ætatum, quàm cli matum quorumq. in eiusdem fidei Chri stianæ orbē vnum coëuntē. En periodū compendiosam omnium temporū à Chri sto passo hucusque, omniū locorū, omniū populorum in eiusdem ipsissimæ religionis sententiam redeuntē, conspirantem, coniurantem amicè. Trium harum maximarum rerum vniuersitatē Christi regno iure cum primis hæreditario, deinde tanquam reciproci amoris, officij, merito-

rumque dignam vicem, operumque eius mutuam dignamque compensationem, Deus Pater Opt. Max. reddidit, gratitudinis ergò. Et quidem hanc notam à Numine inditam, nulla vetustas eradere, nulla locorum intercapedo obliterare, nulla populorum varietas obscurare valet, nisi vna duntaxat temporum, locorum, populorum malitia; quæ denique conflata in Antichristi tyrannidem, euadet in totius mundi postremò exitium. Hinc sola Romana Ecclesia suo legitimo iure hactenus Catholica nuncupatur, sanctis Paciano Hispano, Epiphanio Cyprio, Vincentio Lyrinensi Gallo, Optato & Augustino Afris, sacris (inquam) ancoris, (vnde se sinere auelli, sacrum religiosumq. piaculum est) auctoribus. Nam cùm tot fuerint ab initio nascentis Ecclesiæ hæreses, nomen istuc ita hæc sibi propriè vendicauit, vt quantumuis hæretici quique dici potius, quàm esse semper voluerint Catholici; attamen si quando de Catholica quæstio est, nemo vnquam huc impudentiæ improbitatisque vênit, vt suam ausus fuerit asserere. Quo certè arguméto non solùm D. Augustinum (quod habet contra

Veteres & apostolicas ecclesias vocari solere Catholicas ex hæresi Miletiana liquet apud Epipha. to. 2. l. 2. hær. 68.

Cap. 4.

tra epiſtolam Manichæi, quam vocant Fundaméti) verùmetiã orthodoxos vniuerſos ipſe Catholicæ titulus in Eccleſiæ Rom. gremio ſinuq. meritò retinere debet. Quô ſiquidem de Satrapeia ſeu Dynaſteia Pontificia ac ſolida firmitate Sedis Apoſtolicę Romanæ (inquam) quippiam dicam; profectò, ſignũ bellicum, quo ſocij ab hoſtibus olim diſcernebantur, in exercitu equidem Marij fuit Deus Lar; in caſtris Syllæ, Apollo Delphicus; inter Cæſarianos, Venus genitrix; in illa naui Alexandrina, qua S. Paulus Syracuſas, Puteolos, denique Romam deuectus eſt, Dij Caſtor, & Pollux; apud Romanos priſcos, hodieque apud Imperatores Germanos, aquila Iouis (vt fabulabantur Poëtæ) ales armigera labarum vexillumque inſignit militare, auro argentoque intertexta, & gemmis alijſque precioſis lapidibus radiorum inſtar intermicantibus, eamque à militari turba erat moris adorare. Aquilam in ſacro bello aduerſus Maxentium, Licinium, Maximinum, alioſque Chriſtianæ fidei hoſtes, Diuus Conſtantinus M. A. ſacroſanctæ Crucis effigie atque icone commutauit; neque id ſine numi-

Ipſiſſima teſſera ſeu nota Eccleſiæ Chriſtianæ.

ne Diuûm, ſed oraculo diuino monitus fecit, ne quis imagines hominum commenta cauilletur: id quod ſexcentis penè hiſtorijs teſtatum, poſterorumque memorię mandatum eſt. Hanc conſuetudinem egregiè ſunt imitati ſacrá militiá adituri ambo Theodoſij Impp. A A. Valentiniani AAA. Heraclius A. Clodouæus R. Chriſtianiſſ. Pippini RR. Carolus Mag. Imp. A. cæterique hactenus ſeu Reges, ſeu Imperatores, ſigna cum Saracenis, Mauris, Turcis, Hæreticis, collaturi. Certiſſima ſignificatio aduentus Meſſiæ ſecundum vaticinium S. Prophetæ Hieremię (vti habet D. ille mag. Dorotheus Tyri epiſcopus in ſua Synopſi) erat, quòd omnium nationum, linguarumque populi adorarent lignum. fuerunt quoq. pacis ac belli olim apud veteres ſeu feciales, ſeu caduceatores, ſymbola atque teſſerę quędam: inque Romanorum caſtris Conſul ſiue Imperator exercitus ſub noctis crepuſculum, antequam ſeſe tenebræ intenderent, tabellam militiæ Tribunis dabat: ij verò eam ad Centuriones, hi porrò ad Decuriones, & iſti demum ad vnumquemque ſuæ decuriæ militem gregarium perferebát.

S. Dorotheus claruit Diocletiano, & Max. Impp. AA. vſque ad Iulianũ Imp. apoſtatam, cuius tyrannide per martyriũ eſt ſublatus centenario maior.

Ita illi suæ securitati, hostium dolis malis prohibendis, consulebant. Tabula siue tessera militiæ Christianæ, sicut lampas cursu olim inter currendũ in stadio Olympico, tradita à Deo Patre Christo Domino cãpiductori; ac deinde per alios aliosq. Tribunos, Centuriones, Decuriones per tot temporum curricula; per tot Ecclesias, per tam varios populos, per tot idiomata, per quatuor vniuersi orbis parteis ad nos vsque perlata: ea est (inquit inuictissimus ille Christianorum militum totius Orientis Tribunus S. Athanasius) quòd Christi Ecclesia sit Catholica, & vniuersitate, quam superius dixi, constans, pertingens, prorogataque ab initio temporis, à finibus omnibusque mundi limitibus, ab origine prima mortalium, vsque ad temporum, & orbis & gentium fines vltimos; Antichristi verò & Diaboli Synagoga atq. colonia, & hæreticorum quorumque in vna tantùm vel altera sit ciuitate, siue regione, siue natione, idque vel bullæ in morem vel fumi, puncto, vt sic dicam, tẽporis. Sic diu olim nonnullá Orientis partẽ peruaserunt Arriani, vnam vel alteram Ecclesiam occuparunt ad me-

Respõs. 26. & 71. ad quæst. Antiochi principis.

 ridiem

ridiem in Africa Nouatiani; vnumque eumque minutum Africæ angulum in Numidia tenuerũt Donatistæ; vt subinde repetit D. Augustinus: Occidentis nonnullas Ecclesias in Hispaniis aliquot annorum centenarijs habuerunt Saraceni ac Mauri; Gnosticis, Manichæis, Arrianis, Priscillianistisque permisti: Aquilonaris

Hier. 1.

plagę, vnde, teste oraculo, pandetur omne malum, partim Caluinismus, partim Luteranismus, partim Anabaptismus sibi portionem vindicat. Sanè quum tot tamque δις διὰ πασων discrepãtes hæreses passim fuerint, mutuoque repugnãtes diuersis cum locis, tum temporibus apud alios aliosque populos, nunc sic mox aliter laruatæ, iam hanc velut personam, aliâs alibi aliam induentes, & fucum prætextumq. facientes, quo specimine recti faciliori negocio decipere valerent; non tam tempus edax rerum, non inuidiosa vetustas eis extinguendis plus valuit, atque ratio, qua hæreses sunt & partes, non totum, non integrum, non catholicum, siue vniuersale. Quod autem æquè mirandum est, tametsi quidem sectas hæresiarchæ suas quique, velut cuneos, siue cohortes, & co-

Sed bellum hæreticorũ pax est ecclesiæ, eorumq. discordia Ecclesiæ confirmat concordiam; teste S. Hilario l. 7. de Trinit. & alibi

copias,vti habitũ eſt,ſint ſortiti in Oriente, Meridie, Occidente, Aquilone; nunquá tamen defuit vſquá Eccleſiæ Catho. Conſ. Tribunus, vel Imperator, qui non idem caneret claſſicum, idemque ederet ſymbolum, ſeu in Meridie apud Africanas Eccleſias, ſiue apud Occidentales in Hiſpanijs, vel apud Aquilonares in Galliis & Germanijs, quod diu olim in ſuo Oriente ceu præfectura S. Athanaſius. Hoc ſiquidem ſigno ceu nota in Africa, Optatus Mileuit. Victor Vticenſ. Auguſt. Hippo. (vt Cyprianos, Tertull. Arnob. Cæcilianos, Eugenios, reliquosque proceres Eccleſiæ Africanæ pertranſeam) Chriſti ab Antichriſti Eccleſia diſcreuêre, dignoſcendamque cuilibet militi Chriſtiano tradidêre. Identidem fecêre in Hiſpanijs vndeuiginti Antiſtites in Synodo Eliberina, itemq. alias & alias Idacius, Ithacius, Arcadius, Probus, Paſcaſius, Eutychius, Iſidorus, Leander, alijq. innumeri hucuſque, vt Oſios cæterosque eius primæ claſſis ſatrapas omittam. Tantundem operę nauarunt in florentiſſimis illis Gallijs, ne plus dicam, omnes illi Eccleſiarum proceres, quos ſupra memorauimus,

mus, totaque iam vsque in successione serieque episcoporum posteritas. Vniuersæ verò hæreses, quæ siue hic, siue alibi aliquando nonnihil emicuêre, momento temporis, ceu vaporis nebulosi caligines, lamiarumque ac lemurum instar, & euanuerunt, & disparuerunt; adeoque in obliuia quædam Lethæa abierunt, vmbris tantùm quibusdam, seu Vergilianis, seu (quod magis credam) Pythagoricis Μετεμψυχωτικῶς ambulantibus, & de homine personato, in personatum transmigrantibus. Cæterùm sola Italia nullam vnquam hæresim peperit, nullam sciens prudensque educauit, aut fouit; nullam vnquam diu passa est. Id quod cũ historicis omnibus, tum Irenæo, Cypriano, Tertulliano, Vincentio Lyri. Hieronymo, Augustino, alijsque scriptoribus classicis vniuersis probatissimũ est. Imò verò quum fides Christiana toto orbe exularet, Romanorum Imperio, edictisque principum sanguinariis cyclicis (quas vocabant) obtinentibus, & necem stragemq. Christianorũ passim præcipientibus, Vrbs Roma Romani illius cruenti, tyrannicique imperij culmen, non solùm fidem religionem-

nemq. eſt amplexata, verumetiam Chriſtianorum omnium & aſylum, & ſacra anchora, diuina quadã metamorphoſi rerúq. viciſſitudine, effecta eſt. Quæ enim fuerat carnificina Chriſtianorũ, facta eſt portus ſalutis; quæ fuerat domiciliũ Deorum, facta eſt prouincia Sanctorum; quæ erat magiſtra erroris, reddita eſt non tantùm diſcipula, ſed magiſtra, ſed domina, ſed præſes veritatis. Quæ nuper exeruerat κυκλοπαιδείαν ſuperſtitionis, cœpit aperire Παιδαγωγεῖον Chriſtianæ religionis; adeo, vt quæ fuerat, non ita pridem, ſchola vitiorum, facta ſit toti terrarũ orbi pædotriba virtutum: vti eleganter pariter & eruditè proſequitur S. Leo Pont. Max. Romam verò nunquã dedidiciſſe fidem ſemel acceptam, neque ab ea deſciuiſſe vel culmum latum, præter eos quos percenſuimus, Leo quoque affirmat Ser. aduerſus hæreſim Eutychetis. Denique Eccleſia, cognomento cum diuino, tum humano Catholica, dudum ſurſum deorſum agitata, variiſque periculis iactata,

Serm. 1. & 2. in feriis SS. Pet. & Paul. & in Sermonibus anniuerſarij diei ſuæ aſſumpt. & alibi.

nec terris ſecura nec alto;

Denique dum viſum eſt ſuperis, deferbuit æſtus

Ty-

Tyrãnidis Neronis, Domitiani, Traiani, Adriani, Antoninorũ, Seueri, Decij, Valeriani, Galieni, Aureliani, Diocletiani & Maximiani Augustorum, multarũ myriadum sanguine necibusque consecrata religione, Numinique deuotá tandem (inquam) Ecclesia Cathol.

Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Appulit in Latium, sedes vbi fata quietas
Diu ostentarant.

Vt vbi fuerat rerum potitus fastus, & orbis superbum imperium dedicandæ, vindicandæque superstitioni, ibi principem locum acciperet ambitionis cõtemptus, nuncupandæ, asserendæque augustæ religioni; imò verò enimuerò, ibi traderet symbolum, ac quam diximus tesserã, Catholicæ professionis, qui sibi notam inusserat defectionis; foretq. exemplar, ac velut Archetypus sanctissimæ religionis, qui pridem ediderat exẽplum turpissimæ negationis; postremò vt esset velut quædam monomachia, & lucta palæstrica inter principem idolomaniæ, pietatisque Christianæ; Reginam imperij terreni, ac ducem cælestis regni; fundamentum ciuitatis Diaboli, & basim ciuitatis Dei; pa-

patronum idolorum, & coryphęum aopstolorum; Pontifices ſimulacrorum, & Pontificem Max. Symmyſtamque S. Petrum Chriſti Pont. Max. Vicarium. Atq. ita non tantùm vt vult M. Tul. Cic.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ:

Verùmetiã iſtuc falſum eſſe liquidiſſimè perſpiciatur quod inquit Martialis l. 1.

Omnis Cæſareo cedat labor amphitheatro.

Neq. enim ſolùm Imperij faſces S. Petrus pedibus ſubegit, ſed longè pręſtantiora erexit monumenta Chriſtiani cultus, quàm fuerãt triũphantis imperij: iecit & firmiora fundamenta æternitatis, quã illi olim principes moles aut coloſſos felicitatis; & latiùs prorogauit pomęria religionis, quàm vnquã antea fuerant ſeu faſtorum cõſulariũ, ſeu Imperatorum de productis coloniis, triumphatisq. prouincijs inſignia atque decora.

Tantæ molis erat Romanã condere gentem.

S. Dorotheus S. Petrum Coryphęum ſubinde vocat .i. caput & primatem apoſtolorũ: item Hiero. Augu. Chryſoſtom. Grego. Naz. Baſil. cæterique oẽs nunc caput, iã verticem, iam faſtigium, iam columen ſeu decus, alias baſim, fundamẽtum, petram ſuper quam à Chriſto ædificata eſt Eccleſia; alibi Eccleſiæ paſtorem, apoſtolorũ ducẽ ac principem, alibi alij alijque alio & àlio epitheto ſeu cognomento atque titulo S. Petrum appellitant, ſed eadem præfecturæque Romana, quæ Catholica eſt, ſignificatione.

Huic inde àb apoſtolis perpetui tẽporis, cunctarũ Eccleſiarum, cunctarũq. gentium in fidei Cathol. conſenſione Deus Opt. Max. cõceſſit principatũ; huic inquã Eccl. Rom. eidemq. Catholicę in omnes reliquas; *Imperium ſine fine dedit,*

adeò

Adeò vt nõ ſolùm arma, non ſolũ laurea, nõ modò moles Adriani, nõ tantũ arcus triũphales, aut pyramides quęcũq. togæ linguæque S. Petri conceſſerint, verũ etiam imperium ipſum totum, quantum quantum erat; vti ex donatione D. Conſtantini apud Photiũ Patriarchã Conſtãt. Tit. 8. C. 1. liquet. Togatã nãque linguam ſeu auctoritatem S. Petri, eſſe clauem cęli & inferni, vitæ & mortis, nemo neſciet, qui ſiue Græcis, ſiue Latinis cẽſoribus circa illud; Quodcũque ligaueris ſuper terram; &c. mãſuetam & Chriſtiano dignã, Catholicãque accõmodabit aurẽ. Iſthoc Romanorum Imperio inclinato abrogatoq. (ſi oraculis Diuinis aliquid tribuendũ eſt Daniel. 2.3.4.7.9. Matt. 24.2. Theſſ. 2.) non niſi tyrannis Antichriſti eſt graſſatura in omnes Chriſtiani nominis cultores; vti interpretati ſunt latè D. Epiſcopus & martyr Hippolytus, Auguſt. Hiero. Method. Grego. Papa, Proſp. Io. Damaſc. Iſido. Niceph. Call. Raban. Ottho Friſingenſ. alijque infiniti, qui ex ſacris literis Antichriſti aduentum præſagierunt. qui omnes, tanquam vno ore locuti, certiſſimam Iſagogen Antichriſtianiſmi ceu rudi-

Matth. 16.

Compendioſa Paraſceue Antichriſti, eſt miſoliturgeia ſeu odium iugis ſacrificij.

l. de Antichriſto. l. de ciuit. 20. cap. 23. 8. & l. de Antichriſto ſuper Danie. 4.7.9. In fine.

rudimenta ſeu elementa eſſe miſoliturgiam, id eſt, odium altarium, tẽplorum, ſacrificij incruenti, ſacerdotum, & eiuſmodi. Quod quidem ſi verum eſt, egregia incunabula parant iam iamque venturo Antichriſto Iconomachi, & theomachi, ac miſoliturgi, moderni (inquam) Gueſij, & Hugonotti, ſtrenuam nouant operam ſuo patrono, belli alumni. Perelegantes gemmas ac flores emittit bruma frigeſcentis charitatis excoctos, veritatis æmula, criminatrix, pellex hæreſis. Tot certè mihi (ſiquid ego ſapio) gradibus videtur mundo propinquior Antichriſtus, quot punctis momentisque creſcit licentia hæreſeos. Quid exſpectandum eſt reliqui, mediatoris vnici ſublato ſacrificio, ablata cruce qua ſumus redempti, qua (inquit Hippolytus) in frõte pingendi ſumus, quàm vt mundus nequitia impietateque exæſtuãs conflagret incendio, & nullum percipiat ſupplicij remedium, qui Diuûm hominumq. ſemel contempſit patrocinium. Rectè itaque mihi putatur vaticinatus Lutherus, nulla ſeſe magis poſſe incõmodare re, Imperio Romano, hoc eſt, nihil ita poſſe commo-

l.4. Moral. c. 11.12. & l.12 Moral. c.21. l. de dimidio tẽ. cap.4. l.4. de Orthofi. cap. 27. l.1. de ſumbo. c. 28. l. 4. ec. hiſt. c. 14. §. de Antichriſto. l. 8. c. 7. & ſeq.

Ezech. 9. Apoc. 7.

 dare

dare regno Antichristi, manibus pedibusq. promouendo, remis, velisque accelerando, citis equis accersendo, cui impédiò studebat, quàm exibilato Missæ Officio, & sacrosanctæ Eucharistiæ valere iusso Sacramento. Hanc victoriam, ille existimabat patris sui Antichristi triumphaturi compendium, quam omnes sancti Patres semper sunt arbitrati perituri orbis methodum.

Hæc habebam, Heros amplissime, quæ velitationis instar, aduersus nouatores omneis hæreticos, de Gentium quarumque ad fidem Christianá vocatione, disserere, & tanquam in scena ob oculos ponerem. Id eo feci consilio, vt nostrates Belgæ, & Flandri, deposita nouarum rerum cupiditate, quæ ferè aut per sese malæ sunt, aut suopte nomine vehementer suspectæ, M. Tull. Cicerone auctore, habeant seu tempora quæ consulant, seu loca quæ inspiciant, seu populos orbis in primis Asiani, & Africani, deinceps Europęi ac Indici, imò verò maiores nostros vniuersos, religiosissimos mortales illos, quibuscum ac secum, quum de fidei religionisq. Diuinæ sacris quippiam controuertendum

tendum duxerint,loquātur. Ne verò vel temporum, vel Ecclesiarum, vel populorum aliquam exceptionē sui erroris, (malitiā omitto) prætexat quiſpiam; ſunt hic Aſiani, ſunt Africani, ſunt Europęi, ſunt Indici populi, ſi de linguis quæſtio eſt; ſunt Græci, Hebraici, Chaldaici, Syriaci, Sarmatici, Gethici, Gotthici, Theutonici, Britannici, Gallici, Flādrici idiomatis linguarumq. omnium quæ ſub cælo ſunt. Mirū eſt atque prodigioſum, prorſus nullum iſtorum vel populorum, vel idiomatum ſonare, dicam an tonare iſtos putidiſſimos feſcēninos Lutheraniſmū, Caluiniſmum, Mennoniſmū, vel certè Lutherū, Caluinū, Mennonē hic ſub nullo circulo, nulla ſphęræ zona, nulloq. climate, neq. apud Hebræos, neque apud Syros, neque apud Gręcos, neque Latinos, alióſve quoſuis reperire ſuæ factionis vel vnum, quicum ipſis conueniat. Nam dicere neminem fuiſſe poſt Chriſtū, & apoſtolos vel Chriſtianæ vel apoſtolicæ doctrinæ, tam eſt inſolens, abſurdum, improbumque, quàm Lutherum, Caluinum, & id genus hominum monſtra facere euangelij, veríque verbi Dei primos auctores. Si verò

dicant aliquos alibi locorum, vel gentium fuisse Christianos à passo Christo, & apostolis mortuis; saltem vnum nominent, & sic nobis caussam decident. Hæc fuit ratio huius mei instituti, Illustrissime Princeps, quo Maiestati seu Diuinę rebelles in fide & moribus, seu Regiæ in moribus ac conatibus, discant, quàm speciosa sit verbotenus illa Pandora Hesiodiana, quamque sit exemplis factisque suis speciosis, promissis cõtraria, Hęresis. Deinde illis tẽporibus velut actoribus existiment, illis locis & Ecclesijs, quas citauimus, tanquã diffinitoribus dictatoribusq. concedãt, illis populis tanquã arbitris atq. auctoribus, graphicis & classicis, quæ tenẽda, quæ fugiẽda sint, decernãt. Id quod si faxint, Iouẽ lapidẽ deierauerim Ædepol (vt ita loquar) faciliùs clauã Herculis extorqueri posse, quàm istuc è manu sinant eripi tam firmatæ affabreq. roboratæ fidei manubriũ.

Neq. me latet, Illustrissime Princeps, præter loca orbis plurima & Ecclesias, etiam tempora ætatesq. non paucas inde à Christo hucusque, deinde populos quoque cõplures hic desiderari, qui hic à me non sunt censi; præsertim quum diligenter

ter ſciam, auctorem ſecutus D. Hieronymum, ſeptuaginta millia angelorum custodum præſidumque eſſe mortalibus ſuis quibuſque prouincijs præfectorum, præterea in totidem gentes hominum idiomata diſtincta. Cæterùm hoc genus argumenti ter maximè vtile, & confutandis hæreſibus quibuſque peroportunum ratus, & paucos admodũ ex amuſſim illud pertractaſſe cùm nõ neſcirem, volui rem quoquo modo attingere; fore exiſtimans, vt alijs alijsq. aliarum ſeu nationum, ſeu gentium, quarum mihi res nõ ita perſpectæ ſunt, occaſionẽ præbeam, hiſce meis inuentis, ceu manipulis, ceu centuriatis cuneis, ſuas legiones, ſuas chiliadas, ſuas myriadas, vti addant auxiliares.

Vnus Euſeb. Cæſareæ Paleſtinæ Epiſcopus, egregiè & præparationes & demonſtrationes ſcripſit, vt Hieronymi, Gennadij, Sophronij, Honorij, Auguſtodunenſ. reliquos breues catalogos omittã.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthũ:
Eſt quodam prodire tenus, ſi non datur vltrà.

Quodſi haſce phalangas ſocialibus cohortibus auctiores in arenam campumq. apertum produci aliquando videro; neq. me pœnitebit ſuſcepti laboris, & mihi cõgratulabor meas copias, iũctis aliis copijs numeroſioribus fortiores redditas, & eiuſmodi arcem iam tunc conteſtabor fidenter, hæreſeωn ſibilis, ſchiſmaticorum co-

 na-

natibus, nullis inferorum machinationibus expugnari posse, asseramque monumentum prorsus ære perennius.

Totius operis status, & scopus auctoris.

Id verò pensi moderatique lector seu prædicator (cui operosè officioseque hũc nostrum laborem seruire cupiam) habere debet, vt cùm primis, sepositis affectibus, hac velut censoria virgula vtatur. Quando, vbi, apud quos populos, fidem religionemque Christianá obtinuisse cõperiet, eâdem opera existimet ilico, iudicetque fuisse ibidem Doctores, Pastores, Euangelistas, Apostolos, Prophetas, Sacerdotes, Diaconos, Episcopos, reliquosq. symmystas religionumque antistites, & hierarchiá ecclesiasticam vniuersam, quéadmodum eam partim apud S. Paulum aliosque apostolos, partim apud S. Lucá in Actis, S. Clemẽtem Ro. in institutionibus Apostolicis, S. Ignatium Antiochensem in Epistolis, Dionysium Areopagitam primum Atheniensium, demum Parisiorum Episcopum, cæterosque apostolorũ alumnos, descriptam legere est. Deinceps porrò arbitrari oportet cum eodem euangelio, eadẽ totidemq. vbiq. terrarũ, gentiũque, ab apostolis cõsecrata fuisse sacramen-

menta, sicut à Christo Domino instituta, traduce manu acceperant. Iam verò nulli ambigendũ est, quin illi sacri mystæ operati sint sacris, à Domino iussis sancitisq. & Liturgias ac Missas peractas, pro viuis, proque defunctis; hymmodias, & psalmodias (vti vel à Dauide, vel apostolis, vel angelis traditæ fuerant) decantatas; ordinis ecclesiastici exarchatum, Christique in terris vicariatum, vigente disciplina, floruisse; traditionem ecclesiasticã suum robur, sanctionesque & ante & post prædicatum verbum Dei, vires habuisse. Prę terea nulli dubium est, stata Vigiliarum (quarum nos vmbram tantùm tenemus) feriarum, litaniarum, ieiuniorum tempora vbique passim fuisse, nec non ciborum vestiumque delectum: item templorum, altarium, sacrorum vasorum, & reliquarũ rerum, Numini dicandarum, & Ecclesię familiarium cõsecrationem obseruatam. Monasticæ seu solitarię iuxtà, & cœnobiticę vitæ conceptis votis professionẽ celebratam, vbiq. non tãtùm ex Actis apostolicis, verumetiam exemplis variis Matthæi apostoli, Marci Euãgelistæ discimus. Sicut enim fuerant olim veteris instru- Act.2.3.4.5.

menti Nazaræi, Prophetæ, Essæi in populo Iudaico quædam virtutum exemplaria & incitamenta; ita in Christianis Ecclesiis lumina quædá alijs sanctimonia prælucere oportuit. Nazaræi sanè & Prophetæ, suæ vitæ genus à Deo acceperunt. Essęos verò à Ionadabitis, & Rechabitis originẽ ducere, de quibus Hiere. 35. multo Pharisæis esse præstantiores, Iosephus, Philo, Euseb. Cæs. & alij testantur. Quale verò esset (amabo) institutos fuisse ab apostolis in Palæstina, & Syria cœnobitas, voluntariæ spontaneęque paupertatis cultores, & S. Marco quidem erecta in Ægypto semnεια, & monasteria; id quod Eusebio Cæs. Niceph. Call. Georg. Cedren. alijsque auctoribus certo certius est, & nõ easdẽ religiones ab apostolis alibi atq. alibi dedicatas. Quid enim esset S. Mattheũ Ephigeniam Reginã, aliasq. virgines velare, earumque pudicitiam Domino nuncupare in Æthiopia, & non alios itidem apostolos alibi? Vnde nobis Missa liturgicaque operatio S. Iacobi apostoli Hierosolymitani pro viuis, & mortuis; si neque pro viuorum salute, neque pro requie dormientium sacris sunt operati reliqui apostoli?

ſtoli? Cur S. Ioánes tot Eccleſias inſtituit in Aſia, cur tot fundauit S. Thomas in India, Apoſtoliq. alij & alij alibi, ſi nobis iá ſunt pœnitédæ Eccleſiæ? Ad quid S. Paulus ſingulis quibuſque eccleſiis presbyteros, epiſcopos, doctores, paſtores, alióſue diſpenſatores myſteriorum Dei ordinandos decreuit; ſi nos illos impune aut amouere, aut ſpernere contemptuique habere licet? Neque mihi tam cœnobitæ, ſynoditæ, anachoritæ, monachi, eremitæ, aſcetę, therapeutæ mares, therapeutidæ fœminæ, alijque mundo renunciantes, ac purè Deum colentes, ab apoſtolis recens inſtituti videtur, quàm genus hominũ Deo ſeruientiũ ad amuſſim, & regulam quãdam ab apoſtolis redactum, illisque apoſtolos ſiue cœnobia, ſiue monaſteria, ſiue ſemneia, ſiue oratoria ædiculasque extruxiſſe, & conſecraſſe. Denique apoſtolos ipſos, iactis paſſim toto orbe Chriſtianæ fidei fundamentis, ſarta tecta quoque curauiſſe, facilè mihi fidem facit parabola, qua didicerant prudentem architectum debere, præmeditari ſumptus perficiendo ædificio impendendos. Equidem Antiochię, Nicomediæ, Tyri, Thunniti, Ale- Luc. 14.

xandreæ, Thebaidi, Mileuitæ, Sidoni, Cappadociç, Cæſareç, imò per totã Phœniciam, Phrygiá, Palęſtiná, Syriam, Ægyptum, Mauritaniam, Africamque viguiſſe cœnobitarum, aſcetriarum, ſolitariæq́. vitæ profeſſionem, facili negocio probari poteſt. Nam in eos potiſſimùm eorumq́. templa maximè deſæuiit Diocletiani, & Max. Herculij Impp. perſecutio, Euſeb. Cæſ. & Niceph. Cal. alijsque auctoribus. Quàm immaniter, quamque indignis modis Virgines ſanctimoniales, monachos, Epiſcopos, omnemque clerum ac Sanctorũ reliquias Iulianus Imp. apoſtata habuerit, perſcribit Nicephorus Call. l. 10. c. 4. & ſeq. Ruffin. l. 1. c. 32. & ſeq. Socrat. lib. 2. cap. 1. & ſeq. Theodorit. lib 3. cap. 15. & ſeq. Sozom. l. 5. c. 2. & ſeq. Caſſiodo. hiſt. trip. l. 6. c. 4. & ſequent. Diuorum autem ad ſepulchra, cryptas, cœmiteria & memorias martyrum (quas inquiebant) inuocationem, cinerum ſanctarumq́. reliquiarum ὑποδ κλείαν, ſtatuarum, & ſacrarum imaginum cultum, cereorumq́. ſacratorũ vſum familiarẽ Chriſtianis fuiſſe, poſtremò chriſmatis, cinerũ, atque palmarum quotannis, aquæ & ſalis heb-

l. 8. cap. 1. & ſequent.
l. 7. c. 3. & ſeq.

hebdomadatim, aut crebriùs benedictionem frequentari solitam, reliquamque omnẽ Christianæ pietatis panopliam dudum toto orbe inde à Christo, & apostolis (quæ nunc à malè feriatis homuncionibus quibusdam controuertitur,) neutiquam in quæstionem vertet qui vel S. Hieronymum contra Vigilantium, vel historias tenuiter gustauerit; quique ex vna Ecclesia didicerit nosse omneis. Quicquid igitur religionum, theoriæ, mystologiæ, sacrorumque in vna traditum, creditum, obseruatum esse, vel literis Diuinis, vel probatis historiis in confesso est, in cæteris omnibus tantundem fuisse & traditum & creditum, & obseruatũ, nemo sobrius sanæque mentis ibit inficias. Vnam siquidem qui norit, omneis norit, cùm omnes in eâdem schola sint edoctæ, omnẽ semel & doctrinæ veritatẽ integritatẽque, ac vitę cùm puritatẽ, tum pietatẽ ab eodem pędagogo Spiritu sancto. Alioqui quî steterit suis promissis Christus, nõ satis intelligo. Scitũ quoq. est illud S. Pauli, Ioan.14.16.
non esse dissensionis Deum, sed pacis. 2.Cor.14.
Hæc sunt theoreiæ Christianæ symbola, ceu tesseræ quædam (nam in nullum religi-

ligionis nomē ſeu verum, ſeu falſum coagulari homines poſſe, niſi aliquo ſignaculorum vel ſacramentorum viſibilium con ſortio ac communione colligentur, locuples auctor eſt S. Auguſtinus variis locis) quarum vis tanta eſt, tantumq́ue valet, vt ſeu neglecta, ſeu cōtempta, ſeu minùs ex virtute æſtimata, nō tantùm reos, ſed ſacrilegos efficiat, vſus verò eius dignus ac legitimus, ingenuos Chriſtianos. Impiè namque (ait S. Aug.) contemnitur, ſine qua neque pius quiſpiam, neq. pietas conſtare poteſt. Neque ſatis eſt hiſce ſacramentalibus notis præſeferre Chriſtianū, eiuſque nominis cultorem, niſi ſeſe factis quiſque declaret item amatorem, ac ſpecimini profeſſionis in ore, habitu, aut alio ſigno exteriore, reſpondeat veritas iuſtitię bonæq́ue frugis in operatione; vti paſſim legere eſt apud ſcriptores Cathol. vniuerſos, præſertim S. Auguſt. de fide, & operibus, l. de Spiritu & litera, l. 21. de ciuit. Dei c. 15. & ſequentibus. Hic totus in hoc eſt vt perſuadeat, nulli prodeſſe vel Baptiſmi, vel Euchariſtiæ, vel aliorum Sacramentorum communionem: neque fidem, neque eleemoſynas, neque preces, aut

l. 19. cont. Fauſt. Manich. cap. 11. quæſt. 2. ad Simplicianum Epiſcopum Mediolanenſem, Lib. 3. de peccat. merit. & ré. cap. 15. Serm. 181. de temp. 1. in Vigil. pente.

aut merita sanctorum, neque aliud quicquam, absque fide per dilectioné operante, in qua salutis vadum etiam S. Paul. Galat. 5. esse asseuerat. fecerunt nimirum duas ciuitates, perficientque amores duo; (inquit) amor Dei vsque ad cōtemptum sui, ciuitatem cœlestem; amor sui vsque ad contemptum Dei terrenam, adeo vt nihil referre arbitretur, fidei religionisq. Christianæ militię nomen dedisse, nisi ad maiorem cumulum damnationis, si indignam vocatione quis vitam degat. & huc planè facit illud eiusdé Aug. in. 2. c. epist. 1. Iac. Corrige quod tu fecisti, vt saluetur quod in te Deus fecit. Si autem non vis, & amas, & amplecteris peccata tua, contrarius es Christo. Intus sis, foris sis, Antichristus es. Intus sis (per fidem Cathol. & Sacramenta) foris sis (per schisma aut hæresim) palea es excutienda, non triticum in horreum Domini colligendum. Hæc eò referri velim, vt interea dum de vocatione gentium ad fidem Cathol. differimus, non videamur alterá Christiani hominis partem negligere ascetarum illorum, quos diximus, theoricam vitæ rationem, quæ olim compluribus Christianis tan-

l. 4. de ci. c. 28

Istuc ipsum latè prosequitur S. Saluianus Mass. li. 3. & 4.

Tractat. 3.

Matth. 13.

tanquam cōmunis regula,& fidei Cathol. congua, summo studio fuit. Legē igitur sibi indixit innocentiæ,qui fidem Catholicam suscepit: magnaq́. omnino incumbit necessitas exercēdæ virtutis ijs omnibus qui Catholicæ religioni nomen dederunt,si meminerint se degere ante oculos vniuersorum Domini,non solū vtramque Vrsam vel polos ambos spectātis, vel vtriusq. hemisphærij borealis, & australis horizontes seu finiētes,quos vocat Cic. 2. de Diuinat. peruidentis, sed etiam occultissimos quosq. cordis sinus penetrantis Dei pariter ac existimantis. Sicut animi enim appēdix est corpus,quod inquit Cicero in Hortensio,ita fidei Cathol. religio & pietas cath. ibi microcosmus homo vniuersus; hîc vniuersa fides perficitur,atq. formatur, velutq́. extrema linea politur. Quocirca argumentum istuc, & perpetuum erit,est, fuitque semper titulo catholici nominis firmissimum,vniuersis Græcis pariter & Latinis scriptoribus admodum commune& frequens,pro orthodoxia aduersus quascumq. hæreseωn sectas vindicanda. Id quod elegantissimè iuxtà ac eruditissimè probatum facit, & liqui-

liquidum,vnicum illud Poloniæ columē, ſempiternūq. generoſę Germaniæ decus, illuſtriſſimus reuerēdiſſimusq́. Dominus meus S.R.E.Cardinalis Varmiēſis, quàm optimè deRep.Chriſtianameritus,D.Staniſlaus Hoſius , illi magno Hoſio epiſcopo Cordubenſi Hiſpaniæ ornamento ſingulari, qui magna pars fuit Concilij Nicęni primi,Conſtantino Mag. Imp.A.Syl ueſtro Pont.Max. ei (inquam) viro non vulgari, aut ſecundus, aut certè non inferior, vir vndequâque omnibusq́ue numeris abſolutus, in quo nihil præter ætatem deſideretur , adoleſcentiorem & minorennem , de quo ſanè ſatius duxerim ſilere,quàm (vti de Carthagine inquiebat Criſp. Salluſtius) pauca dicere . Vtinam profectò ſicut Eccleſia Polonica habet pa ſtorem bonum Hoſium,vtinàm quemadmodū Eccleſia veſtra , Illuſtriſſime Princeps,Portugalenſis , felix illa ſortita eſt D. D.Emmanueles Dalmada , Hieronymos Oſorios , & alios eius claſſis Heroas raros,ita reliquę orbis Chriſtiani Eccleſię omnes eiuſmodi columnis ac baſibus niterētur;certè nō deeſſent Eccleſię Catho. Reges & Imperatores A. nutricij ;neque ob-

In Confeſſ. Polonica §. de fide& Symbolo,§.de notis Eccleſiæ l.4.de tradit. Eccleſ. l.5.de Eccl. Cathol.

Si eſſent ſemper Ambroſij, & eiuſmodi eccleſiæ patres ; non deeſſent Theodoſij & Placillæ A.A. nutricij.

obstetrices reginæ,atque imperatrices A. nutrices;quos Dominus Ecclesiæ Catho. à crepundijs diu olim Esaia vaticinante est pollicitus. Vale vir Princeps ornatissime,& tuum Arnoldum mutuo amore, vti cœpisti,complectere. Datum Antuerpię, inter tonantium fulminantiumque bombardarum immanes crepitus,perpetuasque cum hæreticis rixas atque conflictationes (vnde nobis nostroque musæo Deus Opt. Max. hasce inducias concessit, & succisiua ocia fecit) decimo Calendas August. 1572. anno.

A D LECTOREM
ECCLESIÆ CATHOLICÆ TRIVMPHANTIS CANDIDATVM.

Habes, candide Lector, Ecclesiæ Cathol. quā cuncti credere, & exosculari tenētur, qui suæ saluti consultum volunt, varijs & locorum, & temporum, & populorum exemplis rationem probationemq́. Tuæ integritatis fuerit, huic Catholicæ integritati sempiternum inhærere, hancq́ Ecclesiæ Cathol. vniuersitatem vita chariorē ducere, velutq́ asylum sanctissimū, sacerrimamq́ anchorā vlnis ambabus amplexari. Extra hancnāq. Eccles. Cathol. non sunt serui, nō sunt amici, non sunt filij Dei, & Christi eius, sed Antichristi: non sunt nisi paleæ quæ ventilabro, cum nuper grassantis tēpestatis (vti vidimus) tum futuri iudicij exagitatæ, in æternas flammas exibilandæ, exufflandæq́ sunt. Esse enim possunt extra Eccl. Cathol. teste D. August. sacramenta, ieiunia, precationes, templa, sacræ scripturæ, Diuinæ literæ, sed prodesse nō ita, vti multis canonibus liquet, apud Gratian. dist. 4. de cons.

l. 2. cont. Cresc. c. 10. & seq. l. 3. cap. 4. Septem libris cont. Donatistas. l. 19. cont. Faust. c. 11. 12 in Psal. 77. & 103. tract. 3. sup. epist. 1. Io. cōt. literas Petit. l. 1. 2. 3.

Viue vale, si quid nouisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his vtere mecum.
Quòd si cessas, aut strennuus anteis,
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.
Carpere vel noli nostra, vel ede tua.
Sæpe quidem auctori infelix cura libelli,
Omnia transuersum dens genuinus agit.

S. PISCATORIS PETRI SAGENA, SIVE, CATALOGVS TOTIVS

orbis populorum Christo olim, Christianęq. fidei ritè nuncupatorum, inde ab ipsa nascentis Ecclesiæ Cathol. infantia prima, vsq. ad mundi huius decrepiti herniosiq. extremum delirium.

Psal. 2. Dominus dixit ad me, filius meus es tu, ego hodie genuite. Postula à me, & dabo tibi gentes in hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, nequando

Atta-

irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Cum exarserit in breui ira eius beati omnes qui confidunt in eo.

Esa. 49. Parum est vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Dedi te in lucem gentium, vt sis salus mea vsque ad extremum terræ. Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt propter Dominum. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Viuo ego, dicit Dominus, quia omnibus velut ornamento vestieris, & cir-

cundabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua & solitudines tuæ, & terra ruinæ nunc angusta erunt præ habitatoribus, & longè fugabuntur, qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuæ, angustus est mihi locus, fac spacium mihi vt habitem. Et dices in corde tuo, quis genuit mihi istos, ego sterilis & non pariens, transmigrata & captiua, & istos quis enutriuit? Hæc dicit Dominus Deus, Ecce leuabo ad gentes manum meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios tuos in vlnis,

& filias tuas super humeros portabunt. Et erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terra demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Efa. 60. Quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Efai. 15.

Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, vitulus & leo, & ouis simul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Psal. 71.

Dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos orbis terrarum, Coram illo procident AEthiopes, & inimici eius terram lingent. Reges Tharsis & insulæ munera offerent, Reges Arabū & Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes Reges, omnes gentes seruient ei.

Osee 1.2. Ro. 9. 1. Pet. 2. Et erit, in loco in quo dictum est eis, non populus meus vos, dicetur eis, filij Dei

vincentis, &c. Rom. 3. An Iudæorum Deus tantum? Nonne & Gentium? Imo & Gentium. Ephes. 3. Siquidem nunc reuelatum est san-

ctis apostolis eius & Prophetis in spiritu, Gentes esse cohæredes promissionis eius quæ est in Christo per euangelium. Matth. 18.

Qui ergo scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demerga-

tur in profundum maris. Væ mundo à scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala. Væ autem homini illi per quem scandalum venit.

FINIS.

ALTERA LVCANA ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ DE FASTIS *Triumphalibus Euangelij.*

EN iterum, illustrissime Princeps, viri religiosi velut theatri scenicæ personæ, ex omni regione & natione quæ sub cælo est, vti in Actis apostolicis habes, accuratè loquentes, cum sua quique, tum nostra lingua multi magnalia Dei, eandem (inquam) nobiscũ fidem, eãdemque professi diu olim nobisque communem religionem. Neque verò, vt veritatis pellices hæreses, aut æmula religionis schismata, vel fidei cauponatrices apostasiæ existimant, hi omnes aut ebrij sunt, aut deliri; sed istuc prorsus dudum vaticinatus est prophetes Ioel: In nouissimis diebus effundã de spiritu meo super omnẽ carnem, & prophetabunt filij vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somniabunt, & dabunt prodigia in cælo sursum, & signa in terra deorsum. Eritque, omnis quicunq. inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodo ergo (inquit S.Paul.) inuocabunt, in quem non credi-

Act.2.

Cap.2.

Rom.10.

derunt? Quomodo credent verò ei, quē non audierunt? At quomodo audient, absque prædicante? Quî denique prædicabunt nisi mittantur? Ita siquidem habet oraculum: Quā speciosi pedes euangelio depredicando destinatorum, euangelizantium auctoritate qua delegati sunt, bona. Hi nimirū religiosissimi mortales fuerunt olim gregis ouilisq́. Dominici morigerę oues. Hi iñ domo Dei ambulauerūt cū consensu. Hisce piscationes hominumq́. venationes diu olim Hiere. 16. Matth. 4. sunt concreditæ: hisce fidis colonis atque agricolis agri horreiq́. Dominici frumētationes commissæ. c. 9. 10. 13. 28. Matth. Horum fructus ac fruges sempiternùm durant. Io. 15. Istorum diuinæ plantationes nūquam eradicabuntur, Matth. 15. hisce totius mūdi siue saliēdi, seu illuminādi, Matth. 5. siue fermētandi Matt. 13. cura mandata est. Hi nos suæ fidei, hæreditario quasi iure, successores reliquerunt. Ab istis nomen Christi didicimus. Ab his fide imbuti sumus. Ab eis tanquam prototypis primisque & viuis exemplaribus indeprauatis illis, merum purumque euangelium legitimè traditū, & à nostris maioribus ritè acceptū, enixissimè

Esa. 52.

Io. 10.
Psal. 54.

Istuc est talentum deponere ad sanctum fœnus Matt. 25. & ex μνᾶ quā vocāt Græci, ac teruncio minuto, ingentē vsuræ vim facere, Luc. 19. Sic (inquam) euangelij scintillula atque igniculus creuit in totius mundi incendiū, quod vehemēter ardere Christ' efflagitat Luc. 12. Sic granū sinapis in immēsam euasit arborē, sic tota generis humani farina verbi Diuini fermēto imbuta est Matt. 13 Sic alias aliasque oues hinc inde Dñs coēgit in vnū ouile, vt denique sit ouile vnū, & vnus pastor Petrus, cui vni pascendarum regendarumq́. ouium prouincia delegata est. Ioan. 10. 21

ſimè obſeruatum , magna cum induſtria ac ſine labe ad poſteros tranſmiſſum , & ne inteſtati mortui viderentur , velut teſtamento, extrema cum volũtate, poſtremiſque votis, nobis delegatum . Recenſeant ſuos parentes Hęretici, ſi queant, viros bonos. Quod igitur ab horum tot populorum tanta locorum, quanta temporum ; intercapedine diſcrepantiũ ſacroſanctis eccleſiis traditum , creditũ, ęquabiliter obſeruatum eſt , in euangelio eſt habendum : quod verò in illis nõ eſt, non in euangelio, ſed degenere ſchiſmate , in adulterio apoſtaſiæ, in prauitate hæretica ducendum eſt eſſe. Induxeram ego quidem primùm in animum , hic è regione cuiuſq. ſeu prouinciæ, ſeu gẽtis ; ſeu æui, obgannientem paſſim, nunc Iudaiſmum contra, aliâs paganiſmum oblatrantem, vbique perpetuoq. graſſantem Regum, Imperatorum, principumq. tyrannidem ſanguinariam, denique nullo non & loco & tempore , & apud quoſuis ſurrepẽtem hæreticorum prauitatem; verùm Laconiſmus mihi ſtudio fuit, breuitatiſq. cauſa, ſuperſedi. Multum profectò claritatis, ſplendoris, ac ornatus pariter, Monarchiæ huic Catholicæ attuliſſet , & oppo-

Nam malos pluſquam neceſſe fuit probauit priacem eccleſia apud Germanos , Anglos, Gallos, Belgas, crudelibus exẽplis , quibus omnino hæreticorum ſacra conſtãt.

ſita

sita iuxta se mutuò posita magis magisq. emicuissent, dum mũdus vniuersus tanquam perpetua quædam oratio, sua quaque hic ibi micante antithesi, & rerum omnium cùm varietate, tum vicissitudine, suis quasi mẽbris, colis, periodis, obelis, asteriscis, tropis, schematibus, omnibusque leporibus, cõstitisset. Deinde contraria contrariis, malaq. bonis intertexta immistaq. magno argumẽto fuissent, non solum quî melius Deo visum sit (vt disserit compluribus locis S. Augustinus, Isidorus, & alij) ex malis bona elicere, quàm mala non sinere esse; verumetiam quàm nihil turbent ordinem diuinum inordinata hominum vitia, quàm prorsus nihil decedat sympathiæ Diuinæ seu iustitiæ, seu misericordiæ, ac conuenientiæ cum humanis bonis iuxtà & malis actionibus, postremò quàm parum, imò nihil, frustra liceat & incassum hominum Hugonistarum, Geusiorumq. (inquam) malitiæ, & temeritati in regno prouidẽtiæ, quod inquit Boëthius l. 4. de consl. prof. 6. Illa nàq. Diuinæ naturæ viribus suapteque indole ita permanet, ita cohęret, vt nec mortalium malorũ errata eius tenorẽ seriẽmve impediant, nec iustorum pia opera iuuẽt,

al. Boëthius.

sed

ſed vtrorumq. ſeu virtutes ſeu peccata in vnam prouidentiam placidè coëant ac conſpirent amicè. Demum fuiſſet cuiuis perſpicuũ, quî Eccleſia Cathol. tanquã lilium inter ſpinas, aut velut triticũ inter zizania coaluiſſet, quî multę filiæ congregauerint diuitias, ipſa verò ſuperauerit vniuerſas: quî fuerint multæ reginæ & cõcubinæ, vna autẽ dilecta: quî ſæpe fuerit Eccleſiæ Cathol. arx obſeſſa, & à variis hoſtibus aliâs aliaſq. & alibi atque alibi oppugnata, ſed nunquã expugnata: verũ hęc & aliò ſpectare videbam, & ego opus non tã volumine, quàm re magnũ, enchiridij inſtar eſſe volebã. Quis enim non videat hic Numinis ęterni & immutabilis affinitatem? Quis non ſentiat immortalis ſemperq. ſui ſimilis Dei energiam indolemq. quandã ineſſe huic tantæ varietatis temporum, locorũ, populorũ, cõſenſioni tantæ? Quis hîc non intelligat Deũ, qui ſemper, vbiq; in omnibus idẽ eſt, in Eccleſiæ Cathol. ſponſæ ſuę, quæ eſſe debet modo quodã altera ipſe, perpetua concordia, ſui imaginẽ exprimere? Igitur qui hîc eſt, domi, in patria, in ciuitate Dei eſt. Qui hic non eſt, peregrè, dicam, eſt toto cęlo totaque terra aberrãs, an nuſquã eſt, an in ſyna-

Cant. 1.
Matth. 15.
Prouerb. 31.
Cant. 6.
Pſal. 128.

Chronicon atq. annales, quibus tẽmporibus hi atque illi populi, & per quos pſeudoapoſtolos à fide Catholica deſciuerint, perſtringentes, propediem dabo.

nagoga Satanæ,& tribulis Diaboli eſt? Sci-
Matth. 18. musenim quiſná dixerit, Si Eccleſiam nó audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus: & illud; Licet nos, aut angelus de
Gal. 1. cęlo, euágelizet præterquá quod euangelizauimus vobis, anathema ſit. & iterum iterumque, Siquis vobis euangelizet præter id quod accepiſtis, anathema ſit.

En modus in rebus, ſunt certi denique fines:
Vltra quos, citraq́, nequit conſiſtere rectum.

(Neque aliá ob cauſam, Gallia, Fládria Belgiũque totũ Deo vapulat niſi ob fidei religioniſq. defectionẽ). Quod acceptum eſt, apoſtolicum eſt ſiquis quippiá addendum putet, anathema, adulterinũ, diaboli cũ cenſendum eſt. Atq. ita poſtremò qui vnam, ſanctam, catholicam, & apoſtolicá, tenet Eccleſiam, intus eſt, nobiſcum eſt, amicus eſt. Qui huic non acquieſcit, neq. moré gerit, foris extra arcá in graſſantis diluuij naufragio eſt, aduerſarius diabolus, vel eius angelus, atq. miniſter Antichriſtus eſt, non dicá Gueſita Belgicus, non dicá Hugoniſta Gallicus (nequis me veterem comędiam agere, & ſe nominatim perſtringi arbitretur) ſed apoſtaticus, ſed ſchiſmaticus, ſed (proh dolor) deplorádus hæreticus eſt; in qué, fortè non inelegan-

Hæc irati Numinis vindicta paſsim apud prophetas onus ſeu pondus indignationis alicui regno impendens, Ethnicis Nemeſis ſiue Ramnuſia dicitur ſcelerum vindex fatalis.

Hiero. epiſt. ad Damaſum.

ter,

ter, cõpetat illud An. Senecæ, Qui nimiũ sibi blandiendo nutriuit malũ, serò recuset aliquando ferre quod subiit iugũ. vel Platonis illud, Vt tunc demũ incipiat credere, quum incipiet sentire, sempiternũ, quod amplexus est, malũ. Plerũque enim dediscit animus sero, quod didicit diu (hęresim puta) & illi mors grauis incubat, qui philautia, & cupiditate glorię tractus, notus nimis omnibus, ignotus moritur sibi: quem vt sol oriẽs vidit superbũ, necesse est (vt fit) occidens videat iacentẽ. O quantũ est in rebus inane! Tu verò amice lector, si hac nostra paręnesi philosophabere, bene habebit, eritq́. quod gaudeá, & tibi mihiq́. congratuler plurimum. Statim simulatque intelligá, hasce meas demonstrationes euãgelicas (quas vocat Euseb. Pamphili Cæsareæ Palæstinę Episcopus) acceptas esse, non omittam referre gratiam, & reliqua quæ in manibus sunt, libenter dare. Vale.

Tragoed. 4. in Phædra.

In Timæo.

Id nuper apud Gallos & Belgas compertum est, delectis factionum Tragicarum capitibus.

Libellus hic nihil habet S. Romanæ Ecclesiæ fidei contrarium aut Reipub. offensiuum; immo dignus est vt typis in multorum vtilitatem & commodum exprimatur: quod attestor

Sebastianus Baer Delphius insig. Cathed. Ecclesiæ S. Mariæ Antuerpiensis Plebanus & Canonicus.

ERRATA. Adnotationes marginales quæ sunt. fo. 16, 17, 18. pertinent ad §. illum qui est. fo. 15. de præfectura & residentia S. Petri Romæ. auctoritatem auctori respondere prudens lector intelliget facilè.

PRIVILEGII SVMMA.

Concessum est, per patentes Reg. M*a. literas, doctissimo viro F. Arnoldo* Mermannio *Alostano, vt librum suum, cui titulus est*, Conuersionis gentium theatrum, *cui velut iurato Typographo tradat imprimendum ac distrahendum. Interdictum quoque est alijs omnibus, quicunque demum illi sint, ne eum imprimant, aut alibi impressum, in ditiones Regiæ* Ma. *distrahendum importare tentent, spatio sex annorum proximè sequentium, sub grauibus pœnis, quas literæ exprimunt, datæ* Bruxellis *die* XVIII. *Iulij, anno* M. D. LXXII.

Signat.

I. De la Torre.